

www.lubuskie.pl

Lubuska Regionalna Strategia Innowacji

Województwo Lubuskie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu systemowego pt. „Ewaluacja, aktualizacja oraz promocja Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji”

Zielona Góra, luty 2010r.

Niniejszy dokument został pierwotnie przygotowany przez zespół pracowników Uniwersytetu Zielonogórskiego:

Kierownik projektu – prof. dr hab. inż. Daniel Fic. Zespół: prof. dr hab. inż. Maria Fic, prof. dr hab. inż. Magdalena Graczyk, prof. dr hab. inż. Janina Stankiewicz, dr Joanna Wyrwa, dr Janina Jędrzejczak-Gas, mgr Robert Wysocki.

Projekt aktualizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji 2010-2015 został dokonany przez zespół wchodzący w skład konsorcjum realizującego zlecenie pn. „Przeprowadzenie ewaluacji i aktualizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji złożonego z Grupa Gumułka Kancelaria Prawa Finansowego Sp. z o.o. i Grupa Gumułka Sp. z o.o.”:

Kierownik projektu – Agnieszka Duśko. Zespół: prof. dr hab. Anna Barcik, dr Marek Gramlewicz, dr Justyna Maciąg, dr Agnieszka Zając-Jendryczka, Iwona Kasprzyk.

Ostateczna wersja zaktualizowanego dokumentu została przygotowana przez Departament Rozwoju Regionalnego i Planowania Przestrzennego oraz Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Spis treści

Uchwała Sejmiku Województwa Lubuskiego w sprawie przyjęcia Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji 2010-2015.....	5
Wprowadzenie	6
1. Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej i innowacyjnej regionu	8
1.1. Podstawowe informacje o województwie (dane z 2008r.).....	8
1.2. Ludność.....	9
1.3. Edukacja.....	10
1.3.1. Kształcenie dzieci i młodzieży (6-19 lat).....	11
1.3.2. Kształcenie ustawiczne.....	12
1.3.3. Kształcenie młodzieży i dorosłych.....	12
1.3.4. Szkolnictwo wyższe.....	16
1.3.5. Działalność wybranych uczelni wyższych w województwie.....	17
1.4. Przedsiębiorczość.....	31
1.5. Działalność inwestycyjna.....	33
1.6. Udział kapitału zagranicznego w gospodarce województwa.....	35
1.7. Turystyka międzynarodowa i krajowa.....	39
1.8. Działalność badawczo-rozwojowa i innowacyjna w przemyśle.....	41
1.8.1. Nakłady na B+R w województwie lubuskim.....	41
1.8.2. Ośrodki Badawczo-Rozwojowe w województwie lubuskim.....	42
1.8.3. Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle.....	44

1.8.4. Podmioty prowadzące działalność innowacyjną w przemyśle w województwie lubuskim	47
1.9. Sektor wysokich technologii.....	49
1.10. Instytucje wsparcia biznesu.....	55
1.11. Bariery rozwoju innowacji w regionie.....	59
2. Analiza SWOT/TOWS.....	63
2.1. Wnioski z analizy SWOT.....	73
2.2. Wybór strategii działania.....	75
3. Wykaz i charakterystyka kierunków kształcenia uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju województwa.....	78
3.1. Dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rozwoju innowacyjnej gospodarki w województwie lubuskim.....	78
3.1.1. Zmiana struktury kształcenia.....	79
3.1.2. Modyfikacja kierunków kształcenia.....	80
3.1.3. Wzmocnienia współpracy przedsiębiorstw województwa ze szkołami w zakresie organizacji praktyk zawodowych, staży i innych przedsięwzięć edukacyjnych.....	83
3.1.4. Wzmocnienie systemu kształcenia ustawicznego.....	84
3.2. Wnioski i analizy.....	85
3.3. Wykaz kierunków kształcenia i kompetencji uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju kraju.....	86
4. Misja, wizja, cele strategiczne.....	88
5. Cele strategiczne i operacyjne.....	89
5.1. Karta zadań.....	92
6. Lubuski System Innowacji i jego wdrażanie.....	113

7. System monitorowania dla Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji	117
7.1. Wskaźniki realizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji.....	119
7.2. Wskaźniki Benchmarkingut.....	123
8. Słownik pojęć	125

UCHWAŁA NR XLVI/444/2010
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO
z dnia 1 lutego 2010 roku w sprawie przyjęcia
„Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji
2010-2015”

Na podstawie art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.), uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Lubuską Regionalną Strategię Innowacji 2010-2015” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Lubuskiego.

§ 3. Traci moc Uchwała Nr XXVIII/207/2005 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 11 kwietnia 2005 roku w sprawie przyjęcia „Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji”.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY SEJMIKU

Krzysztof Seweryn Szymański

Wprowadzenie

Regionalne Strategie Innowacji stanowią istotny instrument polityki innowacyjnej Unii Europejskiej wdrażany na poziomie regionu. Jako dokument planowania strategicznego w obszarze innowacyjności mają one na celu wspomaganie władz regionalnych i organizacji rozwoju regionalnego we wdrożeniu efektywnego systemu innowacyjności w regionie. Istotą strategii innowacji są działania wzmacniające współpracę przedsiębiorstw, placówek naukowych, jednostek badawczo-rozwojowych, administracji i firm otoczenia biznesu wokół wspólnego planowania rozwoju regionu.

Lubuską Regionalną Strategię Innowacji przyjęto w 2005 r. uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego Nr XXVII/207/2005. Dokument opracowano metodą społeczno-ekspertką ze znacznym zaangażowaniem władz samorządu województwa i naukowców z Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz reprezentantów najważniejszych instytucji regionalnych działających w dziedzinie innowacji. Kolejne etapy prac nad Lubuską Regionalną Strategią Innowacji były oceniane i weryfikowane na wielu spotkaniach, konferencjach, warsztatach i publicznych debatach.

Podstawowym celem Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji było określenie warunków sprzyjających kształtowaniu postaw innowacyjnych w województwie lubuskim oraz budowa systemów informacyjnych z siecią współpracy pomiędzy instytucjami samorządu terytorialnego województwa (na czele z Urzędem Marszałkowskim) a podmiotami publicznymi i prywatnymi regionu, działającymi w obszarze nowych technologii i innowacji, na rzecz wzmocnienia konkurencyjności województwa.

Lubuska Regionalna Strategia Innowacji była odpowiedzią na zdiagnozowane wówczas potrzeby przedsiębiorców oraz jednostek badawczo – rozwojowych województwa lubuskiego w zakresie rozwoju konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy.

Jako cele strategiczne wyznaczono wykorzystanie potencjału nauki i sektora B+R dla wzrostu konkurencyjności gospodarki regionu, budowanie systemu wspierania innowacji i nowoczesnej infrastruktury w regionie oraz wspieranie przedsiębiorczości i aktywności innowacyjnej firm.

Dynamiczne przemiany zachodzące w ciągu ostatnich lat w sferze gospodarczej i społecznej oraz nieustanny postęp techniczny spowodowały potrzebę uaktualnienia zapisów LRSI. W wyniku przeprowadzonych w 2009 r. prac badawczych w ramach ewaluacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji oraz podsumowania diagnozy i wniosków płynących z analizy SWOT określono nowe kierunki polityki, przeformułowano misję i wizję, wraz z dostosowaniem celów strategicznych i operacyjnych, przyjmując jako horyzont czasowy rok 2015.

Aktualizacja dokumentu została oparta o dane uzyskane w badaniach terenowych polegających na bezpośrednich spotkaniach (metodą indywidualnych wywiadów pogłębionych) oraz wywiadach telefonicznych. Rozmowy takie przeprowadzono z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie województwa lubuskiego, przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu, pracownikami uczelni wyższych, przedstawicielami instytucji badawczo – rozwojowych oraz przedstawicielami Lubuskiego Systemu Innowacyjności. Różnorodne grupy rozmówców pozwoliły na dokładne zbadanie tematu i poznanie problematyki z różnych perspektyw. Wykorzystano także aktualne dane z dostępnych analiz i opracowań statystycznych oraz dokumentów instytucji zaangażowanych w proces rozwoju innowacji w regionie lubuskim.

Lubuska Regionalna Strategia Innowacji została opracowana, aby budować przewagę konkurencyjną regionu poprzez rozwój potencjału naukowo-badawczego i kształtowanie kultury innowacyjności, co zostało zawarte w misji strategii. Docelową wizją rozwojową jest konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna oparta na efektywnie funkcjonującym Lubuskim Systemie Innowacji.

Cele strategiczne wyznaczone do 2015 roku, to wzmocnienie innowacyjności regionalnego potencjału edukacyjnego i naukowo – badawczego, rozwój systemu innowacji oraz infrastruktury innowacyjnej w regionie oraz wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności regionu. Efektywną realizację LRSI zapewnić ma uproszczony system wdrażania, wspierający podejmowanie przedsięwzięć zgodnie z ustalonymi kartami zadań oraz system monitorowania, oparty na analizie wybranych wskaźników w obszarze innowacyjności.

W proces aktualizowania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji zaangażowało się szereg podmiotów związanych z kształtowaniem systemu innowacyjnego w regionie, co pozwala mieć nadzieję, że dokument będzie efektywnie wdrażany i przyczyni się do wzmocnienia potencjału innowacyjności w województwie lubuskim.

1. Diagnoza sytuacji społeczno – ekonomicznej i innowacyjnej regionu

1.1. Podstawowe informacje o województwie (dane z 2008 r.)

Województwo lubuskie leży w środkowo-zachodniej części Polski i graniczy: na północy z województwem zachodniopomorskim, na wschodzie z województwem wielkopolskim, na południu z województwem dolnośląskim, na zachodzie z Republiką Federalną Niemiec (lubuski odcinek polsko-niemieckiej granicy to 198,9 kilometrów). Powierzchnia województwa wynosi 13 988 km², co stanowi 4,5% obszaru Polski i plasuje region na trzynastym miejscu w kraju. Województwo podzielone jest na 14 powiatów, w tym 2 grodzkie: Gorzów Wielkopolski i Zieloną Górę, 12 powiatów ziemskich oraz 83 gminy. Region posiada dwa duże ośrodki miejskie – Gorzów Wielkopolski z siedzibą wojewody lubuskiego oraz Zieloną Górę z siedzibą władz samorządowych (Sejmiku Województwa Lubuskiego i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego).

Podstawowy układ sieci drogowej województwa tworzą publiczne drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne – o łącznej długości 8134 kilometrów. Drogi krajowe o długości 817 km stanowią 10% układu podstawowego województwa, drogi wojewódzkie o długości 1588 km 19%, drogi powiatowe o długości 3482 km 43%, a drogi gminne o długości 2247 km 28%. Wskaźnik gęstości dróg o nawierzchni twardej na 100 km² powierzchni w 2008 r. wynosił 58,2 km.

Region lubuski przecina 36 linii kolejowych o łącznej długości 958 km. Linie magistralne oraz pierwszorzędne stanowią około 57% całego układu. Gęstość sieci kolejowej na 100 km² wynosi 6,8 kilometrów.

Układ komunikacyjny regionu ma istotne znaczenie dla zapewnienia jego spójności przestrzennej poprzez łączenie ośrodków regionalnych i subregionalnych. Dobra dostępność komunikacyjna decyduje także o otwartości przestrzeni lubuskiego na regiony sąsiednie i świat. Jest jednym z ważniejszych czynników decydujących o wzroście jego konkurencyjności.

1.2. Ludność

Liczba ludności województwa lubuskiego wyniosła w 2008 roku: 1 008 962 osób, tj. 2,6% ludności całego kraju i plasuje pod tym względem region lubuski na ostatnim, 16 miejscu w Polsce. Województwo lubuskie należy do regionów o najniższej gęstości zaludnienia – na 1 km² przypada 72 mieszkańców, przy średniej krajowej 122 osoby. Na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet. Województwo lubuskie charakteryzuje dodatni przyrost naturalny przy ujemnym saldzie ruchu migracyjnego.

Poziom urbanizacji województwa lubuskiego jest przeciętny i wynosi 63,7%. Podobną strukturę osadniczą mają całe ziemie zachodnie i północne. W miastach województwa lubuskiego

w 2008 r. mieszkało 643,1 tys. osób (tj. 63,7% ogółu ludności województwa), na wsi – 365,9 tys. osób (tj. 36,3% ogółu ludności województwa). Liczba ludności zamieszkałej w miastach nieznacznie przewyższa średnią krajową.

Ważnym wskaźnikiem obrazującym strukturę demograficzną ludności jest liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, czyli do 17 roku życia, w wieku produkcyjnym, czyli kobiety od 18 do 60 roku życia i mężczyźni od 18 do 65 roku życia oraz w wieku poprodukcyjnym, który obejmuje kobiety powyżej 60 roku życia i mężczyzn powyżej 65 roku życia. Województwo lubuskie, zarówno na tle kraju, jak i wobec większości sąsiednich regionów, wyróżnia się stosunkowo wysokim odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz niższym odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym. To region o relatywnie korzystnej strukturze wiekowej ludności – niemal 20% wszystkich mieszkańców stanowią osoby młode.

W regionie lubuskim prognozy demograficzne, opracowane w oparciu o najnowsze dane statystyczne, wskazują, że do 2035 r. nastąpi systematyczne zmniejszenie liczby ludności.

1.3. Edukacja

W roku szkolnym 2008/2009 we wszystkich typach szkół kształciło się ponad 176 tys. dzieci, młodzieży i dorosłych, co stanowi ponad 17% ludności województwa lubuskiego. Region lubuski posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, policealnych oraz wyższych. Baza edukacyjna na terenie województwa lubuskiego jest równomiernie rozmieszczona. Zauważalny jest spadek liczby studentów w województwie lubuskim z 33 283 w roku akademickim 2005/06 do 29 763 studentów w roku 2008/09.

1.3.1. Kształcenie dzieci i młodzieży (6-19 lat)

Liczba szkół podstawowych (bez szkół specjalnych) oraz ponadgimnazjalnych dla dzieci i młodzieży w województwie systematycznie maleje, w roku szkolnym 2008/2009 była mniejsza o 4, w porównaniu z rokiem szkolnym 2003/2004. W latach 2005 – 2009 nastąpił również spadek o 13 jednostek liczby liceów ogólnokształcących. W roku szkolnym 2005/06 było ich 73, a w 2008/09 roku - 60. Zmniejszyła się również liczba zasadniczych szkół zawodowych o 5 placówek. Powstało natomiast 6 nowych gimnazjów.

Miarą służącą do oceny dostępności kształcenia jest wskaźnik skolaryzacji. Jest to relacja liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określanej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania (współczynnik skolaryzacji brutto). W roku 2008 współczynnik skolaryzacji brutto w województwie lubuskim wynosił odpowiednio: dla szkół zawodowych i ogólnozawodowych (wiek 16-18 lat) – 44,53% (Polska 41,44%), dla zasadniczych szkół zawodowych – 16,68% (Polska 15,41%), dla liceów ogólnokształcących (wiek 16-18 lat) – 49,17% (Polska 56,07%), dla szkół policealnych - 17,98% (Polska 20,28%).

Na poziomie edukacji ponadgimnazjalnej wzrasta znaczenie kształcenia ogólnokształcącego. Jest to tendencja pozytywna, wskazująca na zainteresowanie młodzieży dalszą edukacją na poziomie policealnym oraz wyższym. Tendencję spadkową notuje współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół zawodowych i ogólnozawodowych z 57% w 2003 r. do 44,53% w 2008 roku. W analizowanym okresie wzrósł wskaźnik skolaryzacji dla zasadniczych szkół zawodowych z 12% w 2003 r. do 16,68% w 2008 r. Pozwala to na wyciągnięcie wniosku, iż w kształceniu zawodowym wzrasta udział edukacji na poziomie zasadniczym (w skali kraju przyrost ten nie jest aż tak znaczący), maleje natomiast znaczenie średniego kształcenia zawodowego. Tendencję tę można ocenić jako negatywną.

1.3.2 Kształcenie ustawiczne

Jedną z form edukacji jest kształcenie ustawiczne. W roku szkolnym 1999/2000, przed zmianami w systemie edukacji, w województwie lubuskim funkcjonowało 107 publicznych placówek kształcenia ustawicznego i 351 ich oddziałów. Były to głównie: licea, szkoły średnie techniczne i policealne (stacjonarne i zaoczne) – łącznie 8 typów szkół. Oferowały one 26 kierunków edukacyjnych, a skorzystało z nich 10 154 słuchaczy.

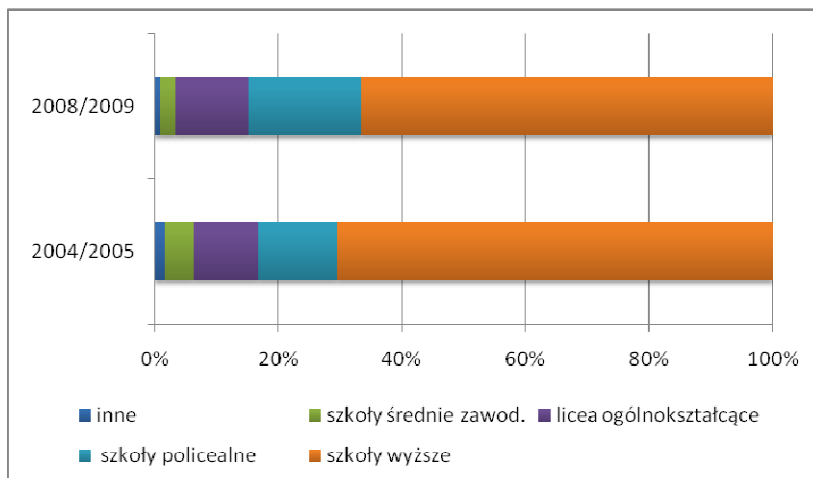
Po 10 latach kształcenie ustawiczne prowadziło 7 typów szkół publicznych (3 rodzaje liceów, 2 rodzaje techników, zasadnicze szkoły zawodowe i szkoły policealne). Łącznie były to 74 placówki, posiadające 181 oddziałów, a ich słuchaczami w roku 2008/2009 szkolnym było 4437 osób. W tym przypadku oferowano już nie kierunki, a konkretne zawody. W związku z wymogami rynku pracy szkoły oferowały w 2008 roku kształcenie w ramach 59 zawodów, w tym takich, które nie wystąpiły w 1999 roku. Wśród nich był, np. technik mechatronik, informatyk i logistik, oferowano również zawód technika w zakresie opieki medycznej, reklamy i turystyki. Wymienione zawody są uznane za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju kraju.

1.3.3. Kształcenie młodzieży i dorosłych

Struktura kształcenia w województwie lubuskim na przestrzeni lat uległa niewielkiej zmianie. W latach 2004/2005 - 2008/2009 wzrósł udział uczących się w szkołach policealnych. W roku szkolnym 2008/2009 w województwie lubuskim działały 94 szkoły policealne, w których uczyło się ok. 18% ogółu młodzieży i dorosłych. Współczynnik skolaryzacji dla szkół policealnych wzrósł z 11% w 2003 r. do 17,98% w roku 2008 (Polska 20,28%). Jest to tendencja pozytywna. Większość szkół policealnych prowadzona była przez samorząd województwa oraz powiaty. Strukturę uczącej się

młodzieży oraz dorosłych wg typów i poziomów szkół w województwie lubuskim prezentuje poniższy rysunek.

Rys. 1: Kształcenie młodzieży (19-21 lat) i dorosłych w województwie lubuskim

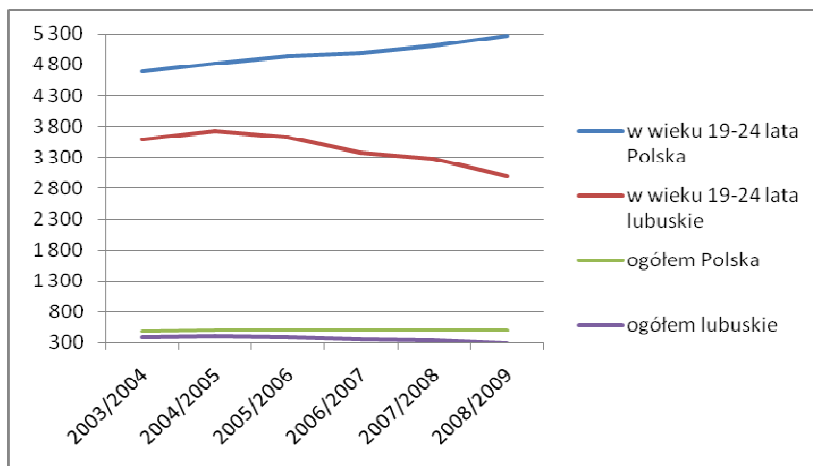
Źródło: opracowanie własne

Obecnie w województwie lubuskim funkcjonuje 9 uczelni wyższych oraz 8 placówek typu filia, oddział zamiejscowy, punkt konsultacyjny oraz wykładowy szkół wyższych. Szkoły wyższe mające swoją siedzibę w województwie lubuskim to: Uniwersytet Zielonogórski, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie, Państwowa Wyższa Szkoła w Gorzowie Wlkp., Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wlkp., Wyższa Informatyczna Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wlkp. (w likwidacji), Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych w Zielonej Górze, Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Żarach, Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego w Zielonej Górze, Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą.

W roku akademickim 2008/2009 uczyło się w nich 67% ogółu kształcącej się młodzieży oraz dorosłych, tj. 29 763 osoby. Należy jednak zwrócić uwagę na występującą w województwie

lubuskim od 2004 roku tendencję malejącą wskaźnika ilości studentów na 10 tys. ludności. Obrazuje ją rysunek poniżej.

Rys 2. Wskaźnik ilości studentów na 10 tys. ludności

Źródło: opracowanie własne.

Dane GUS pokazują, że liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. ludności spadła z 375 w 2002 roku do 295 w 2007 roku. Pomimo spadku uczelnie lubuskie rozszerzają ofertę edukacyjną, otwierając nowe kierunki i specjalizacje w ramach 3-letnich studiów zawodowych i 5-letnich magisterskich. W roku akademickim 2008/2009 szkoły wyższe zatrudniały 1469 nauczycieli akademickich.

O potencjale uczelni województwa decyduje przede wszystkim zatrudniona w niej kadra naukowo-dydaktyczna. W roku akademickim 2008/2009 w szkołach wyższych województwa lubuskiego pracowało 1609 osób, w tym 72% zatrudnionych było na stanowiskach naukowo-dydaktycznych. W latach 2003/2004 – 2008/2009 zmieniła się struktura kadry akademickiej. Spadła ilość

asystentów – o 41%, natomiast wzrosła ilość adiunktów (stanowią obecnie 31% ogółu zatrudnionych) oraz profesorów (stanowią obecnie 21% ogółu zatrudnionych). Na 1 nauczyciela akademickiego przypada około 19 studentów (w roku 2003/2004 wskaźnik ten wynosił 16 studentów). Szkoły wyższe coraz częściej ograniczają ilość nauczycieli zatrudnionych na umowę o pracę przechodząc na bardziej elastyczne formy zatrudnienia - umowę zlecenie lub o dzieło.

Liczba zatrudnionych nauczycieli, w podziale na typy szkół, kształtuje się następująco: uniwersytet - 991, wyższe szkoły ekonomiczne - 31 i wyższe szkoły zawodowe - 447 nauczycieli akademickich. W 2008 roku liczba uczestników studiów doktoranckich w województwie lubuskim wyniosła 102 osoby, a kolejne 1549 skorzystało ze studiów podyplomowych. Kadra naukowo-dydaktyczna lubuskich uczelni jest uzupełniana pracownikami innych uczelni ze środowisk akademickich Szczecina, Wrocławia, Poznania i Zielonej Góry.

Zmiana struktury oraz rozwój kadry naukowej przyczynił się do zwiększenia liczby kierunków kształcenia, podnoszenia limitów przyjęć na studia, jak i do uzyskiwania uprawnień do kształcenia na poszczególnych poziomach – licencjackim, inżynierskim, magisterskim i doktoranckim.

Dzięki szerokiej ofercie edukacyjnej lokalnych uczelni, stworzone zostały dla miejscowej młodzieży możliwości uzyskania wyższego wykształcenia we własnym regionie. Szkoły wyższe w województwie lubuskim oferowały w roku akademickim 2008/2009 różnorodne kierunki kształcenia (niestety, bez kierunków: prawo, medycyna i usługi transportowe). Zdecydowanie największym zainteresowaniem wśród studentów cieszą się grupy kierunków, tj.: pedagogika – 22% studentów, ekonomia i administracja – 20% studentów, nauki społeczne – 13% studentów, nauki humanistyczne – 11% studentów.

Dane z 2008 roku wskazują, że 16 % studentów w województwie lubuskim podjęło naukę na kierunkach w ramach nauk ścisłych

i technicznych, tj. studia matematyczno-statystyczne, fizyczne, inżynieryjno-techniczne, architektura i budownictwo, informatyczne. Szkoły wyższe prowadzą również kształcenie w formie studiów podyplomowych oraz studiów doktoranckich. W roku akademickim 2008/2009 w studiach podyplomowych uczestniczyło 1549 słuchaczy, w studiach doktoranckich - 102 studentów. Absolwenci lubuskich uczelni mogą stanowić zaplecze kadrowe wszystkich typów podmiotów gospodarczych, systemu edukacji, administracji publicznej, sektora ubezpieczeń i finansów.

1.3.4 Szkolnictwo wyższe

Lubuskie uczelnie powstałe w większości w minionym dziesięcioleciu wymagały znacznych inwestycji, głównie w bazę lokalową (np. budynki dydaktyczne, biblioteki, laboratoria i akademiki) oraz zakupu sprzętu i wyposażenia. Dodatkowym impulsem rozwoju lubuskich uczelni była współpraca międzynarodowa, połączona z wymianą studentów i kadry dydaktycznej, pozyskiwanie środków unijnych, funkcjonowanie biura karier, a ponadto współpraca, w różnym wymiarze, z lokalnym otoczeniem gospodarczym. Coraz powszechniejsze staje się wykorzystanie Internetu do celów promocyjno-informacyjnych i procesu dydaktycznego.

Projekty rozwojowe stale są prowadzone przez Uniwersytet Zielonogórski, będący jedyną lubuską uczelnią, która brała udział w kolejnych edycjach Programów Ramowych (PR) finansowanych przez Unię Europejską. W ramach piątej edycji tego programu (5. PR) w okresie 2000-2005 zespoły badawcze Wydziałów: Inżynierii Łądowej i Środowiska oraz Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji były partnerami w trzech projektach, a w latach 2006-2009 Uniwersytet Zielonogórski uczestniczył w dwóch projektach z 6 PR. Od roku 2009 realizowany jest 7 Program Ramowy (7.PR). Uniwersytet aplikuje z jednym projektem, oczekując na dalsze

decyzje Krajowego Punktu Kontaktowego 7.PR w Warszawie.

W związku z prowadzonymi badaniami naukowymi pracownicy i zespoły badawcze z Uniwersytetu Zielonogórskiego w przedmiotach humanistycznych, technicznych i ścisłych otrzymali ponad 80 nagród i wyróżnień. Ponadto osiem lubuskich szkół wyższych znajdowało się w różnych edycjach rankingu uczelni akademickich w Polsce, które są publikowane rokrocznie, począwszy od 2000 r. przez miesięcznik „Perspektywy” i dziennik „Rzeczpospolita”.

1.3.5 Działalność wybranych uczelni wyższych w województwie

Uniwersytet Zielonogórski

Akademickim centrum województwa lubuskiego jest Zielona Góra z istniejącym od 2001 roku Uniwersytetem Zielonogórskim (UZ), który powstał w efekcie połączenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Politechniki Zielonogórskiej. Uczelnia kształciła, według stanu na grudzień 2009 r., 16 334 studentów, w tym: na studiach stacjonarnych 10 035, na studiach niestacjonarnych 6203 i na studiach doktoranckich 96 osób. Zajęcia prowadzono w ramach 10 wydziałów na studiach magisterskich i zawodowych (licencjackie lub inżynierskie), stacjonarnych i niestacjonarnych, w ramach 40 kierunków.

Największą liczbę kierunków kształcenia, tj. 9 oferuje Wydział Humanistyczny, 6 - Wydział Artystyczny, z kolei Wydział Pedagogiki Socjologii i Nauk o Zdrowiu - 4 kierunki kształcenia. W przypadku nauk technicznych i ścisłych - 5 kierunków kształcenia oferuje Wydział Mechaniczny (edukacja techniczno-informatyczna, inżynieria biomedyczna, mechanika i budowa maszyn, technologia drewna, zarządzanie i inżynieria produkcji), 4 kierunki kształcenia Wydział Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji (automatyka i robotyka, elektronika i telekomunikacja, elektrotechnika, informatyka).

Po 3 kierunki kształcenia oferują Wydziały Inżynierii Lądowej i Środowiska oraz Ekonomii i Zarządzania. Są to odpowiednio: architektura i urbanistyka, budownictwo, inżynieria środowiska oraz bezpieczeństwo narodowe, ekonomia, zarządzanie i marketing. Do jednostek kształcących na 2 kierunkach należą: Wydział Fizyki i Astronomii (astronomia, fizyka), Wydział Matematyki, Informatyki i Ekonometrii (informatyka i ekonometria oraz matematyka) oraz Wydział Nauk Biologicznych (biologia, ochrona środowiska).

Uniwersytet Zielonogórski zatrudniał w 2009 r. 931 pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym z tytułami naukowymi: profesora - 66, doktora habilitowanego - 167 i doktora - 483 osób. Ponadto uczelnia posiada uprawnienia do doktoryzowania w 11 dyscyplinach (astronomia, budownictwo, budowa i eksploatacja maszyn, elektrotechnika, filozofia, fizyka, historia, informatyka, inżynieria środowiska, matematyka, pedagogika), a 3 wydziały posiadają uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego na kierunkach: elektrotechnika, historia oraz matematyka. Przy uczelni od kilku lat funkcjonują także Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości oraz Centrum Transferu Technologii. Działania uczelni znalazły swoje odzwierciedlenie w rankingach uczelni wyższych ogłaszanych przez „Rzeczpospolitą” i „Perspektywy”. Uniwersytet Zielonogórski w 2008 roku, w kategorii najlepszych 91 uczelni w kraju zajął 46 miejsce. Najniższe 66 miejsce zajął w 2004 roku. Potrzeba stworzenia nowoczesnego ośrodka współpracy uczelni z przemysłem oraz szeroko rozumianą przedsiębiorczością zaowocowała przygotowaniem planu inwestycji Parku Naukowo-Technologicznego, który został wpisany w 2009 roku na listę Projektów Kluczowych Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Lubuskiego. Park ma na celu wykorzystanie naukowego i przemysłowego potencjału regionu, w tym rozwoju innowacyjnych oraz zaawansowanych technologii.

W ramach różnych programów unijnych Uniwersytet zrealizował 20 projektów w latach 2004 – 2008. Na okres 2009-2013

zaplanowanych jest kolejnych 8 projektów. Ostatnią grupę stanowią projekty unijne, które znalazły się w Indykatoryjnym Planie Inwestycyjnym LRPO do realizacji w latach 2009 -2013.

W pierwszym okresie największą liczbę projektów zrealizowano w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym z Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) i Sektorowego Programu Operacyjnego, Rozwój Zasobów Ludzkich SPO RZL).

W ramach ZPORR uczelnia zrealizowała projekty: „Regionalna Sieć Transferu Technologii – RSTT”, „Sieć współpracy i wymiany wiedzy w zakresie działań edukacyjnych”, „Podnoszenie kwalifikacji językowych osób pracujących w województwie lubuskim”, „Rozwój innowacji w województwie lubuskim - Platforma działań edukacyjnych”, „Zarządzanie jest sztuką - innowacyjne metody identyfikacji i rozwiązywania problemów zarządzania”, „Modernizacja Miejskiej Sieci Komputerowej ZIEL MAN”, „Wzrost innowacyjności regionu jako efekt rozwijania i upowszechniania dobrych praktyk w zakresie strategicznego zarządzania środowiskowego w organizacjach województwa lubuskiego”, „Innowacyjność podejmowanych działań w obszarze odnawialnych źródeł energii”, „Stypendia dla studentów studiów doktoranckich Uniwersytetu Zielonogórskiego – WEIIT” oraz „Stypendia dla studentów studiów doktoranckich na Wydziale Matematyki Informatyki i Ekonomometrii Uniwersytetu Zielonogórskiego”.

Kolejne 5 projektów sfinansowano z Sektorowego Programu Operacyjnego, w tym Rozwój Zasobów Ludzkich (RZL) i Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (WKP). W ramach RZL były to: „Kształcenie na odległość na kierunku Ochrona Środowiska”, „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu”, „Studia podyplomowe na przygotowanie nauczycieli doradca zawodowy”, „Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu”, „Studia podyplomowe na przygotowanie nauczycieli - Szkolny doradca zawodowy”. W ramach WKP uczelnia zrealizowała projekt

pt. "Modernizacja i rozwój laboratorium badawczego Instytutu Budownictwa Uniwersytetu Zielonogórskiego". Po dwa projekty zrealizowano w ramach INTERREG IIIA oraz PHARE CBC. Były to: „Ocena możliwości poprawy jakości zasobów wodnych w zbiornikach pokopalnianych i wodach podziemnych w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr”, „Odcinek Wegstrecke Cottbus - Zielona Góra” (INTERREG IIIA) oraz „Koncerty Ars Longa” i „Adaptacja pomieszczeń budynku Wydziału Elektrycznego UZ na potrzeby Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości” (PHARE CBC).

Na lata 2009–2013 do realizacji zaplanowano projekty w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka: „Platforma Obsługi Nauki PLATON – Etap I Kontener usług wspólnych” oraz z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: „Nowy zawód, nowe możliwości, kompleksowe wsparcie pracowników przedsiębiorstw restrukturyzowanych w województwie lubuskim”, "Zróbmy coś razem", „Zamawiane kształcenie na kierunkach technicznych, matematycznych i przyrodniczych – pilotaż”, „Otwarte Warsztaty Komputerowe”, „Profesjonalny Pracownik” oraz „Unowocześnienie programów, poprawa jakości kształcenia oraz otwarcie nowej specjalności ekofizyka na kierunku fizyka w Uniwersytecie Zielonogórskim”.

Ostania grupa to projekty unijne umieszczone w Indykatoryjnym Planie Inwestycyjnym Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w latach 2009-2013. Znalazły się tam takie projekty jak: „Centrum Budownictwa Zrównoważonego i Energii”, „Centrum Innowacji. Technologie dla Zdrowia Człowieka”, „Centrum Technologii Informatycznych”, „Centrum Logistyczne Parku Naukowo–Technologicznego i Platformy na rzecz Nauki i Gospodarki”, „Przebudowa Domu Studenta "Wcześniak" w Zielonej Górze” oraz „Budowa Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego – Etap I”.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim

Uczelnia, która istnieje od 1998 roku kształci specjalistów na potrzeby subregionu gorzowskiego. Wspiera innowacje oraz współpracę nauki i biznesu, uczestnicząc w działaniach Zachodniego Centrum Innowacji, Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości i programów unijnych, np. Platforma Nauki i Biznesu na rzecz Transferu Wiedzy i Innowacji. Przyjmuje studentów z całego kraju i zagranicy, współpracując (m.in. w ramach programu Erasmus) z uczelniami z Niemiec, Włoch, Austrii, Ukrainy i Cypru. Na początku 2010 roku kształciła około 4458 studentów, w tym 2437 w systemie stacjonarnym. PWSZ oferuje następujące kierunki kształcenia: filologia, pedagogika, filologia polska, zarządzanie, administracja, bezpieczeństwo narodowe oraz informatyka.

Placówka zatrudniała w styczniu 2010 roku 276 nauczycieli akademickich, w tym 161 na pierwszym etacie. Z tytułem profesora pracowało na uczelni 13 osób, w tym na 1 osoba na pełnym etacie, 28 osób z tytułem doktora habilitowanego, z których 4 były na pierwszym etacie w PWSZ. Ponadto zatrudniano 93 doktorów, w tym 46 na pierwszym etacie.

Uczelnia zrealizowała wiele różnorodnych projektów. W ramach programu Kapitał Ludzki były to: „Nowy zawód dla urzędnika”, „Pracownik w społeczeństwie informacyjnym” oraz „Lubuskie centrum certyfikacji”. Z LRPO na lata 2007 - 2013 wykonano znaczące inwestycje w budynki dydaktyczne oraz Pałac w Rogach: „Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów pokoszarowych nr 7 dla potrzeb edukacyjnych PWSZ w Gorzowie Wlkp., przy ul. Chopina 52”, „Przebudowa budynku dydaktycznego nr 5 na potrzeby PWSZ w Gorzowie Wlkp., przy ul. Chopina 52”, „Przebudowa budynku dydaktycznego nr 3 na potrzeby PWSZ w Gorzowie Wlkp., przy ul. Chopina 52”, „Remont Pałacu w Rogach, adaptacja na ośrodek szkoleniowo – naukowy PWSZ”.

Środki finansowe ze ZPORR przeznaczono na: „Przebudowę budynku z przeznaczeniem na Bibliotekę Główną PWSZ w Gorzowie Wlkp.” oraz „Budowę regionalnej sieci informatycznej GORMAN z Centrum w Gorzowie Wlkp. I etap sieć akademicka”. Środki z Interregu przeznaczono na „Polsko – Niemiecki System kształcenia w zakresie Pedagogiki Społecznej” oraz „E-akademię. Transgraniczny akademicki system edukacyjny”. Z Europejskiej Współpracy Terytorialnej uczelnia zrealizowała jeden projekt pt.: „Bezpieczeństwo w regionie Transgranicznym. Przebudowa i wykorzystanie bazy dydaktycznej, naukowej i socjalnej”.

W rankingach wyższych szkół zawodowych gorzowska PWSZ awansowała w ciągu trzech lat (2006 - 2009) z 12 na 5 miejsce, a w rankingu „Newsweeka” w 2008 roku zajęła 1 miejsce. W wyniku fuzji z Wyższą Informatyczną Szkołą Zawodową w Gorzowie Wlkp, (WISZ) zmieniono strukturę i rozszerzono ofertę edukacyjną PWSZ.

Na bazie WISZ powstał w PWSZ Instytut Techniczny. Warto nadmienić, że do końca 2008 roku WISZ specjalizowała się w kształceniu inżynierów na kierunkach informatycznych (informatyka z 4 specjalizacjami) i lingwistycznych (j. angielski, niemiecki i rosyjski). WISZ prowadziła studia na poziomie wyższych studiów zawodowych. Łącznie wykształciła 541 inżynierów. W rankingu 95 najlepszych niepublicznych uczelni licencjackich notowana w 2007 roku na pozycji 82 i 71 rok później.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie

Uczelnia powstała w 1998 roku. W styczniu 2010 roku PWSZ prowadziła kształcenie na pięciu kierunkach, w tym na trzech inżynierskich (energetyka, ogrodnictwo, technologia żywności i żywienie człowieka), dwóch licencjackich (administracja, turystyka i rekreacja) oraz 12 specjalnościach. Z edukacyjnej oferty uczelni skorzystało 2213 studentów, w tym 1029 w trybie stacjonarnym.

Zajęcia prowadziło 135 nauczycieli akademickich, w tym m.in.: 11 profesorów, 72 doktorów, w tym 17 doktorów habilitowanych.

Uczelnia utrzymuje stałą współpracę z przedsiębiorstwami, samorządami, instytucjami branżowymi oraz partnerami zagranicznymi z 4 państw, prowadząc z nimi wymianę studentów, realizując projekty oraz organizując konferencje naukowe. W ramach ZPORR w latach 2005 – 2009 zrealizowała 6 projektów unijnych (na kwotę 21 mln zł). Były to: „Adaptacja budynków administracyjno-biurowych na Domy Studenta PWSZ w Sulechowie”. Z funduszy EFS uczelnia zrealizowała cztery projekty: „Biblioteka Przedsiębiorcy przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie”, „Projekt „Centrum doradztwa prawno-finansowego przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie”, „Stypendia doktoranckie - program stypendialny Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie” oraz „Dotacje na projekty rozwojowe dla szkół w regionie lubuskim”. W ramach Interreg IIIA uczelnia zrealizowała projekt pt.: „Innowacyjna, multimedialna platforma edukacyjna wspomagająca proces nauczania w PWSZ Sulechów w zakresie zrównoważonej i racjonalnej gospodarki energią elektryczną”.

Od 2009 roku rozpoczęła się realizacja dwóch projektów inwestycyjnych o łącznej wartości 55 mln zł na przedsięwzięcia dofinansowywane z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. W trakcie realizacji jest projekt pt.: „Hala laboratoryjna energooszczędna-ekologiczna dla energetyki i odnawialnych źródeł energii”. Rozpoczęcie prac badawczo-rozwojowych w obiekcie przewidziane jest na drugą połowę 2011 roku. W styczniu 2010 roku na podpisanie oczekiwał projekt: „Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych” w Kalsku. Pełne funkcjonowanie ośrodka jest zaplanowane na drugą połowę 2012 roku.

Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wlkp

Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu, funkcjonujący w Gorzowie Wlkp. od 1971 r., jest uczelnią kształcącą w 8 specjalnościach na kierunku wychowanie fizyczne. Od 2005 roku gorzowski wydział, zatrudniający 88 pracowników kadry dydaktycznej, uzyskał uprawnienia do nadawania stopnia doktora. W uczelni studiuje lub studiowało wielu znanych sportowców, w tym medalistów w zawodach ogólnopolskich, mistrzostwach świata i Europy oraz medalistów olimpijskich.

Collegium Polonicum (CP) w Słubicach

Słubicka uczelnia powstała w 1993 roku, stanowiąc wspólną placówkę Uniwersytetu Europejskiego VIADRINA we Frankfurcie nad Odrą (UEV) oraz Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM). Misją tej uczelni jest działanie na rzecz naukowej i kulturalnej współpracy między Polską a Niemcami oraz rozwój polsko-niemieckiego pogranicza.

Uczelnia liczyła w styczniu 2010 roku łącznie 180 pracowników akademickich, w tym m.in. 46 profesorów i 98 doktorów. Zatrudnieni bezpośrednio w CP to 9 pracowników naukowych, w tym 7 doktorów. Kolejna grupa to zatrudnieni przez wydziały UAM z miejscem świadczenia pracy w Collegium Polonicum – 17 pracowników, w tym 12 doktorów. Wykładowcy dojeżdżający z UAM w Poznaniu, to w przybliżeniu 126 osób, w tym 27 profesorów i 75 doktorów. Z kolei strona niemiecka – UEV zatrudnia z miejscem pracy w CP 28 pracowników naukowych. Jest wśród nich 19 profesorów i 4 doktorów, z czego 6 profesorów, 4 doktorów na stałym etacie.

Uczelnia oferuje kształcenie w zakresie nauk ścisłych

i humanistycznych, prowadzi m.in. zajęcia w językach angielskim niemieckim. Zajmuje się zagadnieniami badawczymi związanymi, m.in. z: ekonomicznymi, prawnymi, kulturalnymi i ekologicznymi aspektami rozwoju polsko-niemieckiego pogranicza. Struktura kierunków przedstawia się następująco:

Kierunki oferowane przez UAM i UEV:

- Polsko – Niemieckie Studia Prawnicze / Bachelor and Master of German and Polish Law (jednolite magisterskie /I i II stopień),
- Magister Politologii / Master of European Studies (II stopień),
- Komunikacja Międzykulturowa / Master of Intercultural Communication Studies (II st.).

Kierunki oferowane przez UAM:

- Politologia stacjonarna (I stopień),
- Politologia zaoczna (I i II stopień),
- Gospodarka przestrzenna (I stopień),
- Ochrona Środowiska (I stopień),
- Filologia polska jako obca (I stopień),
- Fizyka, specjalność: Informatyka Stosowana (I stopień).

W tym studia podyplomowe:

- Zarządzanie Ekologiczne,
- Studium Programów Europejskich.

Kierunki oferowane przez UEV:

- Ochrona Europejskich Dóbr Kultury (II stopnia, zaoczne),
- Master of European Studies (II stopnia, część zajęć oferowanych w Collegium Polonicum),
- MBA: Management for Central and Eastern Europe – podyplomowe.

W 2010 roku Collegium Polonicum liczyło 1087 studentów immatrykulowanych w UAM oraz 899 w UEV. Studentami tej uczelni

jest młodzież z Polski, innych państw Europy oraz USA. Collegium Polonicum posiada również jedną z najnowocześniejszych bibliotek naukowych w Polsce, w tym ze zbiorami elektronicznymi.

Wśród projektów naukowo-badawczych zrealizowanych przez uczelnię warto wymienić: „Nowoczesne Zarządzanie Miast (Tempus Phare), w latach 1998 - 2000, skierowane do planistów przestrzennych, „Europa Felowes I i II” (ze środków Ministerstwa ds. kształcenia i Badań RFN), w latach 2000 – 2005, będące dwoma programami doktoranckimi nt. różnych aspektów Europy po 1989 roku. W ramach Interreg IIIA zrealizowano w latach 2002 – 2006 „Europejskie Centrum Naukowe”.

Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych (ZWSHiFM) im. Jana Pawła II z filią w Zielonej Górze

Uczelnia powstała w 2002 roku. Placówka kształci studentów na dwóch kierunkach: polityka społeczna i ekonomia z 5 specjalnościami, na poziomach kształcenia - licencjackim i podyplomowym. W 2010 r. w tej szkole wyższej studiowało 400 słuchaczy, w tym 46 stacjonarnych. Uczelnia zatrudniała 42 nauczycieli dydaktycznych, z czego 8 na pełnym etacie. Profesorów było 4, w tym 3 na pełnym etacie, z kolei doktorów było 21, w tym 5 na pełnym etacie. Uczelnia oferuje studia licencjackie i uzupełniające z ekonomii, a studia podyplomowe w zakresie gospodarowania nieruchomościami oraz zamówień publicznych. Uczelnia zrealizowała dwa projekty unijne w ramach PO KL: „Komputer i Język – podnieś swoje kwalifikacje zawodowe” (2008/09) oraz „Nowoczesny pracownik” (2008/09). Planuje się wprowadzenie systemu e-learning.

Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wlkp.

Wyższa Szkoła Biznesu powstała w 1997 roku. W 2010 roku

oferowała trzy kierunki kształcenia: zarządzanie, socjologię i gospodarkę przestrzenną, z których skorzystało 825 studentów, w tym 30 w trybie stacjonarnym. Na uczelni pracuje 92 nauczycieli, w tym 30 na stałym etacie. Z tytułem profesora pracuje 9 osób, a z tytułem doktora - 30 osób.

Uczelnia utrzymuje współpracę z pięcioma partnerami zagranicznymi, prowadząc z nimi wymianę studentów oraz kadry dydaktycznej i administracyjnej. Studium Języków Obcych działające w WSB jest jednocześnie Certyfikowanym Centrum Egzaminacyjnym TELC. Uczelnia zrealizowała lub jest w trakcie realizacji następujących projektów:

- W ramach ZPORR „Nowe kwalifikacje szansą na zatrudnienie w przyszłości” w latach 2006-08,
- z funduszy Ministerstwa Gospodarki i Pracy: „50 PLUS” w latach 2005-2006 oraz „Program Pierwsza Praca” w 2005 roku ze środków Interreg III A „Międzynarodowa konferencja na temat bezpieczeństwa atomowego na pograniczu polsko-niemieckim. *Wokół Czarnobyla. Wczoraj, dziś, jutro*” w 2007 roku,
- z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego „Modernizacja budynku głównego WSB w Gorzowie Wielkopolskim II etap” – w latach 2009-10,
- z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Gospodarka Przestrzenna – kierunek z wizją” w latach w 2009-10,
- z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze „Obszary natura 2000 bogactwem regionów” w 2009 r.

Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna

Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Jana Benedykta Solfy z siedzibą w Żarach rozpoczęła działalność w 2004 roku. Założycielem

uczelnia jest Zakład Doskonalenia Zawodowego w Zielonej Górze. W 2010 roku w ŁWSH studiowało 992, w tym w trybie dziennym 21 studentów. Zajęcia prowadzi 113 nauczycieli w tym 30 na stałym etacie. Kadre naukowo-badawczą stanowi: 11 profesorów (6 na stałym etacie) i odpowiednio 13 (13) doktorów habilitowanych oraz 29 (11) doktorów. Uczelnia rozpoczęła działalność od jednego kierunku. W 2010 roku w ofercie były 2 kierunki: pedagogika (z 16 specjalizacjami) i filologia polska (z 2 specjalizacjami). Od roku 2008 ŁWSH prowadzi również studia drugiego stopnia magisterskie. Wykaz projektów zrealizowanych bądź w trakcie realizacji:

1. „Wiedza na przyszłość” (2005-06) Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich 2004 – 2006 (SPO RZL 2004-2006),
2. Młodzież powiatu żagańskiego zdobywa doświadczenie zawodowe”, w 2005-06, SPO RZL, 2004-2006,
3. „Przygotuj bezrobotnego do pracy”, w 2005-06, SPO RZL 2004-2006,
4. „Pierwsza praca” w 2005, Ministerstwo Gospodarki i Pracy,
5. „Szansa” – program pomocy zawodowej dla kobiet w powiecie żarskim w 2006-07, SPO RZL 2004-2006,
6. „Organizacja I Konferencji Forum Regionów”, „Innowacja – Nauka – Biznes” w 2007, Interreg IIIA,
7. „Termomodernizacja budynku” ul. Pszenna 2, w 2008-10, LRPO 2007-13,
8. „Nowe kwalifikacje – nowe możliwości pracowników i pracodawców w 2009-10”, PO KL,
9. „Szkoła – klucz do kariery – regionalnych program rozwoju szkół oraz wsparcia uczniów w zakresie kompetencji kluczowych”, w 2009-11, PO KL,

10. „Wszechstronny nauczyciel gwarancją rozwoju przyszłych pokoleń”, w 2009-13, PO KL,
11. „Przyjazny urzędnik” w 2010-11, PO KL.

Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Zielonej Górze Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (dawna Akademia Ekonomiczna)

Swoją działalność ośrodek rozpoczął w 1982 roku. Kształcenie oferowane jest na dwóch kierunkach: finanse i bankowość oraz ekonomia. W latach 1999–2008, w oparciu o kadre naukowo-dydaktyczną UE w Poznaniu, wykształcono łącznie 1670 osób (943 licencjatów i 727 magistrów).

Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie nad Odrą

Uczelnia powstała w 2003 roku jako Wyższa Samorządowa Szkoła Zawodowa w Kamieniu Małym. Od 2007 roku działa jako Wyższa Szkoła Zawodowa z siedzibą w Kostrzynie nad Odrą. W roku 2008 kształcono na trzech kierunkach studiów (ochrona środowiska, kosmetologia, ratownictwo medyczne) 263 studentów. Kadre dydaktyczną stanowiło 46 osób, w tym 12 profesorów i 20 doktorów. W roku akademickim 2008/2009 przeprowadzono modernizację laboratorium chemicznego i mikrobiologicznego, wyposażono istniejącą bazę dydaktyczną w gabinety i sprzęt specjalistyczny. Uczelnia zrealizowała jeden projekt: „Impuls Szkoleniowy – Wsparcie w zakresie Tworzenia Sieci Współpracy w Sektorze Szkoleniowym na rzecz Innowacyjności w Regionie Lubuskim”.

Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego w Zielonej Górze (LWSZP)

Najmłodszą uczelnią w regionie jest Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego w Zielonej Górze (LWSZP). Od 2008 roku rozpoczęła ona kształcenie na studiach pierwszego stopnia na kierunku kosmetologia i zdrowie publiczne z 4 specjalnościami. Obecnie na uczelni realizowanych jest 9 grantów naukowych.

Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Wydziału Odlewnictwa AGH w Nowej Soli

Zamiejscowy Ośrodek Krakowskiej Akademii Górniczo - Hutniczej istnieje w Nowej Soli od 2006 roku. Od chwili powstania do 2008 roku szkoła kształciła 48 studentów, m.in. na potrzeby przemysłu motoryzacyjnego.

Wśród pozostałych jednostek kształcenia na poziomie wyższym znajdują się: Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Strzelcach Krajeńskich, Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie (edukacja na kierunku technika rolnicza i leśna w ramach Wydziału Kształtowania Środowiska i Rolnictwa), Punkt Konsultacyjny Uniwersytetu Szczecińskiego w Gorzowie Wlkp. (edukacja w zakresie ekonomii na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania), Zielonogórsko-Gorzowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Paradyżu. Seminarium istnieje od 1947 r. i prowadzi stacjonarne studia magisterskie na kierunku teologia, kształcąc przyszłych księży na potrzeby Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej. Ponadto w latach 1998-2007 funkcjonował w Gorzowie Wlkp. Fakultet Teologiczny, a w 2003 r. powstał Instytut Filozoficzno-Teologiczny im. Edyty Stein w Zielonej Górze, który od 2004 roku jest sekcją Wydziału Teologii Uniwersytetu Szczecińskiego, a od roku akademickiego 2006/07 prowadzone są również wykłady i dysputy publiczne pod przyjętą nazwą *Salon Myśli Edyty Stein*. Jednostką,

która zakończyła swoją działalność, jest Punkt Konsultacyjny Politechniki Koszalińskiej w Drezdenku. W latach 1996-2007 były prowadzone zajęcia na kierunkach zarządzanie i marketing oraz ekonomia, uczelnia wykształciła ponad 1000 studentów w systemie zaocznym.

1.4. Przedsiębiorczość

Transformacja polskiej gospodarki, dokonująca się od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku, spowodowała dynamiczny rozwój przedsiębiorczości w województwie lubuskim.

Jak wynika z danych statystycznych w 2008 r. w województwie lubuskim zarejestrowanych było ogółem 101 861 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 97 336 to podmioty prywatne, co stanowiło 95,6% wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Pozostałe 4,4% to podmioty z sektora publicznego. Do roku 2007 liczba podmiotów prywatnych wzrastała z roku na rok średnio o 7,8%. W 2008 roku w porównaniu do roku poprzedniego w województwie lubuskim odnotowano spadek liczby podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym o 3054, tj. o 3,0%.

Do 2008 r. znacznie zmalała w województwie lubuskim liczba przedsiębiorstw państwowych. O ile w 2003 r. było ich 55, to w 2008 r. działało już jedynie 12 przedsiębiorstw należących do skarbu państwa.

Sektor prywatny województwa lubuskiego charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem. Świadczy o tym znaczna dominacja działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby fizyczne. Ta forma organizacyjno-prawna stanowiła w 2008 r. aż 77,7% liczby podmiotów prywatnych.

W 2008 r. w województwie lubuskim działało ogółem 12 752 spółek, w tym 46,2% spółek cywilnych, 46,5% spółek z o.o., 1,3% spółek akcyjnych oraz 6,0% pozostałych spółek. W roku 2001

w województwie lubuskim zarejestrowano pierwsze spółki partnerskie, których 3 takie jednostki funkcjonowały w 2001 r., a 32 - w 2008 roku.

Jak wynika z danych statystycznych, największą grupę podmiotów prywatnych stanowią w województwie lubuskim przedsiębiorstwa zaklasyfikowane do sekcji G (handel i naprawy). W 2008 r. w sekcji handel i naprawy funkcjonowało 31,7% podmiotów prywatnych, podczas gdy w pozostałych sekcjach ich udział był znacznie niższy i wyniósł np. w budownictwie 11,5%, w przemyśle 8,5%, zaś w hotelach i restauracjach 3,2%. Należy jednak zauważyć, że podmioty prywatne w sekcji handel i naprawy nie stanowią najszybciej rozwijającej się formy działalności. W 2008 roku w porównaniu do 2004 roku liczba podmiotów gospodarczych w sekcji G (handel i naprawy) spadła o 8,8%.

W roku 2008 w odniesieniu do 1998 r. w województwie lubuskim nastąpił wzrost liczby podmiotów prywatnych prawie we wszystkich sekcjach PKD. Największy przyrost miał miejsce w pośrednictwie finansowym (104,0%), obsłudze nieruchomości i firm (80,7%), budownictwie (43,9%), hotelach i restauracjach (20,6%), najmniejszy w przetwórstwie przemysłowym (3,0%) oraz transporcie gospodarce magazynowej i łączności (0,6%). Natomiast ujemny przyrost odnotowano w sekcji handel i naprawy (- 4,1%).

Istotną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa lubuskiego w całym okresie transformacji odegrał sektor prywatny. Ekspansja tego sektora, a w szczególności dynamiczny rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (*MŚP*) zapoczątkował korzystne zmiany w gospodarce województwa.

Największą liczbę podmiotów gospodarczych w województwie lubuskim stanowią jednostki zatrudniające do 9 osób. Ich liczba nieustannie rosła do 2007r., po czym w 2008r. kryzysu nastąpił spadek. Systematycznie rosnąca rola sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw stwarza możliwości zatrudnienia

w różnych działach gospodarki oraz daje szansę na stworzenie zróżnicowanej struktury zatrudnienia, bardziej odpornej na zmiany koniunktury gospodarczej. Słabością najmniejszych firm jest natomiast niska innowacyjność.

Podmioty gospodarcze wg liczby zatrudnionych osób 1999 - 2008	1999	2007	2008
Podmioty ogółem	84 733	106 450	101 861
Podmioty zatrudniające do 9 osób	80 886	101 376	96 668
Podmioty zatrudniające od 9 do 49 osób	2 865	4 163	4 281
Podmioty zatrudniające od 50 do 249 osób	825	796	798
Podmioty zatrudniające od 250 do 999 osób	142	108	106
Podmioty zatrudniające powyżej 1000 osób	15	7	8

1.5. Działalność inwestycyjna

W całym okresie transformacji nakłady inwestycyjne w województwie lubuskim kształtowały się na relatywnie niskim poziomie (ok. 2% nakładów w kraju). Analiza dynamiki nakładów inwestycyjnych w poszczególnych sekcjach PKD, a także analiza wskaźnika udziału sekcji PKD w nakładach ogółem w latach 2003-2007 wskazuje, że działalność inwestycyjna regionu charakteryzuje się znaczną tendencją wzrostową w każdej z analizowanych sekcji PKD. Przykładowo w sekcji D (Przetwórstwo przemysłowe) w 2007 roku nakłady inwestycyjne wzrosły o 53,5 %, a w sekcji G (Handel i naprawy) o 32,4%.

Z analizy struktury nakładów inwestycyjnych według wybranych sekcji PKD wynika, że inwestycje w województwie lubuskim koncentrują się w sekcji: D (przetwórstwo przemysłowe), G (handel i naprawy), F (budownictwo), K (obsługa nieruchomości i firm, nauka) oraz I (transport, gospodarka magazynowa i łączność). W 2007 r. wymienione sekcje angażowały 68,2% ogółu nakładów inwestycyjnych regionu.

W latach 2003-2006 w województwie lubuskim aktywność inwestycyjna przemysłu kształtowała się na poziomie od 26,7% do 29,8, aby w roku 2007 wzrosnąć do 34,8%. W tym samym okresie zmniejszyła się natomiast aktywność inwestycyjna sekcji K (obsługa nieruchomości i firm; nauka). W latach 2003-2007 wskaźnik udziału nakładów inwestycyjnych sekcji K w inwestycjach ogółem w województwie lubuskim wyniósł w poszczególnych latach: 2003 – 16,8%, 2004 – 17,8%, 2005 – 15,2%, 2006 – 13,8%, 2007 – 12,2%.

Pod względem intensywności inwestowania w sektorze MŚP, województwo lubuskie zajmowało w 2008 roku 13 miejsce w kraju, plasując się tylko przed województwem podlaskim, warmińsko-mazurskim oraz opolskim (nakłady inwestycyjne wg sekcji PKD). Aktywność inwestycyjna MŚP w województwie lubuskim w stosunku do średniej dla Polski w latach 2003 - 2007 jest stabilna i nie ulega wahaniom. Wskaźnik struktury dla regionu w stosunku do kraju w tych latach wyniósł 2%.

W latach 2003-2007 dynamika nakładów inwestycyjnych sektora MŚP w województwie lubuskim w stosunku do nakładów w kraju była bardzo zróżnicowana. W 2003 roku inwestycje MŚP zarówno w województwie lubuskim, jak i w całym kraju były na podobnym poziomie, nastąpił wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 18%. W kolejnych latach nakłady w województwie lubuskim w stosunku do nakładów w kraju ulegały ciągłym wahaniom, jednak cały czas w województwie lubuskim zauważalny jest ogólny wzrost nakładów inwestycyjnych w porównaniu z latami poprzednimi.

Przeciętne nakłady inwestycyjne MŚP w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo wyniosły w województwie lubuskim w 2003 r. 20,1 tys. zł, w tym w małych firmach 10,1 tys. zł, w średnich 1 078,4 tys. zł. W latach kolejnych nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo systematycznie rosły, aby w roku 2007 wynosić 16,8 tys. zł w małych firmach i 2 062,3 tys. zł w firmach średnich.

Jednak w latach 2004-2007 w województwie lubuskim nakłady inwestycyjne MŚP w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo były niższe od przeciętnej krajowej. Prawidłowość ta dotyczy zarówno przedsiębiorstw małych, jak i średnich. Powyższe dane świadczą więc o niskiej aktywności inwestycyjnej MŚP w województwie lubuskim.

1.6. Udział kapitału zagranicznego w gospodarce województwa

Na przestrzeni ostatnich lat w gospodarce regionu sytuacja na rynku związana z udziałem kapitału zagranicznego jest dosyć stabilna. Liczba spółek akcyjnych z udziałem kapitału zagranicznego funkcjonujących na obszarze województwa lubuskiego wynosiła 21 spółek w roku 2000, 29 - w roku 2003 i 33 - w 2008 roku (na ogólną liczbę 164 spółek akcyjnych w całym województwie, czyli nieco ponad 20% spółek akcyjnych w województwie stanowią firmy z kapitałem zagranicznym). Liczba spółek z ograniczoną odpowiedzialnością

z udziałem kapitału zagranicznego w tym samym czasie systematycznie wzrastała: w roku 2000 było 1883 takich spółek, w 2003 roku - 2060, a w 2008 - roku 2571 (na ogólną liczbę 5928 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością w całym województwie). Należy nadmienić, że z ogólnej liczby 2616 podmiotów z kapitałem zagranicznym 1585 miało jednorodny rodzaj pod względem kapitału tzn. w 100% należało do inwestora zagranicznego.

Spółki z kapitałem zagranicznym działające w województwie lubuskim do 2005 roku dominowały w handlu i naprawach, inwestowały w działalność produkcyjną i budownictwo. W 2008 r. wśród kierunków inwestycyjnych firm z kapitałem zagranicznym nadal dominował handel i naprawy oraz przetwórstwo przemysłowe, ale na trzecim miejscu znalazły się spółki obsługujące nieruchomości i firmy, a na czwartym - znalazła się branża budowlana. Kapitał zagraniczny inwestował, m.in. w hotele i restauracje, znacząco

w 2008 roku przybyło firm z kapitałem obcym w sekcji rolnictwo i łowiectwo.

Kapitał zagraniczny zaangażowany w lubuskim wyniósł w końcu 2007 r. 1533,2 mln zł i pochodził z 47 państw, w tym w 78% z krajów Unii Europejskiej. Ponad połowę (51,3%) podmiotów z kapitałem zagranicznym stanowiły firmy z kapitałem niemieckim. Dalsze 15,5% dysponowało kapitałem holenderskim, 4,5% – włoskim, 3,5% – francuskim, 3,4% – ukraińskim. Pod względem wielkości ulokowanego kapitału dominowała Szwecja (342,3 mln zł), Niemcy (290,3 mln zł), Włochy (148,3 mln zł) i Dania (130,9 mln zł). Duże zainteresowanie lubuskim wykazali także inwestorzy ze Szwajcarii, lokując 86,2 mln zł, z Belgii – 77,5 mln zł, z Hiszpanii – 60,5 mln zł, z Francji – 59,5 mln zł i z Holandii – 55,2 mln zł. W 2007 r. nakłady inwestycyjne poniosło 50,3% podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na łączną sumę 1130,2 mln zł, przy czym 1034,7 mln zł przeznaczono na nowe środki trwałe. Do największych inwestorów zagranicznych w regionie zalicza się¹:

1. **Kronopol Sp. z o.o.** w Żarach – należy do szwajcarskiej grupy Krono Holding AG, wytwarzającej płyty wiórowe, płyty MDF oraz inne produkty z drewna;
2. **Kostrzyn Paper S.A.** w Kostrzynie (Trebruk AG, Szwecja) - jedna z największych fabryk papierniczych w Polsce,
3. **Rockwool Polska Sp. z o.o.** z Danii – posiada zakład w Cigacicach produkujący wełną mineralną dla budownictwa;
4. meblarski koncern **Ikea** ze Szwecji – posiada fabryki **Swedwood Poland Ltd.** w Zbąszynku/Chlastawie i Babimoście;
5. **Stilon S.A.** w Gorzowie Wlkp. - producent włókien

¹ <http://www.lubuskie.pl>

tekstylnych, do 2008 roku należąca do grupy przemysłowej Rhodia i Nylstar, a od 2008 roku właścicielem Stilonu została polska grupa Martis;

6. **SE Bordnetze Sp. z o.o. (dawniej Volkswagen Elektro-Systemy Sp. z o.o.)** w Gorzowie Wlkp. (Volkswagen, Niemcy) - producent wiązek elektrycznych do samochodów produkowanych przez koncern Volkswagen;
7. chorwacka **Podravka Polska Sp. z o.o.** w Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej produkująca przyprawę kuchenne;
8. **Steinpol** z Rzepina (grupa Bruno Steinhoff, Niemcy) – firma z kapitałem niemieckim produkująca meble;
9. **Vetoquinol Biowet Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp.** - firma z kapitałem francuskim produkująca leki weterynaryjne.

W wymianie handlowej od wielu lat głównym partnerem gospodarczym województwa lubuskiego jest Republika Federalna Niemiec. Wymiana handlowa z zachodnim sąsiadem stanowi ok. 60% całego handlu zagranicznego województwa. Przed akcesją Polski do UE w dalszej kolejności głównymi kontrahentami lubuskich firm były przedsiębiorstwa z Włoch, Holandii, Danii i Czech. W 2008 r. sytuacja ta nieznacznie się zmieniła. Nadal drugie były Włochy (wymiana na poziomie ok. 4,5%), a na trzecim miejscu, m.in. ze względu na zakup znaczących ilości węgla, znalazły się Czechy (4,3%), następnie Holandia (4,1%) i Francja (ok.3,8%).

Przedmiotem wymiany handlowej firm z województwa lubuskiego są niezmiennie wyroby bazujące na przerobie drewna. Do 2005 r. w dalszej kolejności były: metalowe wyroby gotowe, maszyny, aparatura elektryczna, kable i przewody, wyroby chemiczne, artykuły spożywcze (w tym jajczarsko – drobiarskie), napoje oraz odzież

i bielizna osobista. Po 2004 r. coraz ważniejszą rolę w strukturze wymiany handlowej lubuskiego zaczęły odgrywać akcesoria samochodowe. W roku 2008 wśród dominujących artykułów importowanych znalazły się moduły LCD oraz węgiel. W lubuskim eksporcie wiodącymi produktami były: wiązki i przewody elektryczne, artykuły papierowe, części i akcesoria samochodowe, meble oraz telewizory (robione ze sprowadzonych modułów LCD za sprawą gorzowskiego TPV i nowosolskiej Funai), ponadto wyroby z drewna, rowery i wyroby przemysłu chemicznego. W 2008 r. wymiana handlowa, przy ujemnym dla lubuskiego bilansie, osiągnęła kwotę 23,724 mld złotych.

Intensywna wymiana handlowa miała miejsce z Chinami, jednak była ona zdominowana przez import chińskich towarów. Przy braku danych na temat eksportu lubuskiego do Chin należy odnotować prawie trzyipółkrotny wzrost wartości przywozu produktów chińskich do lubuskiego. W 2007r. przywóz zamknął się w kwocie ponad 173 mln zł, a w 2008 r. wyniósł ponad 595 mln zł i wykazywał tendencję rosnącą. Z dostępnych danych Izby Celnej w Rzepinie wynika, że tylko za pierwsze półrocze 2009 r. trafiły do lubuskiego wyroby o wartości 599,8 mln zł, czyli więcej niż za cały 2008 rok! Towarami najczęściej sprowadzanymi z Państwa Środka do województwa lubuskiego były: moduły LCD, części sprzętu elektronicznego, sprzęt elektryczny i ręczny (AGD i ogrodowy), odzież, obuwie i chemikalia.

Wymiana zagraniczna regionu objęła firmy ze wszystkich krajów Unii i pozostałych państw Europy. Ponadto z Australii, niektórych państw Azji, obu Ameryk i Afryki, w tym z tak egzotycznych państw, jak np.: Zjednoczone Emiraty Arabskie, Argentyna, Boliwia, Chile, Indie, Kambodża, Komory, Laos, Sri Lanka, Madagaskar, Meksyk, Malezja, Arabia Saudyjska, Singapur, Tajlandia i RPA.

1.7. Turystyka międzynarodowa i krajowa

Województwo lubuskie ze względu na dobry stan środowiska, różnorodność przyrodniczo-krajobrazową oraz liczne zabytki architektury jest w sposób naturalny predysponowane do rozwoju turystyki i rekreacji. W województwie znajduje się największy w Polsce obszar wydm lądowych (okolice Skwierzyny), 519 jezior, 2 parki narodowe: „*Drawieński*” (tylko we fragmencie w województwie lubuskim) i „*Ujście Warty*”, 7 parków krajobrazowych, w tym Park Krajobrazowy „Łuk Mużakowa, który w 2004 r. został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO oraz 51 rezerwatów przyrody.

Wśród wielu obiektów zabytkowych wyróżniają się: zamki w Międzyrzeczu, Łagowie i Krośnie Odrzańskim, pałace w Żaganiu i Brodach, zespoły sakralne i klasztorne w Paradyżu, Rokitnie oraz Żaganiu. Jedyne renesansowe rynek w regionie wraz z pierwotną zabudową zachowany jest w Bytomiu Odrzańskim. Natomiast do zabytków architektury militarnej należą: Międzyrzecki Rejon Umocniony i zrewitalizowana twierdza w Kostrzynie nad Odrą. Odrestaurowywane są również obiekty pałacowo-parkowe z dalszym przeznaczeniem na cele konferencyjno-noclegowe, m.in.: Mierzęcín, Iłowa, Wiejce, Garbicz, Ojerzyce, Henryków i Pałk.

Zasoby przyrodnicze pozwalają również na uprawianie wszelkich form turystyki aktywnej (sporty wodne, powietrzne i ekstremalne). Powstają szlaki wędrówek pieszych, rowerowe i konne, szlaki narciarskie nizinne-szkoleniowe oraz do „chodzenia z kijkami”, czyli Nordic Walking. Region przyciąga myśliwych, wędkarzy i zbieraczy runa leśnego, głównie grzybów. Zbyt mało jest jednak ośrodków turystycznych ukierunkowanych na obsługę wędkarzy, skromna jest również oferta województwa lubuskiego w zakresie sportów lotniczych.

W województwie znajduje się wiele miejscowości i ośrodków wypoczynkowych. Do najbardziej znanych należą: Głębokie koło

Międzyrzecza, Dobiegniew, Lubniewice, Lubrza, Łągów, Niesulice, Przełazy, Wilkowo, Pszczew, Sława, Trzciel.

Atrakcyjność turystyczną zwiększają odbywające się corocznie na Ziemi Lubuskiej masowe imprezy i wydarzenia kulturalne. Należą do nich: Winobranie w Zielonej Górze, Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich (Romane Dyvesa) w Gorzowie Wielkopolskim oraz Przystanek Woodstock obecnie w Kostrzynie nad Odrą. W Łągowie odbywa się Lubuskie Lato Filmowe – międzynarodowy festiwal filmów fabularnych. Transgraniczny charakter ma „*Wiosna nad Nysą*” w Gubinie i Guben.

W województwie przybywa gospodarstw agroturystycznych. W 1999 r. działało ok. 100, a w 2008 r. już 170 gospodarstw agroturystycznych. Działalność ta wymaga nakładów finansowych, ponadto doradztwa i szkoleń w zakresie przygotowania kwater agroturystycznych, marketingu, obowiązujących przepisów prawnych i sanitarnych, reklamy oraz promocji. Doradztwo w tym zakresie prowadzi Lubuski Ośrodek Doskonalenia Rolniczego (LODR) w Kalsku. W ciągu 10 lat LODR przeprowadził 69 kursów podstawowych „Agroturystyka jako dodatkowe źródło dochodu”, w których uczestniczyło 1389 osób.

Według analiz przeprowadzonych przez Instytut Turystyki w Warszawie w 2008 roku Polacy odbyli 1,4 mln podróży do miejscowości położonych na terenie województwa lubuskiego. Dwie trzecie pobytów trwały 2-4 dni. Przybysze spoza województwa zrealizowali 77% przyjazdów długookresowych i ponad 41% krótkookresowych. Najczęściej odwiedzali lubuskie mieszkańcy dolnośląskiego, zachodniopomorskiego i wielkopolskiego. Odwiedziny u krewnych lub znajomych były najczęstszym motywem przyjazdów do województwa. Udział pobytów typowo turystycznych należał do najniższych w kraju. Liczbę przyjazdów w celach turystyczno-wypoczynkowych oszacowano na 0,2 mln, a około 50% tego typu pobytów trwała co najmniej 5 dni. W 2008 roku województwo lubuskie przyjęło 800 tys. turystów zagranicznych, z czego 0,5 mln

stanowili Niemcy. Wśród pozostałych grup narodowościowych najwięcej było turystów z Ukrainy (50 tys.) i Litwy (40 tys.), po 30 tys. turystów z Białorusi, Rosji, Łotwy, Holandii, następnie z Wielkiej Brytanii (20 tys.), Austrii (10 tys.) oraz 60 tys. turystów zagranicznych z innych państw. Najczęstszym motywem przyjazdów turystów zagranicznych do województwa również były odwiedziny u krewnych lub znajomych (28%), które nieznacznie przewyższały udziałem przyjazdy tranzytowe (23%) i w interesach (20%). Liczbę przyjazdów w celach turystyczno-wypoczynkowych oszacowano na około 100 tys. Wydatki turystów zagranicznych w województwie lubuskim w 2008 r. średnio na osobę wyniosły 303 USD, a na dzień pobytu 51 USD.

Lubuskie ma dość zróżnicowaną, średniej wielkości bazę noclegową zbiorowego zakwaterowania. Baza wczasowa przeważa nad hotelową. W 2008 roku ośrodki wczasowe i hotele skupiały 40% wszystkich miejsc noclegowych w województwie. Inne rodzaje bazy o największej liczbie miejsc, to ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, pola biwakowe i inne obiekty hotelowe (tzn. obiekty pełniące funkcję hoteli, moteli lub pensjonatów, lecz niepoddane kategoryzacji). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych był najniższy w kraju po opolskim.

1.8. Działalność badawczo-rozwojowa i innowacyjna w przemyśle

1.8.1. Nakłady na B+R w województwie lubuskim

Z danych statystycznych wynika, że województwem, które w 2008 r. poniosło najniższe nakłady na działalność badawczą i rozwojową (B+R) było lubuskie. Tendencja ta jest wieloletnia. Najwyższe nakłady, 38 mln zł, poniesiono w lubuskim w 2000 r., w kolejnych latach kwoty te były już tylko niższe. W 2005 r. było to 35,8 mln zł, w 2008 r. - 28,2 mln zł. Najwyższe nakłady w 2008 r. na B+R

poniosło w województwo mazowieckie (3322,1 mln zł), kolejne wydały poniżej miliarda: małopolskie - 895,3 mln zł i śląskie - 609,2 mln zł. W Polsce łącznie na działalność B+R w 2008 roku wydano około 6,67 mld zł.

W latach 2004-2007 odnotowano niewielki wzrost (11%) poniesionych nakładów na działalność badawczo-rozwojową przypadających na jednego mieszkańca Polski. Dla województwa lubuskiego wskaźnik kształtował się w następujący sposób: w 2004 r. nakłady na jednego mieszkańca wyniosły 23 zł, a w 2008 r. - 28,2 zł.

1.8.2. Ośrodki Badawczo – Rozwojowe w województwie lubuskim

W województwie lubuskim działa od 1967 roku Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Metrologii Elektrycznej (METROL), obecnie Instytut Elektrotechniki Oddział Metrologii i Automatyki METROL (w skrócie IEL Oddział METROL). Zakres jego działania obejmuje prowadzenie prac naukowo-badawczych i rozwojowych (w tym konstrukcyjnych), projektowo technologicznych i doświadczalnych zmierzających do opracowania nowych wyrobów elektrycznej i elektronicznej aparatury pomiarowej i regulacyjnej, elementów automatyki przemysłowej, a także doskonalenie metod wytwarzania tych wyrobów oraz udział we wdrażaniu wyników prowadzonych prac w przemysłowych jednostkach gospodarczych. IEL Oddział METROL projektuje i produkuje, m.in.: mierniki, analizatory parametrów sieci, przetworniki pomiarowe, regulatory, sterowniki i przekaźniki, aparaturę specjalizowaną. Ponadto wykonuje usługi w zakresie: wzorcowania i sprawdzania elektrycznej aparatury pomiarowej, badania kompatybilności elektromagnetycznej EMC w zakresie odporności, sprawdzania i wzorcowania przyrządów oraz czujników do pomiaru temperatury, temperatury punktu rosy i wilgotności względnej.

Kolejna jednostka to spółka LfC, której w 2008 roku nadano status *Centrum Badawczo-Rozwojowego (CBR)*. LfC znalazła się

w pierwszej piątce polskich jednostek prowadzących działalność B+R, w tym świadczących usługi B+R, ze statusem CBR. LfC jest jednocześnie jedyną firmą-CBR z województwa lubuskiego. Spółka, która istnieje od 1989 roku, osiągnęła pozycję lidera w zakresie projektowania i produkcji sprzętu chirurgicznego stosowanego w ortopedii i neurochirurgii w leczeniu kręgosłupa. Aktywność LfC na globalnym rynku sprawiła, że wyrób pod system kręgosłupowy DERO stał się rozpoznawalny na rynku implantów kręgosłupowych. Została wypracowana własna nisza badawczo-rozwojowa i własne unikatowe wyroby medyczne, a firma uzyskała ostatecznie akceptację konkurencji. LfC prowadzi współpracę badawczo-rozwojową i marketingową, m.in. w: USA, Belgii, Niemczech, Szwajcarii, Meksyku i Turcji czy RPA. Skuteczna konkurencja wyrobów DERO pozwoliła na sprzedaż własności intelektualnej (*IP- Intellectual Properties*) do USA w 2007 roku – czyli na wiodący światowy rynek w tej dziedzinie. Praca nad systemem DERO wygenerowała 12 patentów i 2 zgłoszenia wynalazcze, wiele nagród oraz zapewniła spółce bardzo wysoką pozycję wśród firm innowacyjnych w Polsce. LfC status CBR otrzymało w związku tym, że spełniło kryterium co najmniej 20-procentowego udziału sprzedaży własnych usług badawczo-rozwojowych lub własności intelektualnej (IP) wynikającej z działalności badawczej w przychodach ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy. Ponadto było następstwem przyjęcia przez firmę strategii ukierunkowanej na innowacje oraz badania i rozwój z silnym naciskiem na wdrożenia. W strukturze firmy utworzono *Departament Badań i Rozwoju*, w którym można wyróżnić trzy działy: projektowania i rozwoju, badań oraz projektów i zarządzania. Departament B+R korzysta ze zbudowanego własnego laboratorium prowadzącego wysoce specjalistyczne badania bio-inżynierskie, bio-materiałowe, bio-tolerancji oraz specjalnego laboratorium, sekcyjnego, przybliżającego znaczenie zastosowanie wyników badań w praktyce leczniczej.

1.8.3. Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle

Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle, które dzielą się na nakłady: na B+R, zakup gotowej technologii w postaci dokumentacji i praw, inwestycje na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia oraz środki transportu i oprogramowanie, wykazują w województwie lubuskim tendencję rosnącą. W 2005 r. podmioty gospodarcze (o liczbie pracujących powyżej 49 osób) wydały ogółem na ten cel 130,4 mln zł, a 325,6 mln zł - w 2008 roku. Najwięcej wydawano na maszyny, urządzenia, narzędzia i środki transportu, odpowiednio: 80,9 mln zł w 2005 r. i 190,9 mln zł w 2008 roku.

W przypadku nakładów na badania i rozwój w przetwórstwie przemysłowym największe nakłady, po 2,9 mln zł, poniesiono w 2008 r. w produkcji wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych oraz produkcji maszyn. Na B+R w produkcji urządzeń oraz wyrobów z metali nakłady wyniosły 2,6 mln złotych. Mniejsze kwoty w 2008 r. wydano na nakłady na działalność innowacyjną w zakresie B+R w przypadku produkcji artykułów spożywczych i napojów (1,1 mln zł) oraz produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (488 tys. zł).

Zróżnicowane tendencje w województwie lubuskim w latach 2005-2008 występują w zakresie ilości środków automatyzacji procesów produkcyjnych w przemyśle. Środki te dzielą się na: linie produkcyjne, centra obróbkowe, roboty i manipulatory przemysłowe oraz komputery. Linie produkcyjne, zarówno automatyczne i sterowane komputerem, wykazywały w latach 2000-2007 wyraźny przyrost, po czym w 2008 r. nastąpił spadek. Przybyło wyraźnie centrów obróbkowych, nastąpił wzrost z 67 w 2000 r. do 147 sztuk w 2008 roku. W przypadku robotów i manipulatorów przemysłowych oraz komputerów tendencja jest taka sama, jak w przypadku ilości linii produkcyjnych. Od 2000 roku do 2007 następuje wyraźny wzrost, po czym w 2008 r. następuje zmniejszenie ilości wszystkich ww. środków automatyzacji. Robotów

i manipulatorów było 58 w 2000 r., 177 w 2007 r. i zaledwie 80 sztuk w 2008 roku. Komputerów było 459 w 2000 r., 671 w 2007 r. i 552 sztuki w 2008 roku.

Zagrożeniem od wielu lat jest niski procent nakładów na B+R w relacji do Produktu Krajowego Brutto. Z danych GUS-u wynika, że w Polsce pomiędzy rokiem 2002 a 2007 wskaźnik ten naprzemiennie osiągał wartość pomiędzy 0,56 a 0,58. W Narodowym Planie Rozwoju w latach 2004-2006 poziom nakładów na naukę ustalono jako 1,5% PKB. Strategia Lizbońska wyznacza jako cel osiągnięcie wysokości tych nakładów na poziomie 3% PKB do 2010 roku. Niezbędny jest wzrost nakładów pozabudżetowych, a to wymaga wprowadzenia instrumentów ekonomiczno-finansowych takich, które zachęciłyby przedsiębiorców do inwestowania w sferę badawczo-rozwojową. Nakłady na B+R w województwie lubuskim bardzo daleko odbiegają od średniej krajowej i założeń Strategii Lizbońskiej. W sektorze przedsiębiorstw od 2006 roku wzrosły z 10,7 mln zł do 13,3 mln zł w 2008 roku, jednak w relacji do PKB Polski udział lubuskiego zmniejszył się z 0,14 w 2002 roku do 0,09 w 2007 roku.

Tabela poniżej przedstawia: Relacja wydatków na działalność B+R do PKB w Polsce i województwie lubuskim

Jednostka terytorialna	Relacja do PKB						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
POLSKA	0,58	0,56	0,56	0,57	0,56	0,57	b.d.
LUBUSKIE	0,14	0,18	0,11	0,15	0,10	0,09	b.d.

Również wskaźnik nakładów wewnętrznych na B+R na 1 mieszkańca w złotych był znacznie niższy niż w kraju: w 2004 r. wyniósł on 23 zł, w kraju - 135 zł, a w 2007 r. - 25,7 zł, w kraju - 175 zł. Mieliśmy do czynienia z bardzo wysoką niestabilnością wielkości nakładów na B+R, co utrudniało zachowanie ciągłości oraz

skuteczności działalności badawczej i rozwojowej.

Z danych dotyczących struktury nakładów na działalność badawczą i rozwojową, według źródeł finansowania w przedsiębiorstwach przemysłowych w latach 2004 – 2007, wynika, że w województwie lubuskim rosło finansowanie ze środków własnych z 52,3% do 76,1%, podczas gdy w kraju ono malało z poziomu 79% do 75%.

Z analizy danych nakładów bieżących na działalność B+R, wg rodzajów badań wynika, że w województwie lubuskim najczęściej wydawano na prace rozwojowe (11,4 mln zł. w 2005 i 9,1 mln zł. w 2008 r.), a mniej na badania (dzielone dodatkowo na podstawowe i przemysłowe) – łącznie 4,1 mln zł w 2005 r. i 8,6 mln zł w 2008 roku.

W latach 2005-2008 zmalała liczba zatrudnionych w działalności B+R według poziomu wykształcenia. W 2005 roku zatrudniano ogółem 1336 osób, a w 2008 r. - 1062 osoby. Najwięcej ubyło osób z tytułem zawodowym magistra, inżyniera, lekarza i licencjata. Było ich 574 w 2005 r. i 289 osób w 2008 r. W porównaniu do 2005 r. spadła liczba zatrudnionych z tytułem naukowym profesora, doktora habilitowanego i grupa „pozostali”. Profesorów było 81 w 2005 r. i 63 - w 2008 roku. Doktorów habilitowanych w omawianych latach było odpowiednio: 171 i 169, a liczby osób z grupy „pozostali” wyniosły odpowiednio: 73 i 65. Jediną grupą osób ze stopniem naukowym, których przybyło, to osoby z tytułem naukowym doktora. W 2005 r. w działalności B+R zatrudniano 437 doktorów, a w 2008 r. - 476.

W latach 2005-2008 zwiększyła się liczba jednostek prowadzących działalność B+R. W 2005 roku było ich 17, w 2008 r. - 19. Zmniejszyła się natomiast liczba osób zatrudnionych w tych jednostkach, w 2005 r. były to 924 osoby, a w 2008 roku - 789.

Stopień zużycia aparatury naukowo-badawczej w działalności badawczej i rozwojowej w województwie lubuskim jest coraz wyższy.

W 2000 roku stopień ten wynosił 72,7%, w 2005 r. - 89,5%, a w 2008 r. - już 94,2 %. Fakt ten należy uznać za wielce niepokojący dla dalszego dynamizowania potencjału badawczo-rozwojowego w województwie lubuskim.

Według Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w województwie lubuskim powstają wynalazki i wzory użytkowe krajowe, które są zgłaszane oraz takie, którym udziela się patentów i praw ochronnych. W przypadku wynalazków liczba ich zgłoszeń jest coraz niższa (33 - w 2005 r. i 28 - w 2008 r.), natomiast udzielonych patentów było 10, zarówno w roku 2005 i 2008.

Tendencja wzrostowa widoczna jest w przypadku liczby zgłoszonych wzorów użytkowych i liczby udzielonych im praw ochronnych. W 2005 r. zgłoszono 9 wzorów, 8 - w 2007 r. i 10 - w 2008 r. Udzielono praw ochronnych 12 wzorom w 2005 roku i 13 wzorom w 2008 r.

1.8.4. Podmioty prowadzące działalność innowacyjną w przemyśle w województwie lubuskim

Ważną rolę we wprowadzaniu rozwiązań innowacyjnych odgrywają patenty. Z dostępnego zestawienia patentów, udzielonych przez Urząd Patentowy RP polskim podmiotom gospodarczym w 2007 roku, wynika, że z 367 zgłaszających 6 jednostek pochodziło z województwa lubuskiego. Były to, m.in.: czterokrotnie Lubuskie Zakłady Aparatów Elektrycznych LUMEL S.A. (Zielona Góra), Zakłady STILON S.A. (Gorzów Wlkp.) we współpracy z Instytutem Biopolimerów i Włókien Chemicznych w Łodzi, LfC Sp. z o.o.(Zielona Góra), Zakłady Jajczarskie OVOPOL Sp. z o.o., (Nowa Sól) we współpracy z Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu oraz MB-PNEUMATYKA Sp. z o.o. z Sulechowa oraz Advanced Digital Broadcast Polska Sp. z o.o., Advanced Digital Broadcast Ltd. (Zielona Góra, Hsin Tien City). Warto nadmienić, że firma ADB Poland, światowy lider telewizji cyfrowej i interaktywnej, od chwili

swego powstania w 1995 roku do 2008 roku uzyskała 200 patentów.

Poza danymi statystycznymi, źródłami informacji na temat podmiotów gospodarczych prowadzących działalność innowacyjną, są ogólnopolskie badania i ekspertyzy oraz rankingi. Opisują one ogólne zjawiska zachodzące gospodarce oraz ułatwiają zlokalizowanie podmiotów prowadzących działalność innowacyjną w przetwórstwie przemysłowym.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych Instytut Nauk Ekonomicznych PAN opublikował listę 64 najbardziej innowacyjnych przedsiębiorstw w województwie lubuskim w 2008 roku. Wynika z niej, że największa koncentracja tych podmiotów występuje w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp., łącznie 33 podmioty, a pozostałe są zlokalizowane w 31 miejscowościach regionu. Kilka spośród tych podmiotów wykazało działalność badawczo-rozwojową na sprzedaż. Są to w większości małe lub średnie, nierzadko rodzinne i rdzennie lubuskie firmy, z własną myślą technologiczną. Są to spółki: Astec i LfC (Zielona Góra), MB Pneumatyka (Sulechów), Cryomag z Międzyrzecza, Gorzowska Fabryka Maszyn GOMA oraz Zakłady Jajczarskie OVOPOL z Nowej Soli. Oprócz ww. w ogólnopolskich ankietach, rankingach firm innowacyjnych występują takie lubuskie spółki, jak: Aparator–Rector, LUMEL, Novita, Poszukiwania Naftowe Diament, PUH MASA z Zielonej Góry, Przedsiębiorstwo Produkcji Katalizatorów LINDO GOBEX z Gorzowa Wlkp., Relpol i Urban Polska z Żar, Calesa z Lubska, Seco Warwick ze Świebodzina, Zakład Mechaniczny MESTIL z Gorzowa Wlkp.

W opublikowanej w 2008 roku przez Instytut Technologii Eksploatacji Państwowy Instytut Badawczy z Radomia „Analizie porównawczej innowacyjności regionów w Polsce” w oparciu o metodologie European Innovation Scoreboard sporządzono rankingi województw. W takich dziedzinach jak, np.: zasoby ludzkie, działalność B+R, działalność innowacyjna przemysłu i usług, finansowanie innowacji, infrastruktura gospodarcza. W większości województwo lubuskie zajmowało miejsce od 14 do 16, ale był jeden wyjątek. W rankingu dotyczącym patentowania

i ICT województwo lubuskie zajęło 3 miejsce.

Województwo lubuskie uzyskało pierwsze miejsce we wskaźniku *Patenty EPO w zakresie komputery i maszyny biurowe na milion mieszkańców* oraz piąte w dwóch następnych: *Nowe wnioski patentowe w EPO na milion mieszkańców* i *Przedsiębiorstwa posiadające bezprzewodowe sieci LAN*. Najsłabiej województwo lubuskie wypadło w przypadku dostępu do szerokopasmowego Internetu w przedsiębiorstwach – zaledwie 14 miejsce.

Województwo	Ranking województw według wskaźników:								Wskaźniki agregatowe			
	5.1 Nowe wnioski patentowe w EPO na milion mieszkańców	Patenty EPO w zakresie komputery i maszyny biurowe na milion mieszkańców	Przedsiębiorstwa posiadające bezprzewodowe sieci LAN	Przedsiębiorstwa posiadające Internet	Przedsiębiorstwa posiadające system informatyczny do obsługi zamówień	Szerokopasmowy dostęp do Internetu w przedsiębiorstwach, w % ogółu	Liczba wynalazków na 100 badaczy	RNSII	Ranking według RNSII	Indeks	Ranking według sumarycznego indexu	
Dolnośląskie	3	7	2	10	6	3	5	0,5592343	2	0,0117662	4	
Kujawsko-pomorskie	16	16	1	2	13	10	8	0,3811186	11	0,0085602	9	
Lubelskie	10	5	16	8	8	13	15	0,2444368	15	0,0043572	16	
Lubuskie	5	1	5	7	9	14	12	0,5499738	3	0,0118793	3	
Łódzkie	11	12	11	16	7	15	9	0,2909827	14	0,0057651	13	
Małopolskie	7	9	10	12	12	6	13	0,4025264	9	0,0080676	10	
Mazowieckie	2	2	9	1	1	1	10	0,8309182	1	0,0179946	1	
Opolskie	4	4	4	9	14	8	1	0,5296075	5	0,0109729	6	
Podkarpackie	13	3	14	14	4	12	6	0,3846604	10	0,0072908	11	
Podlaskie	8	10	7	6	2	4	16	0,4364303	8	0,0091823	8	
Pomorskie	6	8	3	13	3	5	11	0,4853043	7	0,0100353	7	
Śląskie	12	12	8	4	5	2	2	0,5432199	4	0,0119496	2	
Świętokrzyskie	9	11	13	15	15	9	4	0,2975683	13	0,0057187	14	
Warmińsko-mazurskie	14	14	15	3	10	16	14	0,2395104	16	0,0050054	15	
Wielkopolskie	1	6	6	11	11	7	7	0,5138478	6	0,0110003	5	
Zachodniopomorskie	15	15	12	5	16	11	3	0,3119668	12	0,0068569	12	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych bazy EVA, BDR, RSW⁽¹²⁾ ST⁽¹⁸⁾

1.9. Sektor wysokich technologii

W latach 2004–2008 wartość produkcji sprzedanej wyrobów nowych i zmodernizowanych w przetwórstwie przemysłowym (w podmiotach zatrudniających powyżej 49 osób) wzrosła z nieco ponad miliard zł w 2004 r. do prawie trzech miliardów zł w 2008 r. W 2008 r. najwyższą kwotę wartości produkcji sprzedanej wyrobów

nowych i zmodernizowanych uzyskano w produkcji: masy włóknistej oraz papieru – 706,5 mln zł, drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny – 147 mln zł, wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych - 139 mln zł oraz wyrobów z metali – 112,8 mln złotych. Wartość sprzedana produkcji maszyn i urządzeń w 2008 roku wyniosła 97,3 mln zł.

W latach 2004-2008 sprzedaż wyrobów nowych w skali rynku zwiększyła się z 341,1 mln zł do 348,3 mln zł, czyli o około 3%, natomiast ich udział w produkcji sprzedanej ogółem spadł z 14,15% do 8,2%. Sprzedaż wyrobów nowych i zmodernizowanych, wytworzonych przez średnie przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 50-249 osób spadła o około 13%, z 246,9 mln do 214,2 mln złotych. Ta grupa przedsiębiorstw dostarczyła w roku 2007 zaledwie 18,7% wartości sprzedaży tych wyrobów (w 2004 r. – 19,6%). Grupa przedsiębiorstw dużych zwiększyła tempo unowocześnienia swojej produkcji, w 2007 r. dostarczały aż 81,3% całkowitej sprzedaży wyrobów nowych i zmodernizowanych, gdy w 2004 r. było to 76,9%.

Rozwijanie produkcji w zakresie dóbr wysoko przetworzonych i zaawansowanych technologicznie pozwoliłoby odejść od dotychczasowej, niekorzystnej dla województwa specjalizacji międzygałęziowej. Umożliwiłoby także zwiększenie eksportu i poprawę pozycji w handlu międzynarodowym.

W latach 2004-2007 nastąpił wzrost wartości produkcji sprzedanej według poszczególnych poziomów techniki. Niestety, dane na temat sektora wysokiej techniki w latach 2004-2007 są objęte tajemnicą statystyczną. W pozostałych sektorach sytuacja kształtowała się następująco: w sektorze średnio-wysokiej techniki w przedsiębiorstwach średnich – wzrost prawie dwukrotny, średnio-niskiej techniki w przedsiębiorstwach średnich – o 631 mln zł i niskiej techniki – o 46,5 mln zł. Należy mieć na uwadze, że przedsiębiorstwa sektora wysokiej techniki dostarczają produkty nowoczesne, decydujące o kierunku rozwoju gospodarki w regionie i regionalnej konkurencyjności.

Wzrostowi wartości produkcji sprzedanej towarzyszy wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Największe zmiany zaobserwowano w grupie przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 49 do 249 osób. W sektorze wysokiej techniki ilość tych podmiotów wzrosła o 50% (w okresie 2004-2008), w sektorze średnio-wysokiej techniki – wzrost wynosi 26,9%, w sektorze średnio-niskiej techniki jest to 4,8%, a w sektorze niskiej techniki zaobserwowano spadek o 9,1%. Jest to zjawisko korzystne, wskazujące zmianę struktury podmiotów na korzyść sektora wysokiej i średnio-wysokiej techniki.

W grupie przedsiębiorstw małych o liczbie pracujących do 49 osób i przedsiębiorstw dużych, o liczbie pracujących powyżej 249 osób, w latach 2004-2008, liczba podmiotów gospodarczych utrzymywała się prawie na stałym poziomie, tylko w sektorze wysokiej techniki wzrosła o 50%, a w sektorze niskiej techniki spadła o 36,1%.

Przedsiębiorstwa województwa lubuskiego ponoszą zróżnicowane nakłady na innowacje. Informacje na ten temat są w dużej mierze objęte tajemnicą statystyczną, (o nakładach w sektorze wysokiej techniki w całości). Możliwość porównania nakładów w różnych okresach jest więc wyrywkowa. W sektorze średnio-wysokiej techniki wyraźny wzrost wydatków miał miejsce w produkcji maszyn i urządzeń (z 18 260,3 tys. zł w 2004 r. do 36 832,7 tys. zł w 2007 r.) oraz maszyn i aparatury elektrycznej (z 1208,1 tys. zł w 2004 r. do 8386,3 tys. zł w 2007 r.). W sektorze techniki średnio-niskiej znacząco pomniejszono wydatki na działalność innowacyjną w produkcji wyrobów z surowców niemetalicznych pozostałych (z 64 318,1 tys. zł w 2004 r. do 23 389,4 tys. zł w 2007 r.), a zwiększono w produkcji metalowych wyrobów, z wyjątkiem maszyn i urządzeń gotowych (z 4199,7 tys. zł w 2004 r. do 24 791,7 tys. zł w 2007 r.). W sektorze techniki niskiej nastąpił wzrost nakładów w produkcji artykułów spożywczych i napojów (z 8029,9 tys. zł w 2004 r. do 33608,6 tys. zł w 2007 r.), ale jednocześnie znaczący spadek w przypadku produkcji opartej na drewnie. Pomiędzy rokiem 2004 i 2007 nakłady na innowacje w produkcji drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy

i wikliny zmniejszyły się ok. trzyipółkrotnie (z 62 763,2 tys. zł w 2004 r. do 17 668,5 tys. zł w 2007 r.), a na produkcję mebli i działalność produkcyjną, gdzie indziej niesklasyfikowaną ponaddwupółkrotnie (z 6888,6 tys. zł w 2004 r. do 2497,6 tys. zł w 2007 r.).

Struktura wybranych produktów przetwórstwa przemysłowego województwa lubuskiego w 2004 r. według poziomu nowoczesności technologicznej OECD przedstawia się następująco:

1. Sektor wysokiej techniki: sprzęt i urządzenia medyczne; instrumenty i przyrządy pomiarowe i kontrolne, badawcze i nawigacyjne; włókna chemiczne; tworzywa sztuczne.
2. Sektor średnio-wysokiej techniki: maszyny i urządzenia odlewnicze; maszyny i urządzenia dla przemysłu spożywczego; piece grzewcze; osprzęt oświetleniowy i lampy elektryczne; wyposażenie elektryczne do silników i pojazdów mechanicznych; aparatura elektryczna rozdzielcza i sterownicza.
3. Sektor średnio-niskiej techniki: szkło i wyroby ze szkła; wyroby z betonu i gipsu; konstrukcje metalowe; wyroby metalowe (opakowania z metali lekkich); rury; wyroby izolacji termicznej z wełny mineralnej; cegły, dachówki i pozostałe ceramiczne materiały budowlane.
4. Sektor niskiej techniki: produkty mleczarskie; mięso drobiowe; wyroby wędliniarskie; wyroby włókiennicze; tkaniny; obuwie; papier i wyroby z papieru; drewno i wyroby z drewna.

Jak widać obok tradycyjnych branż funkcjonują w regionie branże innowacyjne, które nie są jednak znaczące i aby stały się podstawą rozwoju gospodarczego należałoby wzmacniać ich potencjał w przyszłości.

Analizując sektor wysokich technologii w województwie, można stwierdzić:

1. Struktura wartości produkcji sprzedanej, pracujących, udział największych przedsiębiorstw oraz udział najważniejszych

wyrobów w przemyśle przetwórczym (sekcja przetwórstwo przemysłowe według PKD) w 2004 r. według poziomów techniki wykazuje, iż w województwie lubuskim słabo rozwinięte są sektory średnio-wysokiej techniki i wysokiej techniki.

2. Branże: sprzęt i urządzenia medyczne, instrumenty i przyrządy pomiarowe i kontrolne, badawcze i nawigacyjne reprezentują duży potencjał innowacyjny, chociaż posiadają marginalny udział w przychodach ze sprzedaży w województwie. Ze względu na występowanie małych firm o wysokiej innowacyjności powinny być wspierane i rozwijane. W ramach parku naukowo-technologicznego można by stworzyć infrastrukturę (laboratoryjną) dla tych branż.
3. W branżach tradycyjnych silnie rozwija się przemysł drzewno-meblarski, i przemysł spożywczy. Oprócz kilku dużych firm działa wielu drobnych wytwórców. Brakuje natomiast stowarzyszeń branżowych i rozwiniętych form współpracy, które wzmocniłyby tę gałąź gospodarki w regionie. Również regionalne jednostki naukowe nie składają tym branżom ofert. Komentując powyższe wskazania, można stwierdzić, że np. branża przetwórstwa spożywczego coraz silniej absorbuje nowoczesne technologie i zaawansowane produkty innych branż (np. opakowania). Z uwagi na duży potencjał surowcowy, możliwości technologiczne i dostęp do kanałów dystrybucji, rozwój tej branży jest kluczowy do wykorzystania atutów, jakie posiada region w chwili akcesji do UE.
4. Warunkiem włączenia przedsięwzięć innowacyjnych do projektu LRSI jest podjęcie inicjatywy przez zainteresowane firmy oraz zawiązanie grupy branżowej. Lista branż wskazanych jako kluczowe dla LRSI jest otwarta – oznacza to, że przedsięwzięcia pojawiające się

w różnych branżach mogą być wspierane w ramach strategii. Branże te mogą wyłonić się w wyniku współpracy między firmami oraz firm z podmiotami B+R. Opracowanie przez grupę współpracujących firm strategii branżowej będzie niezbędnym warunkiem do włączenia branży do programów LRSI.

5. W województwie lubuskim występują zorganizowane obszary przemysłowe – Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, której potencjał można wykorzystać do tworzenia skupisk nowoczesnych firm przemysłowych.
6. Ważną rolę w rozwoju specjalizacji regionu mogą odegrać struktury klastrów. W chwili obecnej brak jednak wyraźnych więzi wskazujących na powstawanie klastra. Można jednak wskazać na następujące obszary aktywności gospodarczej, w których mogłyby się rozwinąć grona: wysoka technika – sprzęt i urządzenia medyczne, instrumenty i przyrządy pomiarowe i kontrolne, badawcze i nawigacyjne; niska technika (branże tradycyjne) – przemysł drzewny i meblarski, turystyka, ewentualnie zdrowa żywność.

W województwie lubuskim funkcjonuje grupa dużych korporacji międzynarodowych. Dla regionu byłoby korzystne przekonanie tych firm do kooperacji z regionalnymi podmiotami B+R, łącznie z inwestowaniem przez nie w regionalny sektor badawczy, przede wszystkim zlokalizowany w uczelniach wyższych. Firmy te tworzą nowoczesne miejsca pracy dla absolwentów, zarówno uczelni wyższych jak i szkół średnich, przyczyniając się do powstania wysoko wykwalifikowanych kadr, uczestniczących w procesie transferu wiedzy. Duże przedsiębiorstwa nie są jednak ani źródłem technologii ani odbiorcą dla małych i średnich firm. Bliskość geograficzna nie jest dla nich ważnym źródłem doboru kooperantów. Nie należy się spodziewać, że duże przedsiębiorstwa mogą być inicjatorami lub ośrodkami ogniskującymi rozwój klastrów, czy innych podobnych struktur gospodarczych w regionie.

1.10. Instytucje wsparcia biznesu

Przedsiębiorcy, którzy prowadzą działalność gospodarczą lub zamierzają zainwestować w województwie lubuskim, mogą skorzystać z pomocy wielu regionalnych instytucji otoczenia biznesu. Są to zarówno instytucje finansowe, jak i doradcze, informacyjne i szkoleniowe, agencje rozwoju regionalnego, izby i stowarzyszenia gospodarcze, organizacje pracodawców, inkubatory przedsiębiorczości. Formą współpracy organizacji samorządu gospodarczego i instytucji wspierających rozwój gospodarczy jest Lubuski Sejmik Gospodarczy utworzony jako pierwszy w kraju w 1999 r.

W regionie istnieją także oddziały i filie około 100 banków. Pod tym względem województwo lubuskie ma najwyższy wskaźnik w kraju, ponad 9 oddziałów bankowych na 100 tys. mieszkańców. Przygraniczne położenie regionu sprawia, że wiele instytucji okołobiznesowych ma ponadregionalny lub międzynarodowy charakter.

Nawiązywaniu polsko-niemieckich kontaktów gospodarczych, a także współpracy w innych dziedzinach, sprzyjają także dwa lubuskie euroregiony: „Sprewa-Nysa-Bóbr” i „Pro-Europa Viadrina”.

W Zielonej Górze działa Agencja Rozwoju Regionalnego, która wspiera lokalne inicjatywy gospodarcze i współpracę międzynarodową, zajmuje się też doradztwem. Część podmiotów wsparcia biznesu należy do Krajowego Systemu Usług. Lista ośrodków Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw Region IV – Województwo Lubuskie: Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze, Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej, Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości w Dobiegniewie, Stowarzyszenie Zakład Doskonalenia Zawodowego w Zielonej Górze, Fundacja „Przedsiębiorczość” w Żarach, Wojewódzki Zakład Doskonalenia Zawodowego (WZDZ) w Gorzowie Wielkopolskim.

Analizując potencjał instytucji otoczenia biznesu, na podstawie badań ewaluacyjnych (Raport końcowy. Badanie ewaluacyjne

Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji), można stwierdzić, że:

1. Oferta instytucji wsparcia jest dostosowana do potrzeb przedsiębiorców. Instytucje promują wdrażanie innowacji wśród przedsiębiorców, głównie poprzez przekazywanie informacji o innowacjach. Instytucje te skarżą się na brak zainteresowania wśród przedsiębiorców ofertą w zakresie innowacji, czego głównym powodem jest niewielka świadomość innowacyjna wśród przedsiębiorców. Instytucje te powinny przejąć ciężar zwiększenia świadomości innowacyjnej wśród przedsiębiorców, głównie poprzez organizację warsztatów, konferencji, spotkań, na których byłyby przekazywane niezbędne informacje.
2. Należy stworzyć taki system, który pozwoli wyeliminować bariery wpływające na innowacyjność w regionie.
3. Należy stworzyć taki system, który zachęci przedsiębiorców do większego uczestnictwa w działaniach w ramach LRSI, czemu może służyć przekazywana informacja. Obecnie w działaniach tych uczestniczy 55% respondentów, a tylko 53% badanych podmiotów kontroluje postęp działań w ramach LRSI.
4. Regionalna Instytucja Finansująca działająca w strukturze Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze dokonuje w regionie dystrybucji środków z europejskich programów strukturalnych. Należy zwiększyć rolę tej instytucji w budowanym systemie finansowego wspierania innowacji.
5. Wprowadzaniu działań związanych z innowacyjnością sprzyja upowszechnienie certyfikacji, które prowadzi do porządkowania procesów w firmie. Należy dążyć do wprowadzania przez przedsiębiorstwa systemów zapewnienia jakości, zarządzania środowiskiem, norm HACCP. Część tych funkcji wypełnia Agencja Rozwoju Regionalnego w Zielonej Górze i na jej bazie można budować system upowszechniania certyfikacji.

6. W obszarze finansowych instytucji wsparcia MŚP, poza Regionalną Instytucją Finansującą (Agencja Rozwoju Regionalnego) i lokalnymi funduszami pożyczkowymi w regionie funkcjonuje Lubuski Fundusz Poręczeń Kredytowych i komercyjny Fundusz MIKRO. W województwie lubuskim działają dwa lokalne fundusze pożyczkowe: jeden - przy Stowarzyszeniu Wspierania Małej Przedsiębiorczości w Dobiegniewie, drugi - przy Fundacji „Przedsiębiorczość” w Żarach. W 2004 roku powstał Lubuski Fundusz Pożyczkowy przy ARR w Zielonej Górze. Fundusz MIKRO w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. jest za drogi dla przedsiębiorstw w początkowej fazie rozwoju oraz niedostępny dla firm działających krócej niż 6 miesięcy. Brak jest jednak rozwiniętego systemu finansowego wsparcia przedsięwzięć innowacyjnych, co stanowi barierę nie do przebycia przez mikro- i małe przedsiębiorstwa. Sposobem rozwiązania problemu może być wspólne inwestowanie przez firmy w opracowanie nowych produktów, np. w centrum technologii lub parku technologicznym. Należy wspierać rozwój regionalnych instytucji i instrumentów finansowania innowacji. Wraz ze wzrostem wykorzystania funduszy strukturalnych znaczenie barier finansowych może ulec zmniejszeniu.
7. W województwie lubuskim całkowicie brak nowoczesnych rozwiązań w zakresie finansowania innowacji, np. funduszu typu venture capital, funduszy seed capital, inwestorów typu business angels (bezpośrednio inwestujących w przedsięwzięcia innowacyjne).
8. Jest stosunkowo spore zainteresowanie ofertą w zakresie innowacji, a respondenci (53%) uważają, że dysponują odpowiednimi instrumentami wspierania innowacyjności. Jednak aktualnie istniejący system wsparcia innowacji w województwie należy uznać za niewystarczający

w stosunku do potrzeb budowania innowacyjnej gospodarki. Porównanie go z infrastrukturą innowacyjną w innych regionach Polski i Europy wskazuje na konieczność jego szybkiej rozbudowy. Niezbędne wydaje się utworzenie wspólnej platformy informacyjnej dla przedsiębiorstw – powołanie Lubuskiego Centrum Innowacji.

9. Powodem braku zainteresowania ofertą innowacyjną wśród przedsiębiorców jest: niewielka świadomość innowacyjna, sytuacja społeczno-gospodarcza regionu, bariery prawne, niedopasowanie oferty do potrzeb przedsiębiorców.
10. Narzędziami i instrumentami wspierania innowacyjności, na jakie zwrócono uwagę, okazały się: - warsztaty, konferencje, spotkania, przekazywanie informacji, - badania własne, własne wydawnictwo, media, kapitał, projekty z funduszy UE, doradztwo.
11. W obszarze poszerzania działalności większość instytucji tego nie uczyniła (61%), ale pozytywne jest to, że aż 77,78% respondentów chciałoby to zrobić.
12. W budowaniu struktur transferujących wiedzę i rozwiązania technologiczne czy międzyregionalne bierze udział 55,56% badanych.
13. Instytucje otoczenia biznesu współpracują przede wszystkim z urzędami regionalnymi, jednostkami okołobiznesowymi, władzami samorządowymi, jednostkami naukowymi i jednostkami B+R.
14. Głównymi barierami wpływającymi na rozwój innowacyjności w regionie są: brak wiedzy o instrumentach i instytucjach wspierania rozwoju firm w regionie, biurokracja, nieumiejętne wykorzystanie dostępnych instrumentów w zakresie rozwoju

innowacji, brak regionalnych liderów, mała liczba funduszy pożyczkowo-poręczeniowych, niskie zainteresowanie sektora przedsiębiorstw ofertą usług instytucji wspierania biznesu, zbyt małe zaangażowanie władz lokalnych, brak regionalnego systemu wspierania innowacji, brak kompleksowej polityki regionalnej wspierania firm innowacyjnych, brak współpracy pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu, niewielki zakres działań instytucji wspierania biznesu ukierunkowanych na rozwój innowacji w regionie, niewystarczające kwalifikacje, ograniczone zaangażowanie, mała liczba instytucji wspierających przedsiębiorców, niedostosowanie oferty instytucji wspierania biznesu do potrzeb przedsiębiorstw.

1.11. Bariery rozwoju innowacyjności w regionie

W trakcie badania ewaluacyjnego lubuskich przedsiębiorców na potrzeby aktualizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji, analizie poddano przyczyny braku aktywności w podejmowaniu działań, zmierzających do zwiększenia poziomu innowacyjności przedsiębiorstw. Przedsiębiorcy, którzy nie wprowadzili innowacji w swoich firmach, stanowili 45,19% badanej populacji.

Zasadniczą przyczyną niewprowadzania przez lubuskich przedsiębiorców rozwiązań innowacyjnych w firmach jest brak kapitału na modernizację (40,43%), brak potrzeby wprowadzania innowacji (29,79%) oraz rozpoczynanie działalności, początek istnienia firmy na rynku (najczęściej pojawiająca się odpowiedź w kategorii inne). Znacznie mniejszy problem stanowią pozostałe czynniki, jak brak wykształconej kadry, nieprzychylność pracowników względem innowacji czy brak dostępu do nowych technologii oraz informacji na ich temat.

Zainteresowanie wprowadzaniem zaawansowanych technologicznie rozwiązań czy też nowatorskich sposobów zarządzania w tej grupie

respondentów jest stosunkowo zrównoważone - 42,55% przedsiębiorców, którzy nie wdrażali innowacji w przeszłości, planuje wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych w firmie. Podobny odsetek przedsiębiorców - 40,43% - nie zamierza wdrażać innowacji. Część przedsiębiorców zdaje sobie sprawę z korzyści, jakie mogą przynieść rozwiązania innowacyjne. Podjęcie decyzji o wdrożeniu innowacji związane jest w głównej mierze z potrzebami rynku i wymogami klientów. Ponadto respondenci zauważają inne korzyści, jak możliwość poszerzenia działalności poprzez wprowadzenie nowych produktów i usług oraz budowanie pozytywnego wizerunku firmy. Wśród rodzajów rozwiązań innowacyjnych, które zamierzają wprowadzić w przyszłości respondenci, dominuje właśnie wprowadzenie nowego produktu lub usługi (65% respondentów) bądź udoskonalenie technologii i ulepszenie oferowanych produktów i usług (odpowiednio 20,0% i 15% odpowiedzi). Natomiast przedsiębiorstwa, które nie wdrażały innowacji i nie zamierzają ich wprowadzać, argumentują swoją decyzję przede wszystkim brakiem potrzeby oraz, choć w znacznie mniejszym stopniu, niewystarczającym kapitałem.

Niedostrzeganie przez przedsiębiorców potrzeby wprowadzania innowacji w przedsiębiorstwach, podobnie jak niepodejmowanie współpracy z podmiotami działającymi w sferze innowacji, stanowi zagrożenie w procesie podnoszenia poziomu innowacyjności nie tylko przedsiębiorstw, ale także całego regionu. Największym zagrożeniem dla procesu tworzenia kultury innowacyjnej przedsiębiorstw jest nieświadomość potrzeby i korzyści wdrażania innowacji, która, jak pokazuje przeprowadzona ewaluacja jest zasadniczą przyczyną niewprowadzania innowacji. Wobec powyższych wyników zasadnym wydaje się podjęcie działań, mających na celu zwrócenie uwagi przedsiębiorców w stronę innowacji oraz uświadomienie korzyści, jakie mogą osiągnąć dzięki współpracy z odpowiednimi podmiotami.

Możliwości racjonalizacji wydatków na B+R można, w tym dla województwa lubuskiego, upatrywać w narodowym programie

Foresight, wyznaczającym priorytetowe kierunki rozwoju nauki i technologii dla polskiej gospodarki i społeczeństwa.

Nie ma w województwie lubuskim Regionalnego Koordynatora Systemu Wspierania MŚP, który miał być powołany, jak wynika z analizy „Programu rozwoju MŚP w województwie lubuskim”. Lubuski Sejmik Gospodarczy nie posiada własnej strony www, a rozmiary korzystania z oficjalnej strony internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego - www.lubuskie.pl przez przedsiębiorców jest niemożliwe do oceny, ponieważ odwiedziny na stronie internetowej nie są rejestrowane.

W programie Lubuskiej Przedsiębiorczości przyjęto promowanie współpracy z firmami na rynkach krajów UE i pozostałych, a między innymi Rosji, Ukrainy i Białorusi. Realizacja tego programu nie zaowocowała, jak dotąd, wymianą techniczno-technologiczną.

Inhibitorem dla inwestycji badawczo-rozwojowych stał się także system podatkowy. Przedsiębiorstwa od każdej złotówki zainwestowanej w badania muszą co najmniej kilka groszy oddawać rządowi w formie podatków. Informuje o tym tzw. indeks hojności podatkowej stosowany przez OECD (IBnGN i PP, 2004 r.).

Trzeba zauważyć, że umiejętność pozyskiwania informacji przez przedsiębiorców przełożyła się na wzrost zainteresowania na temat innowacji z ich strony. Jednak, jak wynika ze zgromadzonych danych, zainteresowanie informacjami dotyczącymi innowacji nie w pełni przekłada się na pozyskiwanie informacji i korzystanie z wyspecjalizowanych źródeł informacji.

Wśród 104 poddanych badaniu przedsiębiorców 52 (50%) deklarowało wprowadzenie innowacji w firmie w ciągu ostatnich trzech lat.

Jak wynika z przeprowadzonego badania wśród respondentów, wdrażających w swoim przedsiębiorstwie innowacje, 77% finansowało te przedsięwzięcia ze środków własnych, 37%

korzystało z kredytów bankowych, 12% przedsiębiorstw korzystało ze środków unijnych oraz 12% wskazało na inne źródła finansowania. Zatem tylko niewielka część przedsięwzięć innowacyjnych w regionie jest finansowana w ramach funduszy Unii Europejskiej.

Oprócz analizy poziomu innowacyjności przedsiębiorstw województwa lubuskiego przeprowadzone badanie ewaluacyjne pozwoliło uzyskać informacje na temat zainteresowania przedsiębiorców informacjami na temat innowacji oraz LRSI. Jak wynika z wypowiedzi respondentów badania CATI - zdecydowana większość biorących w nim udział przedsiębiorców jest zainteresowana informacjami na temat innowacji (64,42%), podczas gdy 26,93% badanych nie wykazuje zainteresowania w tym zakresie.

Zainteresowanie informacjami wiąże się z ich pozyskiwaniem, jednak, jak wynika ze zgromadzonych danych, zainteresowanie informacjami dotyczącymi innowacji nie w pełni przekłada się na pozyskiwanie informacji i korzystanie z wyspecjalizowanych źródeł informacji. Prawie połowa ankietowanych przedsiębiorców 48,98% korzysta z tego typu źródeł w zakresie rozwiązań innowacyjnych w obrębie własnej branży, podczas gdy aż 39,42% nie korzysta. Wśród wykorzystywanych przez respondentów źródeł informacji największą popularnością cieszy się Internet oraz prasa branżowa, a także spotkania branżowe, seminaria, konferencje.

2. Analiza SWOT/TOWS

Zastosowanie analizy SWOT w planowaniu strategicznych w obszarze innowacji miało na celu identyfikację wewnętrznych i zewnętrznych atutów oraz barier rozwojowych innowacyjności w województwie lubuskim. Określenie mocnych i słabych stron, czyli czynników wewnętrznych oraz szans i zagrożeń, jako czynników zewnętrznych, przeprowadzono w czterech głównych dziedzinach: edukacji, nauce i sektorze B+R, funkcjonowania przedsiębiorstw oraz otoczenia biznesu, na podstawie badań ewaluacyjnych przeprowadzonych na potrzeby aktualizacji LRSI. Poszczególnym składnikom analizy SWOT nadano hierarchię ważności, w postaci punktowej. Pojawienie się podobnych elementów zarówno po stronie mocnych i słabych stron czy szans i zagrożeń świadczy o tym, że mają one swój pozytywny, jak i negatywny wydźwięk.

Wybór odpowiedniego podejścia na rzecz rozwoju innowacyjności w regionie lubuskim opracowano na podstawie macierzy SWOT/TOWS, w której badanie relacji między poszczególnymi czynnikami zewnętrznymi i wewnętrznymi pozwala wybrać jedną z 4 strategii działania: agresywną, konkurencyjną, defensywną lub konserwatywną.

Elementy wchodzące do analizy SWOT w obszarze innowacyjności w województwie lubuskim (wraz z przypisaną do nich hierarchią ważności) przedstawiono w poniższej tabeli.

MOCNE STRONY	Hierarchia ważności
Edukacja	
Efektywne wykorzystanie potencjału edukacyjnego	3,51
Wzrost aspiracji dorosłych w zakresie wyższego wykształcenia	3,34
Szeroka oferta kształcenia	3,31
Doradztwo i szkolenia na rzecz rozwoju	3,37

i innowacyjności (nacisk na działanie)	
Promowanie dobrych praktyk (rozwój personelu, promocja dobrych wzorów)	3,51
Wzrost aspiracji edukacyjnych młodych ludzi	3,34
Nauka i sektor B+R	
Wprowadzanie nowych technologii na wyższych uczelniach i w jednostkach B+R	2,67
Duże doświadczenie zawodowe pracowników jednostek B+R wynikające z udziału w międzynarodowych projektach badawczych	2,29
Bogate doświadczenie jednostek B+R w zakresie rozwiązywania problemów technicznych i organizacyjnych	2,57
Specjalistyczne laboratoria	2,08
Duży ilościowy potencjał sektora B+R	2,14
Dobre przykłady projektów badawczych opracowanych przy udziale i współpracy przedsiębiorstw	2,67
Przedsiębiorstwa	
Ugruntowana marka wielu firm	2,32
Stosunkowo nowoczesny park maszynowy	2,16
Nowoczesne systemy zarządzania	3,34
Duża umiejętność w nawiązywaniu kontaktów biznesowych o charakterze międzynarodowym	3,51
Stosowanie systemów jakości w wielu firmach	3,21
Umiejętność wykorzystania nawiązanych kontaktów z innymi przedsiębiorstwami w kraju i na świecie	2,23
Umiejętność wykorzystania nawiązanych kontaktów z innymi przedsiębiorstwami za granicą w celu wdrażania nowych rozwiązań innowacyjnych	2,16
Wysoki poziom eksportu przedsiębiorstw	2,14
Istniejące kontakty zagraniczne przedsiębiorstw stanowiące możliwość korzystania z doświadczeń europejskich	1,99

Wprowadzenie przez część przedsiębiorstw nowoczesnych technik zarządzania	2,16
Wysoki udział sprzedaży nowych lub zmodernizowanych produktów/usług w ogólnej sprzedaży	2,27
Istnienie grupy innowacyjnych przedsiębiorstw	2,13
Wysoki udział firm wprowadzających nowe rozwiązania w zakresie produktu, metody produkcji lub organizacji do praktyki gospodarczej	2,24
Wzrost zatrudnienia w firmach o wyższej innowacyjności	2,14
Otoczenie biznesu	
Działalność instytucji wspierania biznesu silnie zorientowana na usługi szkoleniowo- doradcze	3,34
Silna orientacja instytucji na zadania związane z doradztwem, szkoleniami dla MŚP	3,28
Działalność instytucji silnie zorientowana na rozpowszechnianie informacji o możliwości uzyskania wsparcia finansowego dla MŚP	3,09
Rosnący potencjał instytucji wspierania biznesu	2,67
Duża liczba ośrodków w Krajowym Systemie Usług (KSU)	2,08
SŁABE STRONY	Hierarchia ważności
Edukacja	
Słaba znajomość języków obcych	3,42
Niedostosowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy	3,08
Niskie lub nieodpowiednie kwalifikacje lokalnego rynku pracy (niedostatek wysoko wykwalifikowanych kadr)	2,67
Niedostosowanie jakości edukacji do potrzeb rynku pracy	2,45
Niewystarczające zaplecze warsztatowe oraz laboratoryjne szkół i uczelni	2,17
Niewystarczające praktyczne przygotowanie absolwentów	2,34

do pracy w przedsiębiorstwach	
System kształcenia nierozwijający postaw przedsiębiorczych	2,16
Mały udział przedsiębiorstw w finansowaniu rozwoju edukacji	2,16
Skromny potencjał akademicki	2,08
Nauka i sektor B+R	
Brak rozwoju infrastruktury badawczej uczelni i instytutów branżowych	2,36
Niskie nakłady na działalność badawczo-rozwojową	2,15
Niski udział środków pozabudżetowych w finansowaniu działalności badawczo-rozwojowej	2,13
Niski poziom nakładów na działalność innowacyjną	2,56
Nieliczne powiązania pomiędzy sektorem nauki a przedsiębiorstwami	2,34
Niskie zaangażowanie sektora nauki w badania nad nowoczesnymi technologiami	2,23
Niedostosowanie oferty badawczej do potrzeb gospodarki	2,57
Utrudniony dostęp do nowych technologii	2,78
Brak informacji o działalności jednostek B+R i możliwościach transferu technologii	2,54
Niewielka liczba jednostek B+R w regionie	2,25
Mała liczba zgłoszonych wynalazków oraz udzielonych patentów w województwie	2,09
Niskie umiejętności i kwalifikacje kadry menadżerskiej w jednostkach B+R w zakresie organizacji i zarządzania	2,78
Niewielka współpraca środowiska naukowego	2,13
Brak informacji o potencjale badawczym jednostek naukowych	2,35
Niski potencjał instytucji naukowo-badawczych zlokalizowanych w regionie	2,43
Brak zaangażowania pracowników w tworzenie rozwiązań innowacyjnych	2,24

Przedsiębiorstwa	
Mała liczba przyjętych do realizacji wspólnych projektów parterów biznesowych	3,56
Słabo rozwinięty przemysł turystyczny o charakterze weekendowym	3,67
Zbyt mało kapitału na inwestycje w innowacje	2,67
Problemy przedsiębiorstw z zapewnieniem płynności finansowej	2,23
Długi czas zwrotu nakładów inwestycyjnych	2,14
Przestarzały park maszynowy	2,09
Niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw, w tym przede wszystkim małych i średnich firm (MŚP)	2,46
Wysokie koszty realizacji innowacji	2,36
Utrudniony dostęp do kredytów na finansowanie działalności innowacyjnej	2,54
Niski poziom nowoczesności produkcji	2,47
Zbyt małe doświadczenia firm w zakresie funkcjonowania na rynku unijnym	2,35
Niski potencjał badawczo-rozwojowy przedsiębiorstw w regionie	2,17
Brak umiejętności współpracy, zarówno z innymi przedsiębiorstwami, instytucjami, otoczeniem biznesu, partnerami zagranicznymi oraz jednostkami badawczo-rozwojowymi	2,59
Ograniczenia i trudności w rozwoju eksportu (niski udział produktów zaawansowanych technologii w eksporcie)	2,43
Niskie wykorzystanie przez firmy wyspecjalizowanych źródeł informacji	2,32
Małe zainteresowanie informacjami dotyczącymi nowych technologii	2,37
Brak umiejętności myślenia strategicznego i planowania rozwoju firmy	2,56
Brak wiedzy nt. zaawansowanych	2,15

technik zarządzania innowacjami	
Nieumiejętność korzystania z wyspecjalizowanych usług oferowanych przez instytucje wsparcia	2,12
Niski udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i zmodernizowanych w sprzedaży ogółem	2,14
Zbyt mało wdrożonych systemów zarządzania jakością oraz certyfikacji produktów	2,23
Niska świadomość w zakresie możliwości i korzyści wynikających z wprowadzenia innowacji	2,16
Małe zainteresowanie przedsiębiorstw przebiegiem prac nad Lubuską Regionalną Strategią Innowacji	2,36
Otoczenie biznesu	
Brak koordynacji i przepływu informacji pomiędzy instytucjami	3,45
Utworzenie sieci inkubatorów dla firm zaawansowanych technologii	3,32
Rozproszenie instytucji wspierających innowacyjność	3,68
Niewystarczająca ilość cyklicznych konferencji nt. innowacyjności, szczególnie w zakresie praktyki wdrażania innowacji	3,06
Mała liczba instytucji wspierania przedsiębiorczości i transferu technologii	2,43
Mała liczba funduszy pożyczkowo-poręczeniowych w regionie	2,36
Brak regionalnych liderów inicjujących innowacyjne przedsięwzięcia w regionie	2,28
Brak wiedzy o instrumentach i instytucjach wspierania rozwoju firm w regionie	2,45
Brak regionalnego systemu wspierania innowacji	2,14
Niedostosowanie oferty instytucji wspierania biznesu do potrzeb przedsiębiorstw	2,14
Niewystarczające kwalifikacje pracowników instytucji otoczenia biznesu w zakresie innowacji i transferu technologii	2,09
Niewielki zakres działań instytucji wspierania biznesu	2,38

ukierunkowanych na rozwój innowacji w regionie	
Zbyt powolny rozwój infrastruktury komunikacyjnej i telekomunikacyjnej	3,46
Brak współpracy pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu	2,67
Małe zainteresowanie instytucji otoczenia biznesu i jednostek samorządu terytorialnego przebiegiem prac nad Lubuską Regionalną Strategią Innowacji	2,35
Ograniczone zaangażowanie jednostek samorządu terytorialnego we wsparcie innowacyjnej gospodarki lokalnej	2,46
Nieumiejętne wykorzystanie dostępnych instrumentów w zakresie rozwoju innowacji	2,56
SZANSE	Hierarchia ważności
Edukacja	
Rozbudowa sieci współpracy pomiędzy uczelniami a ośrodkami w kraju i na świecie	2,78
Możliwość szerokiego dostępu do systemów edukacyjnych	2,35
Rosnący udział młodych ludzi w szkoleniach i stażach zagranicznych	2,23
Rosnący udział młodzieży w projektach i programach europejskich	2,16
Nauka i sektor B+R	
Właściwe wykorzystanie środków z Unii Europejskiej	2,45
Dostęp do nowych technologii	2,16
Ustawodawstwo sprzyjające rozwojowi innowacyjności	1,99
Możliwość uczestnictwa uczelni wyższych i sektora B+R w europejskich projektach i programach badawczych	2,09
Możliwość rozwoju współpracy i wymiany kadr z jednostkami B+R z zagranicy	2,56
Współpraca regionalnych jednostek B+R z innymi instytucjami badawczo-rozwojowymi w kraju i za granicą	2,43

Silny potencjał naukowy, który może zostać spożytkowany dla innowacyjnego rozwoju regionu	2,36
Interdyscyplinarne, otwarte seminaria naukowo-badawcze	2,37
Przedsiębiorstwa	
Możliwości wykorzystania funduszy strukturalnych na rzecz rozwoju działalności innowacyjnej	2,56
Wzrost zainteresowania inwestorów zagranicznych regionem	2,48
Spodziewany wzrost gospodarczy i rozszerzenie możliwości rynkowych	2,09
Postęp technologiczny	2,08
Wdrażanie nowoczesnych produktów	2,12
Rozwój infrastruktury technicznej w kraju	2,24
Wzrost atrakcyjności regionu w otoczeniu zewnętrznym	2,78
"Targi wiedzy"	3,69
Rozbudowa sieci współpracy pomiędzy uczelniami a ośrodkami w kraju i na świecie	3,78
Rozwój przemysłu hotelarsko-agroturystycznego	3,89
Włączenie się regionu w europejski system innowacyjności przez uczestnictwo w programach europejskich	2,45
Możliwość uczestnictwa przedsiębiorstw w europejskich projektach i programach badawczych	2,23
Wzrost konkurencyjności regionu dzięki realizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji	2,43
Otoczenie biznesu	
Venture capital	3,58
Możliwość wykorzystania funduszy strukturalnych na rozwój działalności instytucji wsparcia	2,57
Rozwój otoczenia okołobiznesowego	2,47
Wymiana doświadczeń w ramach realizacji Regionalnych Strategii Innowacji	2,58

Promowanie dobrych praktyk innowacyjnych z otoczenia zewnętrznego	2,65
Rozwój instytucji wsparcia w polskiej i europejskiej polityce innowacyjnej	2,14
Utworzenie krajowych sieci wspierania innowacji i ich regionalnych ośrodków	2,28
ZAGROŻENIA	Hierarchia ważności
Edukacja	
Niski poziom wykształcenia społeczeństwa	2,08
Brak systemowych rozwiązań w zakresie kształcenia praktycznego z udziałem przedsiębiorstw	2,14
Niska konkurencyjność instytucji edukacyjnych w stosunku do innych ośrodków w kraju	3,59
Nauka i sektor B+R	
Brak aktywnej polityki państwa w zakresie wspierania nauki oraz działalności B+R	2,16
Odptyw wykwalifikowanej kadry naukowo-badawczej wskutek swobodnego przepływu kapitału ludzkiego	3,78
Niedostatek środków na współfinansowanie projektów z funduszy Unii Europejskiej	2,35
Zwiększający się dystans pomiędzy krajowym a zagranicznym sektorem naukowo-badawczym	2,16
Niska konkurencyjność krajowej oferty naukowo-badawczej	2,25
Zbyt skomplikowane i długotrwałe procedury ochrony prawnej rozwiązań innowacyjnych	2,16
Import technologii z zagranicy	2,08
Małe wsparcie władz regionalnych w pozyskiwaniu środków finansowych na działalność B+R	2,24
Przedsiębiorstwa	

Wysoki poziom fiskalizmu i niespójny system podatkowy ograniczający rozwój przedsiębiorczości	2,14
Niedoskonałość i niestabilność prawa, np. w zakresie prawa pracy	2,23
Brak środków finansowych na wsparcie badań naukowych i działalność innowacyjną	2,26
Nieskuteczna polityka władz państwa wobec MŚP	2,29
Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna województwa (drogi, media, tereny przemysłowe)	2,89
Pogłębiająca się luka technologiczna pomiędzy przedsiębiorstwami w Polsce i w krajach rozwiniętych	2,34
Niski udział kapitału międzynarodowego w rozwoju przedsiębiorczości oraz innowacyjności w regionie	3,69
Ograniczony rynek zbytu dla przedsiębiorstw	2,54
Brak infrastruktury komunikacyjnej z możliwością uatrakcyjnienia województwa lubuskiego- likwidacja tranzytu	3,89
Stosunkowo niska liczba przedsiębiorstw high-tech	2,56
Brak rozwiązań umożliwiających dostęp do źródeł finansowania działalności innowacyjnej	2,46
Wysoce kosztowna certyfikacja wyrobów	2,32
Niewykorzystanie programów pomocowych Unii Europejskiej	1,99
Spadek produkcji i zatrudnienia w przemyśle wysokiej techniki	2,12
Zbyt mała liczba atrakcyjnych ofert inwestycyjnych	2,25
Niechęć w przedsiębiorstwach do ponoszenia nakładów na badania i rozwój	2,46
Wysoka konkurencyjność ofert pracy w kraju i na świecie	2,67
Niskie zainteresowanie inwestorów zewnętrznych	2,54
Wzrost konkurencyjności województw ościennych	3,69
Brak dostępu do informacji dotyczących nowych technologii	2,45
Brak środowiska przedsiębiorczości i „atmosfery do robienia interesów”	2,12

Niesprzyjająca polityka władz lokalnych wobec MŚP	2,34
Ograniczony popyt w regionie	2,35
Otoczenie biznesu	
Brak kompleksowej polityki regionalnej wspierania firm innowacyjnych	2,43
Niskie zainteresowanie sektora przedsiębiorstw ofertą usług instytucji wspierania biznesu	2,19
Zmiany polityczne i gospodarcze	3,45
Niewielka świadomość innowacyjna samorządów lokalnych	2,18
Zbyt małe zaangażowanie władz lokalnych w tworzenie warunków dla powstania i rozwoju instytucji otoczenia biznesu	2,26

2.1 Wnioski z analizy SWOT

Identyfikacja czynników wewnętrznych wykazała więcej słabych stron niż atutów w analizowanych obszarach, mających wpływ na rozwój innowacji w województwie lubuskim.

Wśród pozytywnych stron edukacji wskazano na efektywne wykorzystanie potencjału edukacyjnego, wzrost aspiracji edukacyjnych zarówno dorosłych, jak i młodzieży czy szeroką ofertę kształcenia oraz szkoleń. Główne bariery w edukacji skupiają się na jakości kapitału ludzkiego, wymienia się słabą znajomość języków obcych, niskie lub nieodpowiednie kwalifikacje. W znacznej mierze poruszono także słabe strony systemu edukacji, jak: niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, słabe przygotowanie praktyczne absolwentów czy nierozwijanie postaw przedsiębiorczych.

Główne atuty lubuskiej nauki i sektora B+R to wprowadzenie nowych technologii na wyższych uczelniach i jednostkach B+R, dobre przykłady projektów badawczych opracowanych przy udziale przedsiębiorstw czy prowadzenie badań w zespołach międzynarodowych. O wiele silniej zaakcentowano słabe strony,

które można uogólnić do dwóch kategorii: niskie nakłady i niewystarczająca infrastruktura w sektorze B+R oraz słaba współpraca między instytucjami naukowymi i przedsiębiorstwami.

Sektor przedsiębiorstw pozytywnie wyróżnia się dzięki nawiązywaniu międzynarodowych kontaktów biznesowych, stosowaniem systemów jakości, wprowadzaniem nowoczesnych systemów zarządzania. Wniosek z analizy SWOT w tym zakresie wskazuje na nisko rozwiniętą kulturę innowacji w lubuskich przedsiębiorstwach, co skutkuje słabą wiedzą na temat korzyści z wprowadzenia innowacji oraz niepodejmowaniem działań w zakresie pozyskiwania informacji o nowych technologiach czy źródłach dofinansowania działalności innowacyjnej w firmie.

Silną stroną otoczenia biznesu w regionie lubuskim jest zorientowanie instytucji działających na rzecz biznesu na usługi szkoleniowo-doradcze i wsparcie MŚP. Jednak ich działalność na rzecz rozwoju innowacji jest niewystarczająca, nie dostarczają one odpowiedniej wiedzy oraz pomocy finansowej.

Analiza czynników zewnętrznych ma za zadanie wskazać zarówno możliwości, jak i bariery w najbliższym otoczeniu oraz w skali makro, mających wpływ na rozwój innowacji w regionie, w tym rozpoznanie trendów i tendencji rozwojowych. Istotny jest ich wpływ na sytuację wewnątrz regionu, bowiem identyfikacja ma służyć optymalnemu wykorzystaniu szans i minimalizowaniu skutków niesionych przez zagrożenia.

Szansą dla rozwoju innowacji wskazanych w dziedzinie edukacji są kontakty instytucjonalne i indywidualne, zarówno z innymi ośrodkami w kraju, jak i za granicą. Istotnym zagrożeniem jest niska konkurencyjność lubuskich instytucji edukacyjnych na arenie krajowej i zagranicznej oraz brak rozwiązań systemowych, wprowadzanych na szczeblu centralnym, w zakresie zwiększenia elementów praktycznych w nauczaniu.

Innowacyjność w nauce i sektorze B+R może zostać wzmocniona

z zewnątrz, dzięki rozwiązaniom systemowym (dostęp do funduszy, ustawodawstwo), jak i zwiększeniu współpracy z instytucjami krajowymi i zagranicznymi. Odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry, stan sektora polskiej nauki, jak i bierna postawa Państwa w zakresie polityki innowacyjnej stanowi zagrożenie dla rozwoju innowacji w województwie.

W sektorze przedsiębiorstw szans upatruje się w korzystnych tendencjach rozwojowych gospodarki: wzrost gospodarczy, postęp technologiczny, rozwój określonych gałęzi przemysłu. Możliwości rozwojowe mogą zostać wzmocnione przez dostęp do funduszy UE, rozwój infrastruktury technicznej czy dostęp do europejskich programów badawczych. Wskazano długą listę niekorzystnych tendencji zewnętrznych, mogących mieć istotny wpływ na działalność innowacyjną. Można je usystematyzować jako zagrożenia płynące ze strony polityki państwa (system podatkowy, niestabilność prawa), powodowane niedostatecznym lub nieadekwatnym rozwojem infrastruktury (co może skutkować funkcjonowaniem regionu lubuskiego jedynie jako obszaru tranzytowego) oraz tendencjami na rynku (ograniczony zbyt, niski popyt, słaba aktywność inwestycyjna).

Szansą otoczenia biznesu w województwie lubuskim jest wsparcie rozwoju instytucji wspierających przedsiębiorców ze szczebla krajowego i unijnego. Zagrożenie stanowią ciągle zmiany polityczne (powodowane np. wyborami) i gospodarcze (np. występowanie sytuacji kryzysowych), jak również brak odpowiedniej polityki władz różnego szczebla wspierających otoczenie biznesu w rozwoju innowacyjności.

2.2. Wybór strategii działania

Przeprowadzona analiza rezultatów zastosowania metody SWOT/TOWS wskazała nie do końca jednoznaczny wynik. Kształtował się on na poziomie (86/2;13,9) dla strategii defensywnej

oraz (84/2;15,15) dla strategii konserwatywnej. Podobieństwo otrzymanych wyników spowodowało konieczność przeprowadzenia głębszej analizy porównawczej dwóch wariantów strategii, dzięki czemu otrzymano cenne informacje dotyczące tego, jakie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne są wymagane przy realizacji konkretnego wariantu strategii. Określono w ten sposób poziom atrakcyjności każdej z rozpatrywanych strategii w wyniku czego wynik kształtował się na poziomie 67 dla strategii, konserwatywnej w stosunku do 50 dla strategii defensywnej. Różnica nie jest znacząca, niemniej jednak wystarczająco istotna, aby podjąć działania w kierunku przyjęcia strategii konserwatywnej.

Strategia konserwatywna polega na minimalizowaniu negatywnego wpływu otoczenia poprzez maksymalne i zarazem aktywne wykorzystanie potencjału tkwiącego w regionie. W przypadku projektowanej strategii innowacji szczególny nacisk należy położyć na efektywne wykorzystanie potencjału edukacyjnego oraz dużą umiejętność w nawiązywaniu kontaktów biznesowych o charakterze międzynarodowym. Istotną rolę we wdrażaniu LRSI odegrać powinny także szkolenia oraz szeroko zakrojone doradztwo. Należy pamiętać, że planowana strategia konserwatywna wiąże się z eliminacją zagrożeń, wzmacnianiem konkurencyjności instytucji edukacyjnych oraz zwiększaniem udziału kapitału międzynarodowego i rozwoju innowacyjności w regionie. Nie można zapominać o zagrożeniu wypływającym z odpływu wykwalifikowanej kadry i wzroście konkurencyjności województw ościennych. Zmiany polityczne i gospodarcze są stałym elementem mogącym zagrozić planom strategii, w związku z tym muszą być na bieżąco monitorowane. Zestawienie zbiorcze wyników analizy TOWS/SWOT przedstawia tabela poniżej:

Rozpatrywana kombinacja	Wyniki z analizy TOWS		Wyniki z analizy SWOT		Zestawienie zbiorcze TOWS/SWOT	
	Suma interakcji	Suma iloczynów	Suma interakcji	Suma iloczynów	Suma interakcji	Suma iloczynów
Szanse / słabości	22/2	4,4	14/2	3,2	36/2	7,6
Zagrożenia / słabości	50/2	7,85	36/2	6,05	86/2	13,9
Szanse / siły	32/2	7,4	34/2	14,6	66/2	22
Zagrożenia / siły	40/2	7,5	44/2	7,65	84/2	15,15

Źródło: Opracowanie własne, Grupa Gumułka Sp. z o.o.

Założeniem strategii konserwatywnej jest jej bezpieczna realizacja, co w praktyce wymaga sformalizowania działań. W tym celu niezbędne jest powołanie Lubuskiego Centrum Innowacji, które będzie inicjowało i koordynowało przedsięwzięcia wypracowane w LRSI. Efektywne wdrażanie Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji w perspektywie czasu może przyczynić się do zmiany podejścia na agresywne. Już w przeprowadzanej analizie TOWS/SWOT wskazano istotne czynniki, które wzmocnione w określony sposób, mogą stać się elementami wiodącymi w przejściu do realizacji strategii agresywnej.

3. Wykaz i charakterystyka kierunków kształcenia uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju województwa

3.1. Dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rozwoju innowacyjnej gospodarki w województwie lubuskim

Jednym z najważniejszych czynników tworzenia innowacyjności jest jakość zasobów ludzkich. Rola tych zasobów w podnoszeniu innowacyjności regionu jest podwójna. Polega na tworzeniu innowacji oraz ich rozprzestrzenianiu. Nośnikiem innowacji są ludzie świadomi potrzeby innowacyjnych zmian, gotowi do tworzenia i wdrażania nowych rozwiązań organizacyjnych, marketingowych i produkcyjnych. Dlatego istotną rolę odgrywa system edukacji i szkoleń, a także jakość procesu kształcenia. Europejska Karta Wyników Innowacyjności wskazuje następujące edukacyjne miary innowacji:² liczbę absolwentów kierunków technicznych na 1000 członków populacji w wieku 20-29, odsetek ludności z wyższym wykształceniem w wieku 25-64, uczestnictwo w nauczaniu ciągłym (w % populacji w wieku 25-64), poziom wykształcenia młodych (udział młodych w wieku 20-24 ze średnim i wyższym wykształceniem w % populacji młodych), studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności.

Wyniki badań przeprowadzonych w województwie lubuskim oraz analiza danych wtórnych wskazują, iż system edukacji i szkoleń w regionie nie jest w pełni dostosowany do potrzeb innowacyjnej gospodarki. Dlatego należy podjąć działania mające na celu: zmianę struktury kształcenia, modyfikację kierunków kształcenia, wzmocnienie

² Analiza porównawcza innowacyjności regionów w Polsce w oparciu o metodologię European Innovation Scoreboard Instytut Technologii Eksploatacji Państwowy Instytut Badawczy Radom 2008, s. 46

współpracy przedsiębiorstw województwa ze szkołami w zakresie organizacji praktyk zawodowych, staży i innych przedsięwzięć edukacyjnych, wzmocnienie systemu kształcenia ustawicznego.

3.1.1. Zmiana struktury kształcenia

Jakość zasobów ludzkich mierzona poziomem wykształcenia jest jednym z istotnych czynników innowacyjności. W województwie lubuskim zachodzi niekorzystna tendencja w obszarze struktury kształcenia. W zakresie kształcenia ponadgimnazjalnego zwiększa się udział zasadniczego kształcenia zawodowego. Niekorzystnie zmienia się również struktura kształcenia młodzieży oraz dorosłych. Wzrasta udział kształcenia policealnego, maleje udział kształcenia na studiach wyższych. Systematycznie maleje wskaźnik ilości studentów na 10 tys. ludności (przeprowadzona analiza statystyczna wskazuje, iż spadek udziału osób w wieku 20-24 lata w strukturze ludności województwa nie jest jedyną przyczyną zaistniałej sytuacji – udział ten w 2003 r. wynosił 8,95%, w 2008 r. 8,38%). Sytuacja ta powoduje, iż województwo cechuje się stosunkowo niskim udziałem młodych w wieku 20-24 ze średnim i wyższym wykształceniem w ogóle populacji młodych, w 2006 r. wynosił on 37,9 % (Polska 55%).³

Należy podkreślić, iż wyniki badań prowadzonych w Polsce wskazują na związek pomiędzy poziomem wykształcenia a aktywnością zawodową (m.in. chęcią podnoszenia kwalifikacji) i społeczną (uczestnictwo w różnych organizacjach społecznych i życiu kulturalnym), tj. czym niższy poziom wykształcenia, tym niższa aktywność zawodowa i społeczna ludzi.⁴ Sytuacja taka wymaga podjęcia zdecydowanych działań mających na celu zmianę struktury kształcenia poprzez zachęcenie młodzieży do

³ tamże

⁴ Kształcenie dorosłych, GUS, Warszawa 2008

podejmowania i kontynuowania kształcenia na wyższych stopniach edukacji.

3.1.2. Modyfikacja kierunków kształcenia

Wyniki przeprowadzonych badań ewaluacyjnych, przeprowadzonych na potrzeby aktualizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji, wskazują, iż lubuscy przedsiębiorcy jako podstawowe przyczyny niewprowadzania innowacji w zakresie zasobów ludzkich określili: brak wykształconej kadry technicznej, brak wykwalifikowanej kadry w przedsiębiorstwach, mogącej podjąć współpracę w zakresie innowacji, brak wykwalifikowanej kadry w instytucjach otoczenia biznesu.

Stąd zasadnicze znaczenie dla rozwoju innowacyjności w regionie ma kształcenie w dziedzinie kierunków technicznych oraz szeroko rozumianych usług biznesowych, wspierających działalność innowacyjną w regionie.

Kształcenie w zakresie kierunków technicznych ma charakter długoterminowy, a wytworzony potencjał kadrowy może stać się załącznikiem innowacyjnych przedsiębiorstw oraz rozwiązań tworzonych przez absolwentów tych kierunków. Ważnym aspektem jest również tworzenie e-usług administracji publicznej oraz e-gospodarki.⁵

Analiza danych pokazuje, iż systematycznie spada w województwie lubuskim ilość absolwentów kierunków technicznych (kierunki matematyczno-statystyczne, fizyczne, inżynieryjno-techniczne, architektura i budownictwo, informatyczne). W 2004 r. kierunki techniczne w regionie ukończyły 1355 osoby (Polska 49 920

⁵ W odniesieniu do kierunków technicznych autorzy „Raportu Edukacja dla Pracy” sugerują, iż bez pewnego kształcenia „na wyrost” nie powstaną warunki do rozwoju nowoczesnych i innowacyjnych, a przez to bardziej korzystnych kierunków produkcji. Edukacja dla pracy. Raport o rozwoju społecznym Polska 2007 Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Warszawa 2007

osób), w 2008 r. 872 osoby (Polska 55 570 osób).⁶ Struktura absolwentów tych kierunków w województwie w 2008 r. kształtowała się następująco: 40% to absolwenci kierunku informatyka, 28% absolwenci kierunków inżynieryjno-technicznych (w Polsce ok. 28% to absolwenci kierunku informatyka, 38% absolwenci kierunków inżynieryjno-technicznych).

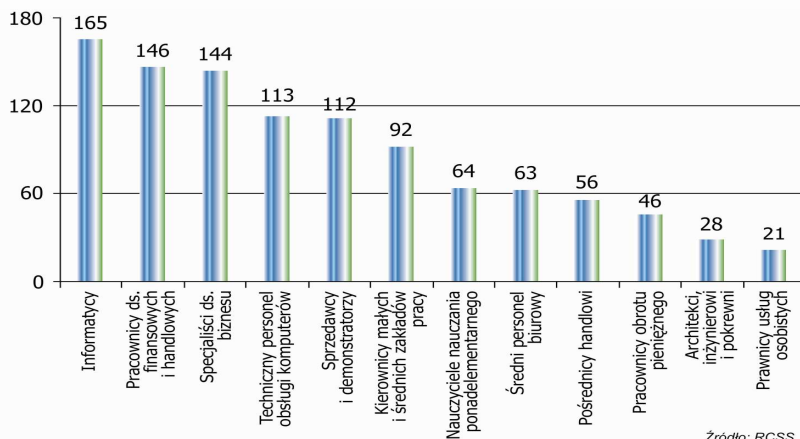
Istotnym elementem w strukturze kształcenia jest rozwijanie kierunków przygotowujących ludzi do prowadzenia działalności w obszarze wsparcia działalności innowacyjnej. Działalność ta obejmuje:⁷ rachunkowość księgową, rynek badań, zarządzanie i doradztwo, architekturę i działalność inżynieryjną, analizy i testy techniczne, reklamę, badania i usługi bezpieczeństwa, obsługę patentową, agencje pośrednictwa pracy, planowanie ścieżek rozwoju personelu, sprzątanie przemysłowe, inne tj. fotografia, pakowanie, tłumaczenia.

Przygotowanie do prowadzenia działalności w obszarze wsparcia działalności innowacyjnej jest realizowane w ramach takich grup kierunków, jak m.in.: ekonomia i administracja, nauki społeczne, nauki humanistyczne, ochrona i bezpieczeństwo, usługi dla ludności i in. Kierunki te cieszą się dużym zainteresowaniem wśród studentów. Poniżej zaprezentowano prognozę dotyczącą nowych miejsc pracy w latach 2001-2010 w gospodarce polskiej.

⁶ Obliczenia własne na podstawie: www.stat.gov.pl

⁷ „Usługi biznesowe stanowią bardzo niejednorodną grupę czynności, obejmującą usługi profesjonalne (np. w zakresie inżynierii, rachunkowości i prawa), usługi o wysokiej wartości dodanej (np. ICT, doradztwo w zarządzaniu), usługi dotyczące pracowników (np. rekrutacja, preorientacja zawodowa, praca tymczasowa) i usługi wspierania przedsiębiorczości, w tym również usługi o niskiej wartości dodanej (np. sprzątanie, ochrona, gastronomia) i usługi o rosnącej wartości dodanej (takie jak: zarządzanie energią, dostarczanie i uzdatnianie wody i innych cieczy oraz przetwarzanie powietrza i odpadów)”. Analiza porównawcza innowacyjności regionów w Polsce w oparciu o metodologię European Innovation Scoreboard Instytut Technologii Eksploatacji Państwowy Instytut Badawczy Radom 2008, s. 56

Największa liczba nowych miejsc pracy w okresie 2001-2010

Modyfikacja kierunków kształcenia powinna być ukierunkowana na zmianę treści (planów i programów studiów) oraz metod kształcenia (dydaktycznych i pozadydaktycznych) zgodnie z wyzwaniami stawianymi przez gospodarkę opartą na wiedzy. Cechą polskich szkół wyższych jest brak kształtowania pro-innowacyjnych i przedsiębiorczych postaw studentów.⁸ Rozbudzenie innowacyjności, kreatywności i przedsiębiorczości studentów nie jest wpisane w misję uczelni oraz cele kształcenia. Potwierdzają to wyniki analizy misji szkół wyższych oraz sylwetek absolwentów dostępnych na stronach internetowych lubuskich uczelni. Zwraca uwagę brak sformułowań, iż jednym z celów szkoły oraz procesu kształcenia jest przygotowanie kreatywnego, przedsiębiorczego i innowacyjnego absolwenta.⁹ Innowacyjność i kreatywność jest cechą docenianą przez przedsiębiorców. Wskazują na to wyniki badań przeprowadzonych wśród przedsiębiorców w tzw. Trójmieście Lubuskim. Na pytanie, czego brakuje kandydatom do pracy, 41%

⁸ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013, Warszawa 2007

⁹ WWW. wsb.gorzów.pl; www.pwsz.sulechow.pl; www.wez.uz.zgora.pl;

wskazało, że cechują się niską inicjatywą.¹⁰

Kształtowanie proinnowacyjnych i proprzedsiębiorczych postaw studentów odbywać się może poprzez:

- zmiany planów i programów kształcenia w kierunku wprowadzenia przedmiotów lub modułów przedmiotów zawierających treści związane z innowacyjnością i przedsiębiorczością (szczególnie dotyczy to kierunków nieekonomicznych),
- zastosowanie metod dydaktycznych kształtujących przedsiębiorczość, innowacyjność, samodzielność, kreatywność studenta,
- dbanie o jakość praktyk oraz staży zawodowych,
- zastosowanie pozadydaktycznych form działań aktywizujących studenta – koła naukowe, organizacje studenckie (AISEC, ECID itp.), uczestniczenie w krajowych i międzynarodowych programach wymiany studentów (np. Erasmus-Socrates), inkubatory przedsiębiorczości i inne.

3.1.3. Wzmocnienia współpracy przedsiębiorstw województwa ze szkołami w zakresie organizacji praktyk zawodowych, staży i innych przedsięwzięć edukacyjnych

Wyniki badań przeprowadzonych wśród lubuskich przedsiębiorców wskazują na słabą współpracę pomiędzy przedsiębiorstwami i szkołami w zakresie organizacji praktyk zawodowych oraz staży. Jest to sytuacja niekorzystna w aspekcie podnoszenia innowacyjności gospodarki województwa.

¹⁰ Niedopasowanie, Kwalifikacje a rynek pracy w Lubuskim Trójmieście, Praca zbiorowa, red. Mariusz Kwiatkowski

Współpraca szkolnictwa z pracodawcami i ich organizacjami, a także ze związkami zawodowymi, ma duży wpływ na uzyskanie wartościowej praktyki już w trakcie kształcenia szkolnego (zarówno średniego, jak i wyższego) i zmniejszenie luki technologicznej między szkolnictwem a gospodarką. Dlatego ważne jest stworzenie systemu zachęt dla przedsiębiorców stymulujących współpracę w zakresie kształcenia poprzez praktyki i staże zawodowe, wspólne przedsięwzięcia edukacyjne oraz popularyzację dobrych praktyk w tym zakresie.

3.1.4. Wzmocnienie systemu kształcenia ustawicznego

Badania przedsiębiorców województwa lubuskiego dotyczące potrzeb aktualizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji wskazały na dwie podstawowe grupy problemów ograniczających wdrażanie innowacji:

- a) brak wykształconej kadry technicznej, brak wykwalifikowanej kadry w przedsiębiorstwach, mogącej podjąć współpracę w zakresie innowacji oraz instytucjach otoczenia biznesu,
- b) niski stan świadomości i wiedzy przedsiębiorców w zakresie roli innowacyjności w kreowaniu konkurencyjności przedsiębiorstw (brak potrzeby innowacji).

Mając na uwadze powyższe wyniki badań, należy podjąć działania mające na celu podniesienie kompetencji przedsiębiorców, kadry zarządzającej oraz pracowników przedsiębiorstw, szczególnie w aspekcie roli innowacji i innowacyjności we wzroście konkurencyjności przedsiębiorstw. Wymaga to: popularyzacji idei kształcenia ustawicznego, rozbudowy systemu informacyjnego o ofertach kształcenia, popularyzacji dobrych praktyk w obszarze innowacyjności. Kształcenie ustawiczne jest motorem napędowym wzrostu gospodarczego i innowacyjności gospodarki. Poprzez stałą możliwość uczenia się ludzie zachowują dużą elastyczność

zawodową, co w tak szybko zmieniającym się świecie gospodarczym jest zaletą nie do przecenienia.

3.2. Wnioski z analizy

Województwo lubuskie cechuje dobrze rozwinięty system kształcenia na wszystkich poziomach edukacji oraz w sektorze szkoleń. Przeprowadzona analiza struktury kierunków kształcenia oraz specjalności wskazuje, iż nie wymaga ona większych modyfikacji. Szkoły w województwie proponują ofertę kształcenia, zarówno w zakresie kierunków technicznych jak i usług biznesowych, a także w obszarze kształcenia ustawicznego. Oferta dydaktyczna jest aktualizowana oraz poszerzana o nowe kierunki oraz specjalności.

Działania w zakresie dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb innowacyjnej gospodarki powinny zostać ukierunkowane na:

- zachęcenie młodzieży do podejmowania i kontynuowania kształcenia na wyższych stopniach edukacji, w tym w szczególności na kierunkach technicznych,
- kształtowania pro-innowacyjnych i przedsiębiorczych postaw w społeczeństwie poprzez zmianę treści (planów i programów studiów) oraz metod kształcenia (dydaktycznych i pozadydaktycznych), punkt ciężkości powinien być położony na kompetencje absolwenta,
- wzmocnienie systemu zachęt dla przedsiębiorców stymulujących współpracę w zakresie kształcenia poprzez praktyki i staże zawodowe, wspólne przedsięwzięcia edukacyjne oraz popularyzację dobrych praktyk w tym zakresie,
- podniesienie kompetencji przedsiębiorców, kadry zarządzającej oraz pracowników przedsiębiorstw,

szczególnie w aspekcie roli innowacji i innowacyjności w wzroście konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez oferty kształcenia ustawicznego.

3.3. Wykaz kierunków kształcenia i kompetencji uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju kraju¹¹

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach działania finansowanego z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zleciła wykonanie badania pt. „Foresigt kadr nowoczesnej gospodarki”. W opracowaniu poruszono między innymi zagadnienia dotyczące czynników warunkujących rozwój kadr i rynku pracy w Polsce. Zaprezentowano także wyniki badań w obszarze zawodów i umiejętności kadr zarządzających oraz pracowników przedsiębiorstw w długiej perspektywie czasowej. Przyszłościowe kierunki kształcenia związane są z takimi branżami jak:

- informatyczna i usług internetowych (specjaliści sieciowi, teleinformatycy, mechatronicy, copywriter, webmaster, traffic manager, researcher, broker informacji),
- biotechnologia, nanotechnologia, birolnictwo,
- ochrona środowiska,
- medycyna i ochrona zdrowia (menadżerowie, opiekunowie, rehabilitanci, pielęgniarze, chirurdzy plastyczni, kosmetolodzy, instruktorzy fitness, dietetycy, fizjoterapeuci, psychologzy, psychiatrzy i terapeuci),
- finanse (interaktywna i elektroniczna obsługa klienta, projektanci pakietów finansowych, pracownicy obsługi elektronicznych kanałów promocji usług finansowych

¹¹ „Foresight kadr nowoczesnej gospodarki,” K.Matusiak, J Kuciński, A.Gryzik, PARP, Warszawa 2009

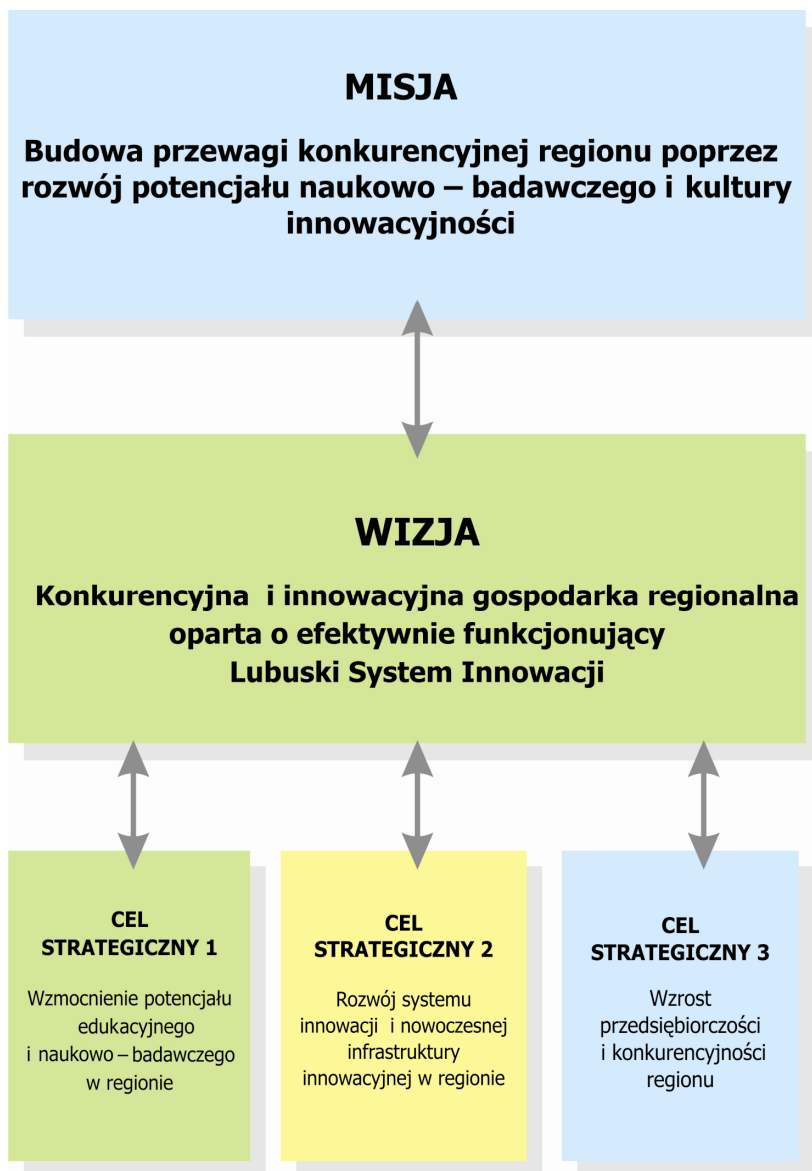
i kanałów dystrybucji, telebanking, taksatorzy nieruchomości, hipotek, ryzyka działalności firm i klientów),

- edukacja (szkoleniowcy i trenerzy, coaching, doradcy pracy i doradcy zawodowi),
- bezpieczeństwo (negocjatorzy, ochroniarze, opiekunowie mienia itp.),
- rozrywka, kosmetyka i hotelarstwo.

Ponadto badanie to pozwoliło na określenie kluczowych kompetencji, które określono jako istotne na rynku pracy. Zaliczono do nich umiejętności:

- uczenia się i rozwiązywania problemów,
- myślenia (dostrzegania zależności przyczynowo-
– skutkowych i funkcjonalnych oraz złożoności zjawisk),
- poszukiwania, segregacji i wykorzystywania informacji z różnych źródeł,
- doskonalenia się (elastycznego reagowania na zmiany i poszukiwanie nowych rozwiązań),
- komunikowania się (korzystania z technologii, posługiwania się kilkoma językami),
- argumentowania i obrony własnego zdania,
- współpracy i porozumienia w grupie,
- działania (organizowania pracy, opanowania technik i narzędzi pracy, projektowania działań i przyjmowania odpowiedzialności za wyniki), niezależne od rodzaju pracy, branży, zawodu, stanowiska.

4. Misja, wizja, cele strategiczne

5. Cele strategiczne i operacyjne

Cel strategiczny 1

Wzmocnienie potencjału edukacyjnego i naukowo – badawczego w regionie

Cele operacyjne

1.1. Rozwój oferty edukacyjnej i naukowo – badawczej poprzez wykorzystanie potencjału edukacyjnego, nauki i B + R, opracowanie zmian programów kształcenia w celu dostosowania ich do wymagań rozwoju innowacyjnej gospodarki oraz właściwe przygotowanie absolwentów do pracy zgodnie z oczekiwaniami partnerów gospodarczych.

1.2. Rozwój współpracy pomiędzy regionalnymi ośrodkami naukowymi poprzez realizowanie wspólnych działań oraz tworzenie właściwych warunków do rozwoju i innowacyjności lubuskiego środowiska naukowego.

1.3. Rozwój współpracy pomiędzy ośrodkami naukowymi z województwa lubuskiego a ośrodkami naukowymi w kraju i na świecie poprzez realizowanie wspólnych działań oraz tworzenie właściwych warunków do rozwoju i innowacyjności lubuskiego środowiska naukowego.

1.4. Rozwój współpracy regionalnych ośrodków naukowo – badawczych z przedsiębiorcami poprzez realizowanie wspólnych działań oraz utworzenie ośrodka pierwszego kontaktu dla przedsiębiorców.

1.5. Prowadzenie analiz sytuacji społeczno – gospodarczej oraz tendencji rozwojowych.

Cel strategiczny 2

Rozwój systemu innowacji i nowoczesnej infrastruktury innowacyjnej w regionie

Cele operacyjne

- 2.1.** Rozwój społeczeństwa informacyjnego w regionie.
- 2.2.** Rozwój regionalnych instytucji wspierania i instrumentów finansowania innowacji poprzez rozbudowę infrastruktury sprzyjającej innowacji w regionie oraz wzbogacenie oferty finansowej wspierającej rozwój innowacyjności.
- 2.3.** Promowanie dobrych praktyk regionu oraz tworzenie płaszczyzny kontaktów pomiędzy uczelniami, jednostkami B + R, przedsiębiorcami w regionie a partnerami w kraju i na świecie.
- 2.4.** Zwiększanie dostępności komunikacyjnej regionu oraz otwarcie regionu na Europę poprzez rozwijanie innowacyjnych rozwiązań komunikacyjnych regionu.
- 2.5.** Rozwijanie i promowanie nowoczesnej turystyki w regionie.
- 2.6.** Dostosowanie oferty szkoleniowo – doradczej z zakresu innowacyjności dla potrzeb przedsiębiorców w regionie.

Cel strategiczny 3

Wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności regionu

Cele operacyjne

- 3.1.** Tworzenie korzystnych warunków do powstawania i rozwoju zaawansowanych technologii w regionie.
- 3.2.** Rozwój wyspecjalizowanych instytucji wsparcia transferu technologii i rozwiązań innowacyjnych do praktyki gospodarczej.
- 3.3.** Wspieranie działań w zakresie unowocześniania produktów i technologii.
- 3.4.** Wzrost produkcji i znaczenia alternatywnych źródeł energii.

5.1 Karty zadań

Cel strategiczny 1

**Wzmocnienie potencjału edukacyjnego
i naukowo – badawczego w regionie**

KARTA ZADAŃ NR 1

Cel operacyjny 1.1	Rozwój oferty edukacyjnej i naukowo – badawczej poprzez wykorzystanie potencjału edukacyjnego, nauki i B + R dla wzrostu konkurencyjności regionu, opracowanie zmian programów kształcenia w celu dostosowania ich do wymagań rozwoju innowacyjnej gospodarki oraz właściwe przygotowanie absolwentów do pracy zgodnie z oczekiwaniami partnerów gospodarczych.
Przykładowe działania	<ul style="list-style-type: none">– podniesienie efektywności kształcenia poprzez wzmocnienie roli zajęć praktycznych w programach nauczania oraz ukierunkowanie prac dyplomowych i doktorskich tak, aby stanowiły wkład w rozwój wdrożeń i projektowanie konkretnych rozwiązań,– rozwijanie technicznych kierunków kształcenia,– wprowadzanie do programów nauczania przedmiotów kształtujących szeroko rozumianą kulturę innowacji,– budowanie postaw aktywnego uczestnictwa w życiu organizacji (w strategii badań i jej rozwoju, patentowania i licencjonowania ISO, itp., z wykorzystaniem systemu patentowego do budowy przewag konkurencyjnych), rozwijanie umiejętności

	poruszania się po rynku pracy w warunkach konkurencji i zagrożenia, z wykorzystaniem podstaw psychologii i socjologii społecznej.
Efekty	Wykwalifikowane kadry nastawione na rozwój innowacyjny regionu.
Podmioty realizujące, m.in.:	Uczelnie wyższe, szkoły i placówki oświatowe, urzędy pracy, ośrodki doskonalenia zawodowego, firmy doradztwa personalnego, przedsiębiorstwa.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Rozszerzenie oferty programowej szkół wyższych - utworzenie minimum 5 nowych kierunków najbardziej pożądanym z punktu widzenia rozwoju innowacyjnej gospodarki i przedsiębiorczości,
- Powstanie 50 nowatorskich prac dyplomowych i doktorskich, których realizacja przyczyni się do podniesienia konkurencyjności regionu,
- Zorganizowanie co roku konkursu na najlepszy projekt z dziedziny innowacji w regionie; przyznana nagroda w postaci pokrycia kosztów realizacji zwycięskiego projektu.

KARTA ZADAŃ NR 2

Cel operacyjny 1.2	Rozwój współpracy pomiędzy regionalnymi ośrodkami naukowymi poprzez realizowanie wspólnych działań oraz tworzenie właściwych warunków do rozwoju i innowacyjności lubuskiego środowiska naukowego.
---------------------------	--

Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie wspólnej strategii uczelni lubuskich w dziedzinie innowacyjności celem realizacji interdyscyplinarnego wieloletniego programu badawczo – szkoleniowego oraz efektywnego wdrażania i komercjalizacji nowych technologii przez uczelnie
Efekty	Wysoko wykwalifikowana kadra nastawiona na rozwój innowacyjny regionu
Podmioty realizujące, m.in.:	Uczelnie wyższe, szkoły i placówki oświatowe, organizacje pracodawców, przedsiębiorstwa.
Źródła finansowania m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

<ul style="list-style-type: none"> – Przeprowadzenie 15 wspólnych badań realizowanych przez regionalne ośrodki naukowe oraz skomercjalizowanie i upowszechnienie wyników, – Opracowanie programu strategii komercjalizacji nowych technologii i w konsekwencji wprowadzenie ich na regionalny rynek.
--

KARTA ZADAŃ NR 3

Cel operacyjny 1.3	Rozwój współpracy pomiędzy ośrodkami naukowymi w województwie lubuskim a ośrodkami naukowymi w kraju i na świecie poprzez realizowanie wspólnych działań oraz tworzenie właściwych warunków do rozwoju i innowacyjności lubuskiego środowiska naukowego.
---------------------------	--

<p>Przykładowe działania</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zawarcie umów o współpracy uczelni lubuskich z innymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi, – realizacja wspólnych projektów badawczych i rozwojowych uczelni lubuskich z innymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi, – promocja i popularyzacja idei współpracy partnerskiej, – udział w międzynarodowych projektach, – upowszechnianie zdobywania specjalistycznej wiedzy przez studentów poprzez wybór kursów na różnych uczelniach regionalnych, krajowych i zagranicznych oraz idei podwójnego dyplomowania na podstawie podpisanych umów między uczelniami.
<p>Efekty</p>	<p>Efekt synergii oraz wykształcenie grupy specjalistów w różnych branżach gospodarki.</p>
<p>Podmioty realizujące, m.in.:</p>	<p>Uczelnie wyższe, szkoły i placówki oświatowe, ośrodki doskonalenia zawodowego, organizacje pracodawców, przedsiębiorstwa.</p>
<p>Źródła finansowania m.in.:</p>	<p>Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.</p>

ZAKŁADANE REZULTATY:

<ul style="list-style-type: none"> – Powstanie 5 wspólnych projektów badawczych regionalnych ośrodków naukowych i ośrodków krajowych; – Otrzymanie przez 30 studentów podwójnego dyplomu na podstawie podpisanych umów między uczelniami krajowymi i zagranicznymi; – Udział 10 polskich studentów i doktorantów w międzynarodowych projektach po nawiązanej współpracy polskich ośrodków naukowych z zagranicznymi.

KARTA ZADAŃ NR 4

Cel operacyjny 1.4	Rozwój współpracy regionalnych ośrodków naukowych z przedsiębiorcami poprzez realizowanie wspólnych działań oraz utworzenie ośrodka pierwszego kontaktu dla przedsiębiorców.
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none"> – zawarcie umów, przyjęcie regulaminu, – stworzenie katalogu usług i wspólnej strony internetowej, – utworzenie punktu pierwszego kontaktu dla indywidualnego klienta zainteresowanego podjęciem współpracy z ośrodkiem naukowo-badawczym, – utworzenie punktu pierwszego kontaktu dla przedsiębiorcy zainteresowanego podjęciem współpracy z ośrodkiem naukowo-badawczym (przyjęcie zasad wspólnej promocji, kierowania klientów, wspólnego starania się o fundusze i wspólnych szkoleń dla partnerów, wypracowanie kodu postępowania i standardów jakościowych).
Efekty	Utworzenie sieciowego systemu usług szkoleniowych, doradczych i informacyjnych.
Podmioty realizujące, m.in.:	Uczelnie wyższe, szkoły i placówki oświatowe, ośrodki doskonalenia zawodowego, organizacje pracodawców, przedsiębiorstwa.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze strukturalne Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Opracowanie wzoru umów, regulaminu oraz dokumentu regulującego zasady i warunki współpracy (standardy, promocja, pozyskiwanie funduszy, organizowanie szkoleń) ośrodków naukowych z przedsiębiorstwami,
- Stworzenie sieci informatycznej – platformy wymiany doświadczeń, dobrych praktyk, nowości technologicznych, prezentacji dokonań i innowacyjnych metod wytwarzania oprogramowania przedsiębiorstw, ośrodków naukowych, ośrodków transferu techniki, wraz z katalogiem usług,
- Utworzenie 4 punktów kontaktu, zarówno dla indywidualnego klienta, jak i przedsiębiorców.

KARTA ZADAŃ NR 5

Cel operacyjny 1.5	Prowadzenie analiz sytuacji społeczno – gospodarczej oraz tendencji rozwojowych.
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none">– identyfikacja ważnych trendów społecznych i gospodarczych,– analiza sytuacji społecznej w regionie na tle ogólnej sytuacji w kraju i na świecie,– identyfikacja wiodących przedsiębiorstw poprzez ich wielkość potrzeb i poziom nowoczesności,– analiza potrzeb sfery gospodarczej,– usytuowanie potrzeb przedsiębiorstw na tle ogólnej sytuacji na rynku.
Efekty	Znajomość tendencji rozwojowych i możliwość podjęcia odpowiednich działań.

Podmioty realizujące, m.in.:	Uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa, instytucje naukowo – badawcze, urzędy statystyczne.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Coroczne analizy sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie, również w odniesieniu do sytuacji ogólnokrajowej i światowej,
- Stworzenie listy wiodących przedsiębiorstw w regionie, z możliwością firm, które wprowadzą innowacje w zakresie produktów i usług na regionalny rynek,
- Przedstawianie co dwa lata raportu z potrzeb, propozycji i postępów wiodących firm w regionie, z uwzględnieniem trendów światowych w dziedzinie gospodarki.

Cel strategiczny 2

Rozwój systemu innowacji i nowoczesnej infrastruktury innowacyjnej w regionie

KARTA ZADAŃ NR 6

Cel operacyjny 2.1	Rozwój społeczeństwa informacyjnego w regionie.
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none">– szkolenia kadry e – instytucji,– budowa regionalnych sieci szkieletowych,– budowa sieci dystrybucyjnych,– budowa regionalnych lub lokalnych centrów zarządzania sieciami,– wykonanie węzłów dostępowych,– wdrożenie idei e-urzędu.
Efekty	Zapewnienie uczestnictwa w globalnym społeczeństwie informacyjnym.
Podmioty realizujące, m.in.:	Władze samorządowe, uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa, regionalne i ogólnopolskie sieci informatyczne.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Powołanie Centrum Zarządzania i Nadzoru Sieci, które będzie odpowiedzialne, m.in. za wykonanie węzłów dostępowych, nowych traktów światłowodowych, sieci informatycznych, oprogramowań,
- Rozwój społeczeństwa informacyjnego i ułatwienia mieszkańcom dostępu do usług na terenie województwa lubuskiego przez wprowadzenie, min.: 6 technik lub narzędzi ułatwiających efektywne funkcjonowanie administracji samorządowej (np. systemy multimedialne, usługi on-line, infomaty, platforma teleinformatyczna pomiędzy instytucjami publicznymi i prywatnymi w regionie),
- Stworzenie elektronicznej skrzynki podawczej i elektronicznego obiegu dokumentów oraz powstanie zintegrowanego Systemu Informatycznego obsługi JST,
- Utworzenie regionalnego portalu „Wrota Lubuskie” oraz Centrum wydawania podpisu niekwalifikowanego tylko dla województwa lubuskiego.

KARTA ZADAŃ NR 7

Cel operacyjny 2	Rozwój regionalnych instytucji wspierania i instrumentów finansowania innowacji poprzez rozbudowę infrastruktury sprzyjającej innowacji w regionie oraz wzbogacenie oferty finansowej wspierającej rozwój innowacyjności
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none">– powołanie i uruchomienie Lubuskiego Centrum Innowacji,– tworzenie subfunduszy na przedsięwzięcia innowacyjne,– rozwój działalności funduszy poręczeń kredytowych, venture capital, itp.

Efekty	Uruchomienie Lubuskiego Centrum Innowacji, powołanie regionalnego funduszu inwestującego w firmy innowacyjne,
Podmioty realizujące, m.in.:	Władze samorządowe, uczelnie wyższe, szkoły i placówki oświatowe, ośrodki doskonalenia zawodowego, organizacje pracodawców, przedsiębiorstwa, banki, fundusze venture capital, seed capital.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

<ul style="list-style-type: none"> – Powołanie „Lubuskiego Centrum Innowacji” i Funduszu Inwestycyjnego - instytucji odpowiedzialnych za wdrożenie efektywnego systemu innowacji i rozszerzenia oferty finansowej w regionie, – Rozwój współpracy Lubuskiej Rady Innowacji z władzami regionalnymi i lokalnymi oraz zorganizowanie minimum 2 spotkań rocznie w celu oceny rezultatów i koordynacji działań.

KARTA ZADAŃ NR 8

Cel operacyjny 2.3	Promowanie dobrych praktyk regionu oraz tworzenie płaszczyzny kontaktów pomiędzy uczelniami, jednostkami B + R, przedsiębiorcami w regionie a partnerami w kraju i na świecie
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none"> – organizowanie dni informacji nt. projektów i programów, – organizowanie spotkań – giełd informacyjnych nt. innowacji, – organizowanie corocznych międzynarodowych konferencji nt. innowacji,

	<ul style="list-style-type: none"> – organizowanie forów, – opracowanie programu komputerowego systemu internetowej wymiany informacji „dobre praktyki w innowacyjnych technologiach”, – opracowanie systemu gromadzenia danych o pomysłach na projekty wraz z dokumentacją projektową zgodnie z ogłoszonymi konkursami, – uczestnictwo w międzynarodowych sieciach współpracy, – uczestnictwo w krajowych sieciach współpracy.
Efekty	Wymiana informacji i dobrych praktyk dotyczących innowacji.
Podmioty realizujące, m.in.:	Władze samorządowe, uczelnie wyższe, ośrodki doskonalenia zawodowego, organizacje pracodawców, przedsiębiorstwa.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

<ul style="list-style-type: none"> – Przeprowadzenie minimum 50 akcji informacyjno-promocyjnych (sektor B+R, uczelnie i przedsiębiorcy) w regionie poprzez organizowanie dni informacji, szkoleń, konferencji, forów, publikacji artykułów, – Objęcie 40 pracowników naukowych w przedsiębiorstwach oraz pracowników przedsiębiorstw w jednostkach naukowych stażami i szkoleniami praktycznymi, – Założenie minimum 30 firm typu spin-off i spin-out, – Podjęcie 3 inicjatyw ze strony ośrodków naukowych i przedsiębiorstw oraz zagwarantowanie pracownikom sektora B+R udziału w międzynarodowych projektach partnerskich.

KARTA ZADAŃ NR 9

Cel operacyjny 2.4	Zwiększanie dostępności komunikacyjnej regionu oraz otwarcie regionu na Europę poprzez rozwijanie innowacyjnych rozwiązań komunikacyjnych regionu.
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none">– budowa centrów logistycznych transportu z multimodalnym węzłem europejskim,– rozbudowa infrastruktury lotniczej,– modernizacja systemu drogowego i kolejowego,– wprowadzenie inteligentnych systemów transportowych,– wprowadzenie dwusystemowych pojazdów szynowych.
Efekty	Wzrost spójności i dostępności komunikacyjnej regionu, zmniejszenie uciążliwości transportu dla społeczeństwa i środowiska, wzrost mobilności mieszkańców.
Podmioty realizujące, m.in.:	Władze samorządowe, polskie linie kolejowe, generalna dyrekcja dróg krajowych i autostrad, ppl lot, inspektorat żeglugi śródlądowej.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Liczba nowych i zmodernizowanych dróg, linii kolejowych,
- Umożliwienie, dzięki zastosowaniu dwusystemowych pojazdów szynowych, wjazdu polskiego taboru do Niemiec,
- Coroczna ocena standardów i jakości świadczonych usług przez instytucje transportu publicznego (ankiety, wywiady itp.) na podstawie narzędzi badawczych.

KARTA ZADAŃ NR 10

Cel operacyjny 2.5	Rozwijanie i promowanie nowoczesnej turystyki w regionie
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none">– rozwój agroturystyki opartej na przedsiębiorstwach rodzinnych,– rozwój turystyki rodzinnej,– rozwój i promowanie turystyki kwalifikowanej,– zapewnienie dostępności do sieci informatycznej o atrakcjach turystycznych,– promowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie ochrony środowiska na terenach użytkowanych turystycznie,– wspieranie sektora ekologicznej żywności.
Efekty	Zwiększenie atrakcyjności regionu, ożywienie inwestycyjne i gospodarcze terenów zlokalizowanych w strefach turystycznych, samozatrudnienie w gospodarstwach agroturystycznych.

Podmioty realizujące, m.in.:	Władze samorządowe, uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa, instytucje turystyczne, gestorzy bazy turystycznej.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

<ul style="list-style-type: none"> – Uatrakcyjnienie oferty turystycznej regionu poprzez promocję medialną na skalę kraju i stworzenie minimum 10 obiektów turystycznych (turystyki rodzinnej, kwalifikowanej, agroturystyki, ośrodków SPA) z poszanowaniem środowiska naturalnego, – Przygotowanie korzystnych przepisów prawnych, warunków i upowszechnienie informacji umożliwiających budowanie atrakcyjnych kompleksów turystycznych i bazy hotelowej, – Zakupienie 25 tzw. kiosków informatycznych i stworzenie portalu internetowego w celu ułatwienia dostępu i rozpowszechnienia propozycji rekreacji dla turystów, – Powstanie lub zmodernizowanych minimum 20 obiektów infrastruktury turystyczno-rekreacyjnych, – Zwiększenie minimum w liczbie 20 zasobów bazy hotelowej i nowych obiektów noclegowych.

KARTA ZADAŃ NR 11

Cel operacyjny 2.6	Dostosowanie oferty szkoleniowo – doradczej z zakresu innowacyjności dla potrzeb przedsiębiorców w regionie.
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none"> – opracowanie programów szkoleń z uwzględnieniem aspektów innowacyjności, – realizacja programów szkoleniowych, – przeprowadzanie ekspertyz i analiz dla przedsiębiorstw i instytucji stały monitoring

	<p>potrzeb przedsiębiorców w dziedzinie wsparcia działalności innowacyjnej: ankietowanie, wywiady, ekspertyzy, współpraca z jednostkami samorządowymi i administracyjnymi.</p>
Efekty	<p>Nabywanie umiejętności kształtowania innowacyjnych postaw.</p>
Podmioty realizujące, m.in.:	<p>Władze samorządowe, uczelnie wyższe, ośrodki doskonalenia zawodowego, organizacje pracodawców, przedsiębiorstwa, firmy konsultingowe i szkoleniowe.</p>
Źródła finansowania, m.in.:	<p>Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.</p>

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Przeprowadzenie kursów dla przedsiębiorców z zakresu komercjalizacji wiedzy i innowacji w celu podniesienia kwalifikacji,
- Prowadzony co dwa lata monitoring potrzeb (analizy i ekspertyzy) i rezultatów udzielonego wsparcia (ankiety, badania, wywiady, metodologia).

Cel strategiczny 3

Wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności regionu

KARTA ZADAŃ NR 12

Cel operacyjny 3.1	Tworzenie korzystnych warunków do powstawania i rozwoju zaawansowanych technologii w regionie.
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none">– zapewnienie warunków techniczno – organizacyjnych do podjęcia działalności przez firmy w sektorze nowoczesnych technologii,– uzbrajanie terenów, subwencje dla budowy infrastruktury produkcyjnej,– upowszechnianie wiedzy o korzyściach.
Efekty	Zaistnienie nowych innowacyjnych przedsiębiorstw, poprawa infrastruktury gospodarczej i konkurencyjności inwestycyjnej regionu.
Podmioty realizujące, m.in.:	Władze samorządowe, uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa, regionalne i ogólnopolskie sieci informatyczne.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Wprowadzenie innowacji w 50 przedsiębiorstwach,
- Zwiększenie zdolności przedsiębiorstw do wprowadzenia innowacji, poprzez ustanowienie aktu prawnego, ułatwiających podejmowanie tego typu działalności, wprowadzenia nowoczesnych technologii, usług, metod organizacji w przedsiębiorstwach,
- Powołanie 3 nowych instrumentów finansowania innowacji.

KARTA ZADAŃ NR 13

Cel operacyjny 3.2	Rozwój wyspecjalizowanych instytucji wsparcia transferu technologii i zwiększenie ilości wdrażanych rozwiązań innowacyjnych do praktyki gospodarczej.
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none">– rozwój infrastruktury naukowo– badawczej,– wspieranie systemu tworzenia klastrów,– tworzenie i rozwój Parku Naukowo – Technologicznego przy Uniwersytecie Zielonogórskim w ramach Lubuskiego Parku Przemysłowego,– rozwijanie sieci wyspecjalizowanych instytucji wsparcia transferu technologii i rozwiązań innowacyjnych do praktyki gospodarczej,– dostosowania oferty szkoleniowo - doradczej w zakresie innowacji do potrzeb MŚP,– rozwój otoczenia biznesu działającego na rzecz innowacji,– monitorowanie potrzeb MŚP w dziedzinie wsparcia działalności innowacyjnej: ankietowanie, wywiady, ekspertyzy,

	współpraca z jednostkami samorządowymi i administracyjnymi oraz organizacjami samorządu gospodarczego.
Efekty	Zaistnienie nowych innowacyjnych przedsiębiorstw, poprawa infrastruktury gospodarczej, poszerzenie wiedzy w zakresie innowacji, poprawa międzywojewódzkiej konkurencyjności inwestycyjnej województwa lubuskiego.
Podmioty realizujące, m.in.:	Władze samorządowe, uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa, instytucje naukowo - badawcze.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Uwzględnienie potrzeb MŚP w strategii rozwoju województwa i wdrożenie minimum 60 projektów, które wpłyną na podniesienie konkurencyjności regionu,
- Stworzenie internetowego systemu monitorowania realizacji innowacyjnych projektów MŚP,
- prognozowanie tendencji rozwojowych przedsiębiorstw w zmieniającej się sytuacji gospodarczej i ułatwienie nawiązania kontaktu między specjalistami w transferze technologii,
- Zatrudnienie 400 bezrobotnych w MŚP.

KARTA ZADAŃ NR 14

Cel operacyjny 3.3	Wspieranie działań w zakresie unowocześniania produktów i technologii.
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none"> – podjęcie działań zmierzających do zwiększenia wykorzystania ochrony własności intelektualnej, przemysłowej i handlowej, – doradztwo w zakresie uzyskiwania certyfikatów i źródeł ich finansowania, – zwiększanie świadomości przedsiębiorców o korzyściach związanych z wykorzystaniem certyfikacji, systemów zarządzania jakością, ochrony własności intelektualnej, przemysłowej i handlowej.
Efekty	Wzrost liczby firm wprowadzających i posiadających certyfikaty, systemy zarządzania jakością, itp., wzrost liczby firm wprowadzających i posiadających ochronę własności intelektualnej, przemysłowej i handlowej.
Podmioty realizujące, m.in.:	Uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa, firmy doradcze i konsultingowe, instytucje propagujące poprawę jakości, itp.
Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Wzrost o 10-20% firm wprowadzających i posiadających certyfikaty, systemy zarządzania jakością, ochrony własności intelektualnej, przemysłowej i handlowej,
- Zarejestrowanie minimum 15 patentów,
- Prowadzenie corocznych badań statystycznych przedstawiających liczbę firm, które uzyskały lub straciły uprawnienia w danym roku.

KARTA ZADAŃ NR 15

Cel operacyjny 3.4	Wzrost produkcji i znaczenia alternatywnych źródeł energii.
Przykładowe działanie	<ul style="list-style-type: none">– wykorzystanie potencjału regionu w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych,– promowanie wykorzystania alternatywnych źródeł energii,– rozwijanie i przekształcanie gospodarki w oparciu o eko-energię.
Efekty	Redukcja negatywnych skutków produkcji, dystrybucji i zużycia energii.
Podmioty realizujące, m.in.:	Władze samorządowe, uczelnie wyższe, przedsiębiorstwa, inwestorzy.

Źródła finansowania, m.in.:	Fundusze Unii Europejskiej, środki własne podmiotów realizujących.
------------------------------------	--

ZAKŁADANE REZULTATY:

- Ilość inicjatyw i liczba podmiotów, które w swoich działaniach zastosowały alternatywne źródła energii na terenie województwa,
- Przeprowadzenie kampanii na temat alternatywnych źródeł energii w regionie i zorganizowanie konferencji w celu nawiązania kontaktu między potencjalnymi partnerami.

6. Lubuski System Innowacji i jego wdrażanie

Lubuski System Innowacji (LSI) jest złożony z Lubuskiego Centrum Innowacji, w skład którego wchodzi: Zarząd Województwa Lubuskiego, Lubuska Rada Innowacji i Biuro Koordynowania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji oraz podmiotów, które podpisały deklarację na rzecz współpracy w ramach Strategii (między innymi: regionalne instytucje i instrumenty finansowania innowacji, władze samorządowe, urzędy pracy, przedsiębiorstwa, uczelnie wyższe, organizacje pracodawców, parki technologiczne, podmioty prawne i fizyczne związane z edukacją, banki, stowarzyszenia przemysłowe, zrzeszenia przedsiębiorców, firmy szkoleniowe i konsultingowe, inwestorzy krajowi i zagraniczni, instytucje turystyczne, instytucje doradcze, stowarzyszenia wspierania MŚP, firmy certyfikujące, inkubatory, centra przedsiębiorczości i transferu technologii, centra rozwoju lokalnego).

Działalność Lubuskiego Centrum Innowacji będzie przebiegać w dwóch zasadniczych etapach, wskazanych poniżej.

Przygotowanie Lubuskiego Systemu Innowacji:

- opracowanie szczegółowej koncepcji systemu,
- wyznaczenie podmiotów w systemie,
- instytucjonalizacja podmiotów (Lubuska Rada Innowacji, Lubuskie Centrum Innowacji),
- określenie zadań i kompetencji podmiotów,
- utworzenie partnerstwa z podmiotami innowacyjnymi poprzez podpisanie deklaracji współpracy na rzecz rozwoju innowacji w regionie,
- przygotowanie planu wdrażania systemu.

Koordinacja Lubuskiego Systemu Innowacji:

- utworzenie stałych kanałów komunikacji i współpracy w systemie,
- doradztwo i szkolenia z zakresu innowacyjności,
- inicjowanie i przygotowanie projektów tworzących i rozwijających system,
- monitoring wdrażania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji,
- przeprowadzanie badań innowacyjności regionu, etc.

Zarząd Województwa w Lubuskim Systemie Innowacji odpowiedzialny jest za kreowanie polityki rozwoju innowacji w województwie, uchwalanie rocznych planów działań LRSI, monitorowanie wdrażania Strategii i dokonywanie okresowej oceny osiągniętych efektów.

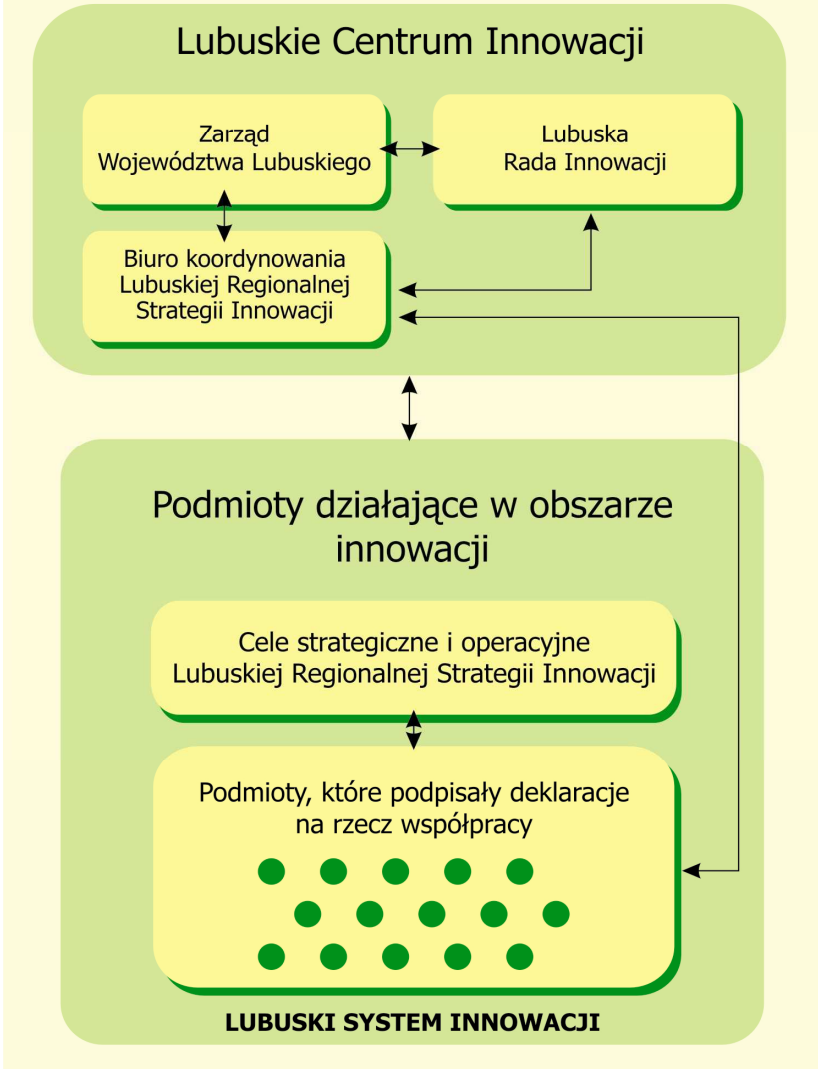
Organem o charakterze opiniodawczo - doradczym w ramach Lubuskiego Systemu Innowacji jest Lubuska Rada Innowacji, powołana uchwałą Zarządu Województwa Lubuskiego, skupiająca reprezentantów środowisk innowacyjnych. Rada, w zakresie swoich kompetencji, opiniuje strategiczne i bieżące działania w obszarze innowacji, w tym sprawozdania monitorujące wdrażanie Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji, a także inicjuje przedsięwzięcia wspierające innowacyjność.

Biuro Koordynowania Strategii jest jednostką działającą w strukturze Urzędu Marszałkowskiego, podległą Zarządowi Województwa, odpowiedzialną za koordynowanie działań proinnowacyjnych, monitorowanie wdrażania oraz działania informacyjno - promocyjne związane z Lubuską Regionalną Strategią Innowacji. Biuro odpowiada również za obsługę administracyjną Lubuskiej Rady Innowacji.

Zasadniczym elementem efektywnego funkcjonowania Lubuskiego Systemu Innowacji są podmioty, które podpisały deklarację na rzecz współpracy w ramach Strategii. Po instytucjonalizacji struktur zarządzania Strategią prowadzona będzie kampania promocyjno-informacyjna, obejmująca swoim zasięgiem całe województwo lubuskie. Zadaniem kampanii będzie upowszechnienie informacji na temat Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji oraz możliwości podjęcia współpracy zmierzającej do realizacji celów zawartych w dokumencie. Podmioty współpracujące będą miały dostęp do szeregu instrumentów wsparcia (szkolenia, usługi doradcze, wyjazdy studyjne w celu promowania dobrych praktyk, uczestnictwo w spotkaniach międzynarodowych sieci współpracy), służących realizacji zadań zawartych w Strategii.

Efektywność wdrażania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji zależeć będzie od współdziałania wszystkich podmiotów wchodzących w skład Lubuskiego Systemu Innowacji.

**Schemat systemu zarządzania i wdrażania
w ramach Lubuskiego Systemu Innowacji
przedstawiono poniżej:**

7. System monitorowania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji

Główną rolą polityki innowacyjnej zmierzającej do zwiększenia potencjału innowacyjnego regionów i zdolności MŚP do wprowadzania innowacji, powinno być wspieranie transferu wiedzy i budowanie więzi pomiędzy partnerami. Dynamiczny charakter rozwoju i współzależność różnych jego składników wymagają odnoszenia innowacyjności do dynamicznych uwarunkowań i skłaniają do tworzenia partnerskiego systemu zarządzania innowacyjnością. Ta sama zasada odnosi się do działania systemu monitorującego, opartego o wielość i kompleksowość źródeł informacji.

Skuteczne wdrażanie każdej strategii musi być wspierane systemem monitorowania podejmowanych działań z odpowiednio zdefiniowanym katalogiem wskaźników. Istotą systemu monitoringu strategii jest gromadzenie, przetwarzanie i rozpowszechnianie informacji oraz dokonywanie analiz i przygotowywanie rekomendacji dotyczących innowacyjności oraz wyników wdrażania Strategii. Jest nią również aktywna współpraca z różnymi podmiotami powiązаныmi z działaniami innowacyjnymi w regionie (dawcami i odbiorcami innowacji): realizatorami projektów, partnerami aktywnie uczestniczącymi w systemie innowacyjności, środowiskami zainteresowanymi zmianami, zewnętrznymi podmiotami działającymi na rzecz monitoringu innowacyjności (podmioty zbierające i przetwarzające dane, dokonujące analiz).

Przedmiotem monitorowania jest region, który rozumiany jest jako spójny system społeczno – ekonomiczny. Oznacza to, że rozwój regionu będący efektem wdrażania Strategii należy ująć w takich obszarach jak: społeczeństwo, infrastruktura i gospodarka.

Proces monitorowania będzie polegał na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w obszarach poszczególnych

celów strategicznych i operacyjnych wytyczonych w Strategii. Analiza zachodzących zmian prowadzona będzie na poziomie regionu.

System monitorowania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji będzie funkcjonował w oparciu o zbiór informacji z Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze oraz informacji z realizacji rocznych planów działań LRSI i działalności podmiotów uczestniczących w Lubuskim Systemie Innowacji.

Za koordynację działań monitorujących odpowiedzialne będzie Biuro Koordynowania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji, które będzie funkcjonować w strukturze Urzędu Marszałkowskiego.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu jest sprawozdanie dotyczące realizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji. Dokument ten będzie przygotowywany na podstawie informacji na temat działalności innowacyjnej podmiotów, które zadeklarowały chęć współpracy w Lubuskim Systemie Innowacji oraz danych pochodzących ze statystyki ogólnej.

Sprawozdanie będzie sporządzane przez zespół Biura Koordynowania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji, funkcjonującego w strukturze Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, w okresach rocznych, w terminie do końca I kwartału roku następującego po okresie będącym przedmiotem monitorowania (okres monitorowania to rok kalendarzowy). Sprawozdanie podlega zatwierdzeniu przez Zarząd Województwa Lubuskiego. Dokonuje on oceny zakresu realizacji założeń i kierunków rozwoju wyznaczonych w Strategii (ocena osiągniętych rezultatów oraz rozbieżności między wyznaczonymi kierunkami a efektami) oraz podejmuje decyzje do dalszych działań: kontynuacja działań w dotychczasowym układzie, wprowadzenie zapisów korygujących, rozpoczęcie procesu aktualizacji Strategii. Sprawozdanie z realizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji jest przedstawiane Sejmikowi Województwa Lubuskiego.

7.1. Wskaźniki realizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji

W procesie monitorowania postępów oraz efektywności różnego rodzaju przedsięwzięć Strategii, a tym bardziej inicjatyw zmierzających do podnoszenia poziomu innowacyjności na danym obszarze w regionie, niezbędne jest użycie dobrze zdefiniowanych wskaźników. Do oceny realizacji Strategii potrzebne są wskaźniki ilościowe w postaci konkretnych danych statystycznych, ale także wskaźniki jakościowe. Dzięki wskaźnikom można określić poziom wyjściowy oraz poziom osiągnięcia założonych celów.

Wskaźniki monitoringu, które stanowiąc będą podstawę oceny stopnia realizacji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji, zostaną przygotowane według metodologii SMART, wg której muszą one być:

specific (właściwe) - dobrane odpowiednio do celu, który ma mierzyć;

measurable (mieralne) - dające się mierzyć, ilościowo bądź jakościowo;

availablea (akceptowalne) – osiągalne przy akceptowalnym poziomie kosztu;

relevant (adekwatne) – odpowiednio dobrane na potrzeby osób zarządzających;

time – bound (osadzone w czasie) – obejmujące właściwy okres czasowy;

Ponadto kryteria doboru wskaźników wdrażania LRSI będą uwzględniać reguły rekomendowane przez Komisję Europejską, tj. spełniać warunki konstrukcji wskaźników, do których należą:

- mała liczba wskaźników, rosnąca w miarę schodzenia na niższy poziom analiz,
- dostępność wskaźników w systemie statystyki

publicznej lub wprowadzenie ich do ewidencji za pomocą niewielkich nakładów finansowych i organizacyjnych,

- cykliczność pomiaru wartości danego wskaźnika w krótkich interwałach czasowych,
- reprezentatywność wskaźników dla pewnego zbioru zjawisk społeczno – gospodarczych,
- przystępność i łatwość interpretacji wskaźników w analizach przy podejmowaniu decyzji,
- przydatność w procesie programowania rozwoju regionalnego, rozumiana jako operowanie wskaźnikami generalizującymi (nieopisującymi sytuacji szczegółowych).

Przykładowe wskaźniki według EUROPEAN INNOVATION SCOREBOARD oraz GLOBAL INNOVATION SCOREBOARD, które mogą być wykorzystane w procesie monitoringu wdrażania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji:

EUROPEAN INNOVATION SCOREBOARD

1. Potencjał ludzki:

- udział absolwentów w dziedzinach nauk i technologii na poziomie studiów wyższych,
- udział pracujących z wyższym wykształceniem w populacji pracujących,
- udział zatrudnionych w średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie przedsiębiorstwach,
- udział wszystkich zatrudnionych w usługach hi-tech.

2. Tworzenie nowej wiedzy:

- udział wydatków budżetowych na B+R jako procent PKB,
- udział wydatków biznesu na B+R jako procent PKB,

- ilość patentów w dziedzinie hi-tech na milion mieszkańców.

3. Wykorzystanie nowej wiedzy i jej transfer:

- procent MSP stosujących innowacje,
- udział produkcyjnych MSP zaangażowanych we współpracę w dziedzinie innowacji,
- wydatki na innowacje jako procent obrotu.

4. Finansowanie innowacji, rezultaty i rynki innowacji:

- inwestycje venture capital w firmy technologiczne jako procent PKB,
- kapitalizacja nowych rynków jako procent PKB,
- udział sprzedaży produktów na „nowych rynkach,
- dostęp do Internetu w przeliczeniu na 100 mieszkańców,
- udział rynku technologii informacyjnych w PKB,
- zmiany udziału produkcji w sektorach hi-tech w odniesieniu do tej produkcji w krajach OECD.

GLOBAL INNOVATION SCOREBOARD

1. Czynniki napędzające innowacje:

- nowi absolwenci przedmiotów ścisłych i inżynierii na 1000 mieszkańców w wieku 20 – 29,
- ludność uczestnicząca w edukacji policealnej na 100 mieszkańców w wieku 25 – 64,
- dostęp sieci szerokopasmowych (liczba linii na 100 mieszkańców),
- udział w kształceniu ustawicznym na 100 mieszkańców w wieku 25 – 64,
- poziom wykształcenia młodzieży (% ludności

w wieku 20 - 24, która ukończyła szkołę średnią).

2. Czynniki wpływające na tworzenie wiedzy:

- wydatki publiczne na badania i rozwój (% PKB),
- wydatki firm na badania i rozwój (% PKB),
- udział średnio zaawansowanych i zaawansowanych technologii B + R (% wydatków na produkcje B + R),
- udział przedsiębiorstw uzyskujących wsparcie publiczne na innowacje.

3. Innowacje i przedsiębiorczość:

- MSP działające innowacyjnie (% MŚP),
- innowacyjne MSP kooperujące z innymi (% MŚP),
- wydatki na innowacje (% obrotów),
- kapitał wysokiego ryzyka w fazie początkowej (% PKB)
- wydatki na Technologie Informacyjno – Komunikacyjne (% PKB),
- MŚP wykorzystujące innowacje organizacyjne (% MSP).

4. Wdrożenia:

- zatrudnienie w usługach wysokich technologii (% ludności pracującej),
- eksport produktów wysokich technologii i udział w całkowitym eksporcie,
- płace w produkcji nowych produktów (% obrotów),
- płace w produkcji nowych produktów dla firm (nie dla rynku) (% obrotów),
- zatrudnienie w średnio zaawansowanych i wysokich technologiach (% ludności pracującej).

5. Własność intelektualna:

- europejskie patenty na milion populacji,
- patenty na milion populacji,
- liczba nowych marek na milion populacji,
- liczba nowych rejestrowanych wzorów na milion populacji.

Powyżej przedstawione przykłady oraz formy prezentowania wskaźników obowiązujących w międzynarodowych systemach monitoringu i pozwalających na analizy porównawcze staną się punktem wyjścia dla opracowania katalogu wskaźników Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji. Opracowanie szczegółowych zasad monitorowania stopnia realizacji Strategii będzie jednym z pierwszych zadań, jakie zostaną podjęte w ramach wdrażania Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji.

7.2. Wskaźniki Benchmarkingu

Benchmarking (konfrontacja własnych osiągnięć z otoczeniem) pozwala ocenić wpływ realizacji Strategii na poziom innowacyjności regionu w stosunku do innych regionów europejskich i w świecie. Wskaźniki benchmarkingu przedstawiono w tabeli poniżej:

Wskaźniki innowacyjności regionu	
1.1.	Ilość patentów zgłoszonych w Urzędzie Patentowym
1.2.	Nakłady na działalność B + R (% PKB)
1.3.	Wielkość zatrudnienia w działalności B + R
1.4.	Udział nowych produktów/usług w ogólnej sprzedaży firmy
1.5.	Udział eksportu w ogólnej sprzedaży firmy

1.6.	Nakłady na innowacje w przemyśle
Wskaźniki działalności i zdolności badawczych regionu	
1.1.	Ilość instytucji sektora B+R, rodzaj i specjalizacje
1.2.	Finansowanie działalności B+R ze środków publicznych (ilość, %)
1.3.	Finansowanie działalności B+R ze środków prywatnych (ilość, %)
1.4.	Zatrudnienie w laboratoriach badawczych
1.5.	Ilość firm posiadających działy badawcze
1.6.	Ilość opublikowanych artykułów naukowych
Wskaźniki odnośnie działań wspierających innowacji	
1.1.	Zatrudnienie w obszarze innowacji w instytucjach wsparcia biznesu
1.2.	Poziom umiejętności w instytucjach wsparcia biznesu (wskaźnik jakościowy)
1.3.	Ilość i rodzaj usług w zakresie innowacji uzyskanych przez MŚP we współpracy z instytucjami wsparcia biznesu
1.4.	Poziom zmiany świadomości i przyzwyczajajeń MŚP w wyniku organizowanych akcji przez instytucje wsparcia biznesu

8. Słownik pojęć

BENCHMARKING (badania porównawcze lub analiza porównawcza) – praktyka stosowana w zarządzaniu, polegająca na porównywaniu procesów i praktyk stosowanych przez własne przedsiębiorstwo, ze stosowanymi w przedsiębiorstwach uważanych za najlepsze w analizowanej dziedzinie. Wynik takiej analizy służy jako podstawa doskonalenia. Jest to praktyczna realizacja przysłowia: "Trzeba się uczyć na błędach, ale lepiej uczyć się na cudzych błędach niż na swoich". Benchmarking nie jest zwykłym naśladownictwem, nie polega na podpatrzeniu sposobu pracy innych, aby tak samo postępować u siebie. To wykrywanie czynników, które sprawiają, że analizowany proces jest wykonywany efektywnie, a następnie wskazanie podobnych możliwości we własnym przedsiębiorstwie. Benchmarking to uczenie się i twórcze adaptowanie najlepszych praktyk.

BUSINESS ANGEL (anioł biznesu) – osoba fizyczna, która inwestuje stosunkowo niewielkie kwoty w małe przedsięwzięcia o dużym potencjale wzrostu, wnosząc jednocześnie do przedsięwzięcia swoje doświadczenie, operacyjny know - how oraz zdolności.

Business angels to inwestorzy indywidualni, których działalność można scharakteryzować w sposób następujący: najczęściej inwestują w przedsięwzięcia znajdujące się w bardzo wczesnej fazie rozwoju, np. wspomagając przedsiębiorstwo w procesie pozyskania kredytu lub finansowania od funduszu private equity / venture capital, a także wejścia na giełdę; nie ograniczają się oni do jakiegokolwiek sektora, poszukując raczej projektów o dużym potencjale wzrostu.

Wielkość inwestycji realizowanej przez indywidualnego inwestora w Europie wynosi przeciętnie 25 - 400 tysięcy euro (wg European Business Angels Network), a ich horyzont inwestycyjny wynosi około

3 - 6 lat; inwestują w formie długu lub kapitału; osobiście angażują się w działalność firmy, w którą zainwestowali, pełniąc najczęściej funkcję członka rady nadzorczej (przygotowywanie i monitorowanie strategii rozwoju, pozyskiwanie nowych inwestorów, rzadziej jest to współpraca w zakresie rozwoju produktu).

CENTRA DOSKONAŁOŚCI – jednostki lub struktury organizacyjne prowadzące badania naukowe i rozwijające nowoczesne technologie na poziomie światowym w sensie mierzalnych efektów naukowych (włączając działania szkoleniowe).

Centra te skupiają zespoły uczonych o wybitnych osiągnięciach badawczych, którzy współpracują w zakresie wspólnych tematów o dużym znaczeniu dla gospodarki kraju. Pomaga to wspierać działalność innowacyjną danej jednostki oraz zwiększać promocję badań naukowych, technologii i wyrobów w kraju oraz za granicą. Naukowcy działający w ramach Centrum Doskonałości zajmują się strategicznymi zagadnieniami, wykorzystując zaplecze naukowe kilku różnych instytucji pracujących pod wspólnym naukowym i organizacyjnym kierownictwem, przy czym posiadają stosunkowo dużą autonomię.

DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZA I ROZWOJOWA (B + R) – obejmuje trzy rodzaje aktywności: badania podstawowe (prace teoretyczne i eksperymentalne, w zasadzie nieukierunkowane na uzyskanie konkretnych zastosowań praktycznych), badania stosowane (prace badawcze, których celem jest zdobycie nowej wiedzy mającej konkretne zastosowanie), prace rozwojowe (polegające na zastosowaniu istniejącej już wiedzy do opracowania nowych lub istotnego ulepszenia istniejących procesów, wyrobów lub usług, nie obejmują one prac wdrożeniowych).

DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNA – całościowy kształt działań naukowych, technologicznych, organizacyjnych, finansowych i handlowych,

które prowadzą bądź mają prowadzić do wdrażania nowych lub udoskonalonych produktów albo procesów. Niektóre z tych działań mogą same z siebie mieć charakter innowacyjny, inne z kolei nie muszą mieć waloru nowości, lecz są niezbędnym elementem wdrożenia.

ELEKTRONICZNA WYMIANA DANYCH (EDI) – polega na zastąpieniu tradycyjnej wymiany dokumentów papierowych zawierających informacje handlowe, przemysłowe, administracyjne itp. zautomatyzowaną wymianą wspomnianych informacji przy pomocy nośników i środków komunikacji właściwych dla systemów komputerowych, czyli tzw. wymianą komunikatów elektronicznych.

EUROPEJSKA KARTA MAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTW – dokument, który zawiera główne założenia polityki wobec MŚP, kładzie nacisk na uwzględnianie potrzeb małych przedsiębiorstw w procesie tworzenia ustawodawstwa Unii Europejskiej. Karta wzywa Komisję i państwa członkowskie do podjęcia działań, mających wspomóc i zachęcić małe przedsiębiorstwa w dziesięciu kluczowych obszarach: edukacja i szkolenia dla przedsiębiorczości; tańsze i szybsze uruchomienie działalności gospodarczej; lepsze ustawodawstwo i przepisy regulacyjne; dostęp do kwalifikacji; polepszanie dostępu przez Internet; uzyskanie większych korzyści z jednolitego rynku; opodatkowanie i zagadnienia finansowe; wzmocnienie zdolności technologicznej małych przedsiębiorstw; wykorzystanie udanych przykładów e-biznesu i zapewnienie wsparcia najlepszym małym firmom; rozwinięcie silniejszego i efektywniejszego sposobu reprezentowania interesów małych przedsiębiorstw w Unii i w skali kraju.

FIRMA TYPU SPIN-OFF – nowe przedsiębiorstwo, które powstało w drodze usamodzielnienia się pracownika (pracowników) przedsiębiorstwa macierzystego lub innej organizacji np. laboratorium badawczego, szkoły wyższej, wykorzystującego w tym

celu intelektualne zasoby organizacji macierzystej. Firmy spin - off są niezależne od organizacji macierzystej.

DZIAŁALNOŚĆ TYPU SPIN-OUT – nowe przedsiębiorstwo, które zostało założone przez pracownika (pracowników) przedsiębiorstwa macierzystego lub innej organizacji np. laboratorium badawczego, szkoły wyższej, wykorzystując w tym celu intelektualne oraz materialne zasoby organizacji macierzystej. Firmy spin - out są kapitałowo lub operacyjnie powiązane z organizacją macierzystą.

FIRMA START-UP – nowe przedsięwzięcie, w którym dużą rolę odgrywa innowacyjny pomysł oraz determinacja pomysłodawcy w jego realizacji.

FORESIGHT – systematyczny, przyszłościowy sposób docierania do informacji w celu budowania średnio - lub długookresowej wizji rozwojowej, jej kierunków i priorytetów, służący jako narzędzie podejmowania bieżących decyzji i mobilizowania wspólnych działań. Nie chodzi tu jednak tylko o prognozę, ale raczej o możliwość wpływu na bieg wydarzeń. Foresight ma na celu wskazanie i ocenę przyszłych potrzeb, szans i zagrożeń związanych z rozwojem społecznym i gospodarczym oraz przygotowanie odpowiednich działań wyprzedzających z dziedziny nauki i techniki.

FUNDUSZ MIKRO – instytucja działająca nie dla zysku. Celem Funduszu jest wspieranie rozwoju mikroprzedsiębiorczości poprzez udostępnianie kapitału w formie pożyczek właścicielom małych firm. Przedsiębiorcy – Klienci Funduszu Mikro obsługiwani są przez doradców klienta w oddziałach, znajdujących się na terenie całego kraju. Fundusz Mikro wypracował unikalną formę współpracy finansowej z klientami, opartą na zasadzie partnerstwa i wzajemnego zaufania. Oferuje im stały dostęp do kapitału na prostych warunkach, bez zbędnie rozbudowanych formalności.

FUNDUSZE STRUKTURALNE UE – podstawowe instrumenty polityki strukturalnej i regionalnej Unii Europejskiej. Celem funkcjonowania tych funduszy jest wspieranie przekształceń i modernizacja krajów członkowskich. Środki pomocowe z funduszy strukturalnych kierowane są do tych sektorów gospodarki, które bez dodatkowej pomocy ze wspólnego budżetu Unii nie miałyby szansy osiągnąć średniego poziomu ekonomicznego Wspólnoty.

GLOBALIZACJA – proces tworzenia się zliberalizowanego i zintegrowanego światowego rynku towarów i kapitału oraz kształtowanie się nowego międzynarodowego ładu instytucjonalnego służącego rozwojowi produkcji, handlu i przepływów finansowych na skalę całego świata. Globalizacja odnosi się do rosnącej współzależności ekonomicznej państw na świecie poprzez zwiększające się rozmiary i zróżnicowanie ponadgranicznych transakcji dotyczących towarów i usług, a także rosnące przepływy kapitałowe i szybsze rozprzestrzenianie się technologii. Może być postrzegana jako zanik barier w światowym przepływie informacji, pomysłów, czynników produkcji - głównie kapitału i wyspecjalizowanej siły roboczej, technologii i towarów.

GRANT – bezpośrednia dotacja, najczęściej o charakterze pieniężnym na rzecz określonego beneficjenta w celu podjęcia przez niego odpowiednich działań lub sfinansowania części budżetu projektu.

HACCP (Analiza Zagrożeń i Krytyczny Punkt Kontrolny) – system zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego w sektorze żywnościowym. Posiadający międzynarodową akceptację, specjalnie opracowany prewencyjny system zagwarantowania bezpieczeństwa zdrowotnego żywności, którego celem jest zapobieganie, minimalizacja lub eliminacja zagrożeń. HACCP identyfikuje, ocenia, kontroluje zagrożenia biologiczne, chemiczne i fizyczne, istotne dla bezpieczeństwa zdrowotnego żywności; może być stosowany

na wszystkich etapach „łańcucha żywnościowego”. System opiera się na 7 podstawowych zasadach, z których najistotniejsze to: analiza zagrożeń oraz wyznaczanie i system monitorowania krytycznych punktów kontrolnych (CCP).

INFRASTRUKTURA INNOWACYJNA – podmioty wyspecjalizowane w działaniach na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji nowych technologii oraz poprawy konkurencyjności gospodarki, takie jak: parki naukowe i technologiczne, centra transferu technologii i informacji, inkubatory przedsiębiorczości i centra technologiczne, ośrodki szkoleniowo - doradcze, lokalne fundusze pożyczkowo - poręczeniowe, fundusze venture capital.

INKUBATOR PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – specjalnie zorganizowana przestrzeń posiadająca charakter lokalny, służąca do kreowania, stymulowania, wspierania i inkubacji małych i średnich przedsiębiorstw, z wykorzystaniem uwarunkowań i zasobów lokalnej społeczności i infrastruktury. Inkubatory pełnią funkcje szkoleniowo - doradcze, mające ułatwić start i zdobycie pozycji rynkowej nowym firmom.

INNOWACJA – wdrażanie nowych rozwiązań, wprowadzenie lub urzeczywistnienie zmian rozwojowych. Zmiana wprowadzona celowo, która polega na zastępowaniu dotychczasowych rozwiązań innymi ulepszonymi.

INNOWACJE ORGANIZACYJNE – obejmują wprowadzanie znaczących zmian w strukturach organizacyjnych, wdrożenie zaawansowanych technik zarządzania, wdrożenie nowych lub znacząco zmienionych strategii.

INNOWACJA TECHNOLOGICZNA – obiektywne udoskonalenie właściwości produktu lub procesu bądź systemu dostaw w stosunku

do produktów i procesów dotychczas istniejących. Mniejsze, techniczne lub estetyczne modyfikacje produktów i procesów, niewpływające na osiągi, właściwości, koszty lub też na zużycie materiałów, energii i komponentów nie są traktowane jako innowacje technologiczne. Innowacje technologiczne mogą występować we wszystkich rodzajach działalności przedsiębiorstwa, tzn. zarówno w działalności podstawowej, jak drugorzędnej i dalszych (zgodnie z definicją stosowaną w Systemie Rachunków Narodowych), a także w działalności pomocniczej prowadzonej przez działy sprzedaży, rachunkowości, informatyczne itp. (np. komputeryzacja działu sprzedaży lub działu finansowego przedsiębiorstwa może być uznana za innowację technologiczną). Innowacje technologiczne obejmują: innowacje technologiczne produktów, innowacje technologiczne procesów. Na innowacje technologiczne produktów składają się: produkty technologicznie nowe, produkty technologicznie ulepszone.

INNOWACYJNE PRZEDSIĘBIORSTWO – przedsiębiorstwo, które wdrożyło nowe lub znacząco udoskonalone innowacje w branym pod uwagę okresie badawczym.

INNOWACYJNOŚĆ – zdolność i motywacja do poszukiwania i komercyjnego wykorzystywania wyników badań naukowych, nowych koncepcji, pomysłów i wynalazków, prowadzących do wzrostu poziomu nowoczesności i wzmocnienia pozycji konkurencyjnej firmy. W tym kontekście innowacje - rozumiane jako proces uczenia się zarówno ze źródeł wewnętrznych, jak i zewnętrznych - są traktowane jako podstawowe źródło kumulowania (budowania) specyficznych, unikalnych i wyróżniających umiejętności.

INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE (jednostki innowacji i przedsiębiorczości) – instytucje, które koncentrują swoją aktywność na newralgicznych dla procesów rozwojowych obszarach wspierania przedsiębiorczości i procesów innowacyjnych w formie:

- szerzenia wiedzy i umiejętności poprzez doradztwo, szkolenia, informację w ramach ośrodków szkoleniowo - doradczych;
- pomocy w transferze i komercjalizacji nowych technologii w ramach centrów transferu technologii;
- pomocy finansowej w formie parabankowych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, oferowanej osobom podejmującym działalność gospodarczą i młodym firmom bez historii kredytowej;
- szerokiej pomocy doradczej, technicznej i lokalowej dla nowo powstałych przedsiębiorstw w pierwszym okresie działania w inkubatorach przedsiębiorczości i centrach technologicznych;
- tworzenia skupisk przedsiębiorstw (klaster) i animacji innowacyjnego środowiska poprzez łączenie na określonym zagospodarowanym terenie usług biznesowych i różnych form pomocy firmom w ramach: parków technologicznych, stref biznesu, parków przemysłowych.

JEDNOSTKI BADAWCZO-ROZWOJOWE – jednostki organizacyjne wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno - finansowym, tworzone w celu prowadzenia prac badawczych, których wyniki powinny znaleźć zastosowanie w określonych dziedzinach gospodarki i życia społecznego.

KAPITAŁ INNOWACYJNY – zdolność do tworzenia innowacji i rezultaty innowacji w postaci patentów, praw autorskich itd.

KAPITAŁ LUDZKI – wiedza i umiejętności zasobów ludzkich. Ekonomiczny zasób wiedzy, umiejętności, zdrowia i energii witalnej zawarty w każdym człowieku i społeczeństwie jako całości, określający zdolność do pracy, do adaptacji do zmian w otoczeniu oraz możliwości kreacji nowych rozwiązań.

KAPITAŁ ORGANIZACYJNY – wiedza, która została zdobyta, wszczepiona w strukturę firmy, w jej procesy i kulturę (patenty, procedury, bazy danych).

KAPITAŁ SPOŁECZNY – zespół cech organizacji, takich jak: zaufanie, normy i powiązania między jednostkami, które zwiększają ich sprawność w zbiorowym działaniu, a zarazem czynią z nich wspólnotę, pozwalając im na osiąganie pewnych celów niemożliwych do realizacji bez posiadania tego kapitału.

KLASTER – przestrzenna i sektorowa koncentracja podmiotów działających na rzecz rozwoju gospodarczego lub innowacyjności, oraz co najmniej dziesięciu przedsiębiorców, wykonujących działalność gospodarczą na terenie jednego lub kilku sąsiednich województw, konkurujących i współpracujących w tych samych lub pokrewnych branżach oraz powiązanych rozbudowaną siecią relacji o formalnym i nieformalnym charakterze, przy czym co najmniej połowę podmiotów funkcjonujących w ramach klastra stanowią przedsiębiorcy. Klaster może zostać powołany oddolnie, czyli inicjowany bezpośrednio przez tworzące go przedsiębiorstwa, lub odgórnie, gdy jego powstanie jest zamiarem realizowanej polityki władz na poziomie lokalnym, regionalnym czy też krajowym (Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 grudnia 2006 roku).

KOMERCJALIZACJA – ogół zmian mających na celu podjęcie działalności na zasadach komercyjnych (handlowych). W przypadku przedsiębiorstwa oznacza ono przystosowanie go do warunków gospodarki rynkowej np. przedsiębiorstwo państwowe zostaje przekształcone w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, w której jedynym właścicielem pakietu akcji lub głównym udziałowcem jest państwo.

KULTURA INNOWACYJNA – obejmuje zachowania (elastyczność, otwartość na współpracę, świadomość o konieczności wprowadzania

zmian i ustawicznego zdobywania wiedzy), charakterystyczne dla danej zbiorowości społecznej stwarzające możliwości rozwoju poziomu innowacyjności.

LAN – sieci (okablowanie) przeznaczone do zastosowań teleinformatycznych. Koncepcja okablowania strukturalnego polega na takim przeprowadzeniu sieci kablowej w budynku, by z każdego punktu telekomunikacyjnego był możliwy dostęp do sieci komputerowej (LAN) oraz usług telefonicznych.

ŁAŃCUCH WARTOŚCI – opisuje pełny zakres działań związanych z produktem lub usługą, zaczynając od pomysłu, poprzez wszystkie etapy produkcji, po dostarczenie do klientów i likwidację po jego zużyciu. Produkcja sama w sobie jest tylko jedną z wielu wartości dodanych. Co więcej, z każdym ogniwem łańcucha łączy się wiele działań. Podstawowe dochody z gospodarki w łańcuchu produkcji znajdują się poza obszarem produkcji, m.in. przy projektowaniu, marketingu. Analiza łańcucha wartości dostarcza nie tylko metodę zrozumienia postępów, ale także sposób identyfikowania kluczowych wyzwań w promocji nowych wersji produktów.

MŚP – sektor obejmujący mikro - , małe i średnie przedsiębiorstwa

- **MIKROPRZEDSIĘBIORCA** – przedsiębiorca, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu, sporządzonego na koniec jednego z tych lat, nie przekroczyły równowartości w złotych 2 milionów euro.
- **MAŁY PRZEDSIĘBIORCA** – przedsiębiorca, który w co

najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto, ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych, nieprzekraczający równowartości w złotych 10 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 milionów euro.

- **ŚREDNI PRZEDSIĘBIORCA** – przedsiębiorca, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto, ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych, nieprzekraczający równowartości w złotych 50 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 43 milionów euro.

UE, uwzględnione w niej są działania finansowane wyłącznie z zasobów krajowych.

OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) – międzyrządowa organizacja gospodarcza, powołana na mocy Konwencji Paryskiej podpisanej 14 grudnia 1960 r. Państwa przynależące do OECD oraz aspirujące do członkostwa w tej organizacji za wartości nadrzędne w życiu społeczno-politycznym i gospodarczym uznają trzy zasady: demokrację, przestrzeganie praw człowieka i wolności obywatelskich oraz stabilny wzrost w ramach otwartej polityki rynkowej. Polska stała się członkiem OECD 22 listopada 1996 roku.

PARK NAUKOWY – organizacja zarządzana przez profesjonalistów / fachowców, których celem jest wzrost zasobności przedsiębiorstw i instytucji naukowo-badawczych w niej zrzeszonych poprzez promowanie / popieranie rozwoju

innowacji i konkurencyjności. Park zarządza wiedzą i technologią wśród uniwersytetów, instytucji B + R, firm, sprzyja powstawaniu i wzrostowi liczby firm działających w oparciu o innowacje w wyniku procesów inkubacji i spin - off oraz zapewnia wysokiej jakości usługi (definicja przyjęta przez Zarząd IASP ang. Międzynarodowe Stowarzyszenie Parków Naukowych).

PARK TECHNOLOGICZNY – zainicjowany i subwencionowany ze środków publicznych kompleks naukowo-przemysłowy, w ramach którego realizowana jest polityka w zakresie wspomagania młodych innowacyjnych przedsiębiorstw, nastawionych na rozwój produktów i metod wytwarzania w technologicznie zaawansowanych branżach, optymalizacji warunków transferu technologii i komercjalizacji rezultatów badań z instytucji naukowych do praktyki gospodarczej. Zadaniem parku technologicznego jest tworzenie środowiska innowacyjnego, zwiększającego dynamikę rozwoju regionu. W jego ramach realizowana jest polityka w zakresie:

- wspomaganie projektów innowacyjnych i młodych innowacyjnych przedsiębiorstw nastawionych na rozwój produktów, metod wytwarzania i usług w technologicznie zaawansowanych branżach,
- tworzenia warunków do rozwoju procesów transferu technologii i komercjalizacji rezultatów prac naukowo-badawczych z instytucji naukowych do praktyki gospodarczej.

Podstawowym elementem działalności parku technologicznego jest zapewnienie warunków umożliwiających ścisłą współpracę między lokalnymi ośrodkami naukowymi a zorientowanymi innowacyjnie przedsiębiorstwami.

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI (PKD) – umownie przyjęty, hierarchicznie usystematyzowany podział zbioru rodzajów działalności społeczno-gospodarczych, jakie realizują jednostki (podmioty

gospodarcze) tworzące gospodarkę narodową, stosowany w celu:

- przedstawiania struktury gospodarki narodowej z punktu widzenia społecznego podziału pracy,
- zestawiania dynamicznych szeregów dla potrzeb ekonomicznej analizy rozwoju gospodarczego,
- opracowywania bilansów gospodarki narodowej, w tym zintegrowanych rachunków narodowych,
- sporządzania porównań międzynarodowych,
- zestawiania informacji statystycznych, odpowiednio orównywalnych z innymi krajami,
- klasyfikowania podmiotów gospodarczych dla potrzeb krajowego, urzędowego rejestru podmiotów gospodarki narodowej REGON - wg rodzaju prowadzonej przez nie działalności.

PRODUKT – dobro powstałe w wyniku procesu produkcji. Produkt technologicznie nowy, to wyrób lub usługa, których charakterystyka techniczna i zastosowanie różnią się istotnie od charakterystyki i zastosowań produktów wytwarzanych dotychczas. Produkt technologicznie ulepszony (zmodernizowany wyrób lub ulepszona usługa) – produkt już istniejący, którego właściwości techniczne zostały w sposób znaczący ulepszone.

PRODUKTYWNOŚĆ – stosunek ilości produkcji wytworzonej i sprzedanej w rozpatrywanym okresie do ilości zużytych wejść systemu (materiały, energia itp.) oraz wykorzystywanych zasobów systemu (ludzie, kapitał w postaci środków trwałych i obrotowych itp.). Dzięki produktywności przedsiębiorstwo może np. zmniejszyć koszty produkcji, zmniejszyć poziom zapasów, zredukować awarie, zmniejszyć ilość reklamacji klientów, zredukować koszty jednostkowe wyrobu, zdecydowanie obniżyć koszty złej jakości.

REGIONALNE STRATEGIE INNOWACJI (RSI) – mają na celu wspomaganie władz regionalnych we wdrożeniu efektywnego systemu wspomagania innowacyjności w regionie. Strategia powinna określać kierunki polityki innowacyjnej i sposoby jak najlepszego wykorzystania regionalnej infrastruktury wspomagającej innowacyjność, która będzie zgodna z potrzebami małych i średnich przedsiębiorstw.

SEED CAPITAL – fundusze załączkowe. Inwestowanie stosunkowo niewielkich sum w firmy typu start- up, w początkowych stadiach rozwoju, często w celu sfinansowania analiz techniczno - ekonomicznych i badań rynkowych. Uczelnie wyższe i duże przedsiębiorstwa tworzą fundusze załączkowe, aby stymulować powstawanie firm typu spin - off.

SEKTOR B + R – ogół instytucji i osób zajmujących się pracami twórczymi podejmowanymi dla zwiększenia zasobu wiedzy, jak również znalezienia nowych zastosowań tej wiedzy. Należą do nich: Polska Akademia Nauk, jednostki badawczo - rozwojowe, szkoły wyższe prowadzące działalność w zakresie B + R, jednostki obsługi nauki, jednostki rozwojowe - przedsiębiorstwa posiadające własne zaplecze badawcze.

SPÓŁKA AKCYJNA (S.A.) – spółka akcyjna jest typową spółką kapitałową. Celem jej utworzenia jest zwykle zebranie kapitału od bardzo wielu akcjonariuszy. Dzięki temu jest możliwe osiągnięcie celów przekraczających możliwości finansowe jednego czy kilku przedsiębiorców. Jednocześnie forma ta pozwala zaangażować w działalność gospodarczą także drobne kwoty (minimalna wartość nominalna akcji wynosi tylko 1 złoty).

SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ (sp. z o.o.) – spółka kapitałowa, jej istotą jest przede wszystkim zgrupowanie środków kapitałowych w celu realizacji pewnego zamierzenia. Każdy

wspólnik dysponuje liczbą głosów proporcjonalną do wielkości jego udziału, a decyzje w sprawach spółki zapadają większością głosów. W tej spółce wyraźne są także pewne elementy charakterystyczne dla spółek osobowych: przysługujące wspólnikom prawo indywidualnej kontroli, możliwość wyłączenia (z ważnych powodów) wspólnika przez sąd oraz możliwość wprowadzenia ograniczeń w zbywaniu udziałów. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest osobą prawną, czyli samodzielnym podmiotem praw i obowiązków, różnym od zawiązujących ją wspólników.

SWOT / TOWS – technika analityczna, służąca do porządkowania informacji. Stosowana jest we wszystkich obszarach planowania strategicznego jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej.

Skrót SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich wyrazów: Strengths (siły, atuty), Weaknesses (słabości), Opportunities (szanse, okazje), Threats (zagrożenia).

Rozpoznanie sytuacji w bezpośrednim otoczeniu rynkowym i otoczeniu ogólnym, a także analiza i ocena własnych aktywów rynkowych, stanowią podstawę do określenia strategicznej sytuacji przedsiębiorstwa i wprowadzenia wniosków dotyczących kierunków jego rozwoju. Podstawowe znaczenie ma przy tym ustalenie: z jednej strony — szans i zagrożeń związanych z aktualnym stanem i kierunkami zmian otoczenia; z drugiej — atutów i słabości wynikających ze stanu własnych zasobów przedsiębiorstwa. Tego rodzaju postępowanie jest określane mianem analizy SWOT lub TOWS. Przetastawienie liter nie jest przypadkowe, wskazuje bowiem kolejność analizowania składowych sytuacji strategicznej: SWOT — atuty/słabości, szanse/zagrożenia; TOWS — zagrożenia/szanse, słabości/atuty. W pierwszym przypadku punktem wyjścia analizy jest ocena własnych kompetencji przedsiębiorstwa, dla których poszukuje się optymalnego sposobu ich wykorzystania, przez analizowanie pod tym kątem zmian zachodzących w otoczeniu firmy. Natomiast

punktem wyjścia analizy TOWS jest rozpoznanie zewnętrznych zagrożeń i szans w potencjalnym polu działania przedsiębiorstwa, które konfrontuje się z oceną własnych predyspozycji do wykorzystania pojawiających się okazji oraz możliwości minimalizacji skutków ewentualnych zagrożeń.

Informacja, która nie może być poprawnie zakwalifikowana do żadnej z wymienionych grup (szanse, zagrożenia, atutu, słabości), jest w dalszej analizie pomijana jako nieistotna strategicznie. Informacja strategiczna, posegregowana według opisanych kryteriów na cztery grupy, jest zapisywana w czterodzielnej macierzy strategicznej, w której lewa połowa zawiera dwie kategorie czynników pozytywnych, a prawa - dwie kategorie czynników negatywnych.

SYSTEMOWY MODEL INNOWACJI – stosunkowo nowy sposób rozumienia innowacji, biorący pod uwagę uzależnienie tego zjawiska od skomplikowanych i nieustających interakcji pomiędzy wieloma osobami, organizacjami i czynnikami. Badania i rozwój nie są już postrzegane jako źródło innowacji, lecz jako jeden z wielu niezbędnych elementów.

SYNERGIA – współdziałanie różnych czynników, którego efekt jest większy niż suma poszczególnych oddzielnych działań. W ekonomii: integracja działań wielu podmiotów kreujących produkt zmniejszająca koszty jego przygotowania i promocji, a zwiększająca szanse rynkowego zakresu (czyli zyski). Efekty są nieproporcjonalnie większe w porównaniu z sytuacją, gdy każdy z podmiotów działa oddzielnie.

W zarządzaniu projektami: sytuacja, w której realizacja kilku projektów równocześnie daje organizacji większe zyski (lub częściej - 140 - 140 - 140 - niższe koszty operacyjne) niż realizacja tych projektów oddzielnie. Spowodowane to jest np. możliwością wspólnego zamawiania zasobów do projektów, wynajmu maszyn czy

wykorzystania wiedzy ekspertów dla kilku zbieżnych ze sobą przedsięwzięć realizowanych w tym samym czasie.

SYSTEM INNOWACJI – zespół różnych instytucji, które wspólnie bądź indywidualnie współpracują dla rozwoju i rozprzestrzeniania się nowych technologii oraz tworzą pewną strukturę. Dzięki licznym sprzężeniom zwrotnym, które między nimi występują, możliwe jest sprawne tworzenie, selekcjonowanie, absorpcja i dystrybucja innowacji. Do instytucji odpowiedzialnych za wspieranie rozwoju innowacyjności należą:

- instytucje zajmujące się wsparciem oraz ekspansją nauki i techniki – instytucje dbające o rozwój wiedzy naukowej i technicznej w postaci odkryć, wynalazków itp. Do tej grupy należą, między innymi: instytuty naukowe i badawcze, uczelnie wyższe.
- podmioty należące do sfery przemysłu i usług – ich rola sprowadza się do działalności techniczno – przemysłowej, wdrażania i komercjalizacji innowacyjnych rozwiązań. Wymienia się tu także jednostki B + R przedsiębiorstw.
- organizacje odpowiedzialne za politykę innowacyjną – podmioty, które mają promować i rozwijać politykę innowacyjną. Należą do nich rządowe i pozarządowe organizacje, takie jak: centra technologiczne, ośrodki doradztwa i szkoleń, ośrodki informacji oraz ośrodki wspomagania innowacji.

Podstawą działania regionalnego systemu innowacji jest istnienie powiązań sieciowych pomiędzy głównymi aktorami oraz dobrze ukształtowanego środowiska przyjaznego innowacjom. Regionalny System Innowacji składa się z trzech podstawowych podsystemów:

- podsystem gospodarczy, w skład którego wchodzi podmioty gospodarcze prowadzące swoją działalność produkcyjną, usługową oraz badawczą na obszarze regionu

- podsystem naukowo-badawczy, w skład którego wchodzi różnego rodzaju jednostki badawczo-rozwojowe, publiczne i prywatne szkoły wyższe oraz inne instytucje naukowe i laboratoria zajmujące się na obszarze regionu działaniami w obszarze innowacji i transferu technologii;
- podsystem administracyjny tworzony przez trzy grupy podmiotów wspomagających przebieg procesów innowacyjnych.

Podmiotami tworzącymi podsystem innowacji są:

- instytucje wspierające innowacyjny rozwój regionu (parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, agencje rozwoju regionalnego, centra innowacji, ośrodki wspierania innowacji etc.);
- administracja samorządowa i państwowa (samorząd wojewódzki, gminny i powiatowy, stowarzyszenia samorządowe, agencje samorządowe i rządowe zajmujące się przedsiębiorczością i innowacyjnością);
- instytucje finansowe (banki, fundusze) i tworzone przez nie odpowiednie instrumenty finansowania innowacji (fundusze poręczeniowe, fundusze dotacji, private equity, seed capital, venture capital etc.).

Za kreowanie i koordynację regionalnego systemu innowacji odpowiadają w szczególności władze regionalne, które poprzez efektywną politykę innowacyjną oraz dokumenty strategiczne, w tym szczególnie regionalne strategie innowacji, mają możliwość wpływu na kształt systemu.

ŚREDNIO - NISKA TECHNIKA – wg OECD obejmuje następujące sekcje przetwórstwa przemysłowego: produkcja i naprawa statków i łodzi; wytwarzanie koksu, produktów rafinacji ropy naftowej i paliw jądrowych; produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych; produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych pozostałych;

produkcja metali; produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyjątkiem maszyn i urządzeń.

ŚREDNIO-WYSOKA TECHNIKA – obejmuje następujące sekcje przetwórstwa przemysłowego: produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana; produkcja maszyn i aparatury elektrycznej, gdzie indziej niesklasyfikowana; produkcja pojazdów mechanicznych, przyczep i naczep; produkcja wyrobów chemicznych, bez produkcji wyrobów farmaceutycznych; produkcja lokomotyw kolejowych i tramwajowych oraz taboru kolejowego i tramwajowego; produkcja motocykli i rowerów; produkcja pozostałego sprzętu transportowego, gdzie indziej niesklasyfikowana.

TECHNIKI PRODUKTYWNOŚCI – ogół środków i umiejętności posługiwania się nimi, umożliwiające wytwarzanie dóbr materialnych w sposób maksymalizujący wielkość osiągniętych efektów do poniesionych nakładów.

TRANSFER TECHNOLOGII – wszelkie działania związane z wdrażaniem osiągnięć nauk technicznych w gospodarce, a także obrót patentami i licencjami, ochronę własności intelektualnej itp. Działania te są podstawą postępu technicznego i mają kluczowe znaczenie dla konkurencyjności przedsiębiorstw, nie tylko w branżach zaliczanych do tzw. zaawansowanych technologii. Wykorzystanie potencjału intelektualnego polskich ośrodków naukowych stwarza szansę szybkiego rozwoju dla innowacyjnych firm i instytucji oraz jest podstawą dla prowadzenia działań z zakresu wdrażania nowych technologii.

VENTURE CAPITAL – kapitał wysokiego ryzyka, kapitał lokowany w nowe produkcyjne przedsięwzięcia wiążące się z ryzykiem, podjętym przez osoby inne niż właściciele. Kapitał dostarczany jest przez instytucje wyspecjalizowane.

WŁASNOŚĆ PRZEMYSŁOWA – rodzaj praw wyłącznych, wynikających z narodowego, międzynarodowego lub regionalnego ustawodawstwa. Do przedmiotów własności przemysłowej zaliczamy np: projekty wynalazcze (wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografia układu scalonego, projekty racjonalizatorskie), znaki towarowe, oznaczenia geograficzne, ochronę konkurencji, zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

WYSOKA TECHNIKA (high technology, high-tech) – dziedziny wytwarzania i wyroby odznaczające się wysokim poziomem aktywności B + R. Dziedziny wysokiej techniki charakteryzują się przede wszystkim: wysokim poziomem innowacyjności, krótkim cyklem życiowym wyrobów i procesów, szybką dyfuzją innowacji technologicznych, wzrastającym zapotrzebowaniem na wysoko kwalifikowany personel, szczególnie w zakresie nauk technicznych i przyrodniczych, dużymi nakładami kapitałowymi, wysokim ryzykiem inwestycyjnym, ścisłą współpracą naukowo-techniczną w obrębie poszczególnych krajów i na arenie międzynarodowej, pomiędzy przedsiębiorstwami i instytucjami badawczymi wzmagającą się konkurencją w handlu międzynarodowym.

**Urząd Marszałkowski
Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze**

**Departament Rozwoju Regionalnego
i Planowania Przestrzennego
ul. Podgórna 7**

65-057 Zielona Góra

Osoba odpowiedzialna za LRSI

Alicja Łukaszewska

tel. +48 (68) 45 65 255

e-mail a.lukaszewska@lubuskie.pl

Departament Europejskiego Funduszu Społecznego

ul. Sikorskiego 19

65-454 Zielona Góra

tel./ fax: +48 (68) 45 65 314

e-mail sekretariat@efs.lubuskie.pl

www.efs.lubuskie.pl